

Samenleven met verschillen in Capelse wijken

Verkennend onderzoek leefsituatie
en maatschappelijke participatie
Afghaanse en Somalische bewoners

Resultaten bewonersenquête
De Hoeken en De Hoven/Wiekslag

Ron van Wonderen
Rianne Verwijs

Samenleven met verschillen in Capelse wijken

- 1. Verkennend onderzoek leefsituatie en maatschappelijke participatie Afghaanse en Somalische bewoners*
- 2. Resultaten bewonersenquête De Hoeken en De Hoven/Wiekslag*

Ron van Wonderen
Rianne Verwijs

Met medewerking van:
Razia Samson
Freek Hermens

December 2011

Inhoud

Samenvatting en conclusies	5
Deel 1	17
1 Verkennend onderzoek	19
1.1 Aanleiding	19
1.2 Doelstelling onderzoek	20
1.3 Methoden	20
2 Literatuurreview Somalische en Afghaanse asielmigranten	21
2.1 Nieuwe bevolkingsgroepen in Nederland	21
2.2 Somalische migranten en vluchtelingen	22
2.3 Afghaanse migranten en vluchtelingen	29
2.4 Vertaling naar de Capelse situatie	34
3 Resultaten verkenning	37
3.1 Verloop en opbrengsten veldwerk	37
3.2 Afghaanse bewoners in Capelle aan den IJssel	38
3.3 Somalische bewoners in Capelle aan den IJssel	43
Literatuur	53
Deel 2	55
1 Inleiding	57
Achtergrond	57
2 Samenleven van bevolkingsgroepen	62
2.1 Prettig samenleven in de buurt (sociaal vertrouwen)	62
2.2 Ongemakkelijk samenleven	64
2.3 Ontwikkeling sfeer, gedrag jongeren, vervuiling	75
3 Risico- en beschermingsfactoren	77
3.1 Risico- en beschermingsfactoren	77
3.2 Aanwezigheid van risico- en beschermingsfactoren in de wijken	78
3.3 Toetsing risico- en beschermingsfactoren	85
4 Beleid en informatie in de buurt	91
4.1 Gebruik van en tevredenheid over voorzieningen en activiteiten	91
4.2 Informatie over activiteiten	98
4.3 Suggesties bewoners om samenleven in de buurt te verbeteren	102
4.4 Wat willen bewoners zelf doen?	102

Bijlagen Deel 1	103
1 Topiclijst sleutelfiguren	103
2 Topiclijst bewoners	105
3 Respondentenoverzicht	107
Bijlagen Deel 2	109
1 Responsverantwoording	109
2 Afbakening van de onderzoeksbuurten	111
3 Veiligheid en leefbaarheid	113
4 Aankondigingsbrief bewonersenquête	115

Samenvatting en conclusies

Dit rapport geeft de resultaten weer van twee verkennende onderzoeken:

1. Een onderzoek naar de leefsituatie en maatschappelijke participatie Afghaanse en Somalische bewoners.
2. Een onderzoek naar het samenleven van bevolkingsgroepen in de wijken *De Hoeken* en *De Hoven/Wiekslag*.

De onderzoeken zijn uitgevoerd in het kader van de subsidieregeling van het Ministerie van BZK voor verkennend onderzoek naar polarisatie.

Deel 1 Resultaten leefsituatie en maatschappelijke participatie Afghaanse en Somalische bewoners

Achtergrond en doelstelling

Om specifiek beleid te kunnen ontwikkelen voor relatief ‘nieuwe’ bevolkingsgroepen in Capelle aan de IJssel, heeft de gemeente behoefte aan meer inzicht in de leefsituatie en achtergronden van deze groepen. In overleg met de gemeente Capelle aan den IJssel is ervoor gekozen om een beperkte verkennende studie toe te spitsen op Afghaanse en Somalische bewoners, aangezien beide groepen in omvang toenemen in Capelle en er signalen zijn bij de gemeente van mogelijke achterstanden op het gebied van onderwijs, taal, participatie (van vrouwen) in de samenleving en de arbeidsmarkt.

De focus van dit onderzoek ligt niet zozeer op individuele problemen van Afghanen en Somaliërs, maar op een verkenning van de leefsituatie en mogelijke kwetsbaarheden hierin, die het wonen en participeren in Capelle aan den IJssel kunnen bemoeilijken. De doelstelling is het verkrijgen van inzicht in de leefsituatie op het gebied van schoon, heel en veilig, maatschappelijke participatie, polarisatie/spanningen, onderwijs en gebruik van voorzieningen.

Uitvoering van het onderzoek

Allereerst is een literatuurreview verricht, waarin is ingaan op de belangrijkste kenmerken van Afghanen en Somaliërs zoals beschreven in de literatuur. Vervolgens zijn gesprekken gevoerd met Afghaanse en Somalische bewoners, en met sleutelfiguren uit de gemeenschap of die beroepsmatig te maken krijgen met deze groepen.

Resultaten

Uit de literatuurstudie blijkt dat veel Somaliërs en Afghanen in Nederland geconfronteerd worden met problemen op diverse terreinen. Met name de Somalische bewoners worden geconfronteerd met een combinatie van problematiek op meerdere terreinen. In grote lijnen gaat het om achterstanden op het gebied van arbeidsmarktpositie en uitkeringsafhankelijkheid, onderwijs, voorzieningengebruik, sociaal-culturele integratie, (sociaal)psychische problematiek. Afghaanse vluchtelingen in Nederland blijken relatief vaker sociale contacten te onderhouden met andere leden uit de eigen gemeenschap en met autochtone bewoners. Deze aspecten worden bevestigd in de gesprekken met bewoners, sleutelfiguren en professionals.

Voor wat betreft de Afghaanse bewoners die in het kader van de verkenning geïnterviewd zijn, blijkt dat vier van de vijf Afghaanse bewoners geen betaalde baan heeft; wel zetten zij zich vrijwil- lig in of zijn actief in de Afghaanse vereniging. Over het algemeen zijn de Afghanen redelijk tevreden met hun buurt en de aanwezige voorzieningen. Het gebruik van de voorzieningen ligt hoog. De Afghaanse bewoners ervaren vergeleken met Somaliërs relatief meer overlast in de eigen woonomgeving; vooral op het gebied van 'schoon en heel'. Over het onderwijs zijn zij overwegend positief.

De Afghanen bewegen zich in sociaal opzicht vooral in eigen kring - soms via het netwerk van de Afghaanse vereniging - en met directe burenen. De Afghaanse Buurtmoeder is bekend in de Afghaanse gemeenschap en lijkt een belangrijke rol te vervullen in het betrekken en ondersteunen van Afghanen in Capelle. Op het gebied van spanningen en onveiligheid zien we een wisselend beeld. Opvallend is dat de twee alleenstaande Afghaanse moeders zich vaker onprettig en onveilig voelen in de buurt. Meer specifiek, geven deze vrouwen aan zich ongemakkelijk te voelen door aanwezigheid van Antilliaanse groepen of bewoners in hun buurt. Voor de overige bewoners geldt dit niet. Tot slot zijn de Afghaanse bewoners relatief tevreden over de gemeente.

De Somalische gemeenschap in Capelle aan den IJssel lijkt hecht en gesloten. Er zijn relatief veel alleenstaande moeders in Capelle en het aantal kinderen per gezin ligt relatief hoog.

Somaliërs begeven zich vrijwel uitsluitend in eigen kring, al zijn er ook vaak (oppervlakkige) contacten met naaste burenen. Hiermee samenhangend, is de beheersing van de Nederlandse taal doorgaans (zeer) laag. Ook is het sociaal vertrouwen - onder andere als gevolg van oorlogstrauma's - vaak laag. De geslotenheid van de groep zou ertoe kunnen leiden dat de gemeenschap gesloten overkomt en dat andere (groepen) bewoners zich hier ongemakkelijk bij voelen.

De Somalische vereniging speelt voor een groot deel van de Capelse Somaliërs (en soms daarbuiten) een zeer belangrijke rol. Tijdens het veldwerk bleek dat alleenstaande jonge mannen minder in beeld zijn bij de Somalische vereniging en de Somalische sleutelfiguren. De bewoners die lid zijn van de Somalische vereniging zijn vaak zeer actief in de eigen gemeenschap, al ontbreekt hen vaak aan een betaalde baan. Ook is de uitkeringsgerechtigdheid hoog onder de Somaliërs in Capelle.

De groep nieuwkomers onderscheidt zich duidelijk van de gevestigde Somaliërs. Deze Somaliërs komen vaak uit een asielzoekerscentrum en wonen korter dan twee jaar in Capelle. Door alle respondenten wordt beaamd dat de nieuwkomers een grote behoefte aan ondersteuning hebben. Niet in minst door de aanzienlijke taalbarrière, maar ook omdat men niet weet 'hoe het werkt' in Nederland (bijvoorbeeld het betalen van vaste lasten). De Somalische vereniging probeert naar eigen zeggen waar mogelijk de nieuwkomers te betrekken en te ondersteunen, maar voelt zich beperkt door een gebrek aan ruimten om samen te komen en financiële mogelijkheden.

De Somalische bewoners zijn opvallend minder uitgesproken dan de Afghaanse bewoners over schoon en heel, de voorzieningen in hun buurt en de tevredenheid met de buurt. Meestal geven zij aan dat alles goed of prima is en dat zij geen bijzonderheden kunnen noemen, ook niet bij doorvragen. Dit wordt door sommige respondenten verklaard uit het feit dat dit thema voor hen geen prioriteit heeft, zeker wanneer er belangrijker zaken zoals financiële problemen spelen.

Op het gebied van onderwijs zijn diverse knelpunten te signaleren. Een overkoepelend probleem is de eerder genoemde (zeer) gebrekkige beheersing van de Nederlandse taal. Door culturele verschillen en ervaringen met een ander onderwijssysteem in land van herkomst, kan bovendien onbegrip ontstaan tussen ouders en de school en kan de ouderbetrokkenheid laag zijn. Desondanks zijn meerdere Somalische tevreden met de school en docenten van hun kinderen.

De bewoners voelen zich veilig en prettig in hun eigen buurt, maar ervaren én veroorzaken soms (geluids)overlast. Botsende leefstijlen en onbekendheid met de Nederlandse samenleving (voor nieuwkomers) lijken hier vooral debet aan te zijn. Geen van de respondenten neemt spanningen tussen groepen bewoners waar.

Belangrijke hulpvragen van de Capelse Somaliërs zijn aan te wijzen op het gebied van gezinshereniging (lange procedures, gebroken gezinnen, opvoedingsondersteuning), knelpunten in de communicatie met de school, financiële problematiek in het algemeen en mogelijk toenemend middelengebruik.

Tot slot blijkt dat de Somalische bewoners en sleutelfiguren alsmede de professionals van mening zijn dat de gemeente meer ondersteuning zou kunnen bieden aan nieuwe Somaliërs in Capelle aan den IJssel. De Somalische Stichting ziet hierin ook een rol weggelegd voor zichzelf.

Al met al lijkt er bij de Somalische bewoners in sterkere mate sprake te zijn van (meer) problematiek op verschillende terreinen. De Afghaanse groep lijkt beter in staat maatschappelijk te participeren in de Capelse samenleving.

Aanbevelingen

De onderzoekers hebben verschillende aanbevelingen voor de gemeente worden geformuleerd.

Puntsgewijs gaat het om het volgende:

- De specifieke problematiek onder Somaliërs vereist specifiek beleid. Het bij elkaar brengen van relevante partijen kan een belangrijk startpunt vormen, zoals onderwijs, Sociale Zaken en Com. Wonen.
- Meer ondersteuning en advies onder nieuwkomers is nodig op alle leefgebieden.
- Meer aansluiting bij belangrijke bruggenbouwers of projecten die hierin voorzien: verenigingen, buurtmoeders, gastvrouw, taalcoaches. Deze tussenpersonen lijken noodzakelijk en dienen nog beter te worden benut.
- Meer (structurele) samenwerking en communicatie met de Somalische Stichting Kulmiye kan de leefsituatie en mogelijke problemen of ontwikkelingen hierin beter in beeld houden.
- Meer inzicht is nodig in specifieke subgroepen om hun maatschappelijke participatie te kunnen bevorderen. Met name (alleenstaanden en/of jonge) vrouwen lijken een aparte aandachtsgroep te zijn. Uit het verkennend onderzoek komen aanwijzingen naar voren dat Afghaanse alleenstaande moeders zich mogelijk vaker onveilig en onprettig voelen. Ook lijken er specifieke hulpvragen bestaan onder jonge, vrouwelijke Somaliërs nieuwkomers rondom seksualiteit en voorbehoedsmiddelen.

- Opvallend is verder dat alleenstaande jonge mannen vaak minder goed in beeld lijken te zijn in de eigen gemeenschap en mogelijk geïsoleerd leven. Om deze groepen te bereiken en te ondersteunen is het wellicht zinvol om de Buurtmoeder en de zelforganisatie beter te equiperen om hierin te signaleren en bemiddelen.

Deel 2 Resultaten bewonersenquête ‘Samenleven met verschillen’

Achtergrond

Deze samenvatting geeft de resultaten weer van enquêtes onder 306 bewoners van de buurten De Hoeken en De Hoven/Wiekslag. De achtergrond voor dit onderzoek is dat het soms onvoldoende duidelijk is welke gevoelens aan spanningen tussen bewoners in wijken ten grondslag liggen. De doelstelling van de enquête is meer inzicht te verkrijgen in hoe bewoners het samenleven tussen verschillende bevolkingsgroepen in de wijk ervaren. Wat gaat goed in het samenleven en wat gaat minder goed? Wat zijn de risico- en beschermingsfactoren voor sociaal vertrouwen en voor eventuele spanningen tussen bewoners.

Onderzoeksvragen bewonersenquête

In dit bewonersonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen beantwoord:

1. In hoeverre is in De Hoeken en De Hoven/Wiekslag sprake van vertrouwen en spanningen tussen bevolkingsgroepen? Waar bewoners ervaren dat de onderlinge verhoudingen tussen de bevolkingsgroepen niet optimaal zijn?
2. Wat is de aard van de spanningen of ongemakkelijk samenleven, hoe uiten deze zich en tussen welke bevolkingsgroepen doen de spanningen zich voor?
3. Wat zijn de achterliggende oorzaken voor de spanningen? Zijn het religieuze of sociaal-culturele/ sociaaleconomische tegenstellingen, verschillen in leefstijlen, of spelen nog andere factoren een rol?
4. Zijn er buurtspecifieke risico- en beschermingsfactoren aanwezig in de buurten die positief samenleven tussen bevolkingsgroepen bevorderen of die juist de kans vergroten op het ontstaan van eventuele spanningen?

Hiernaast zijn drie extra onderwerpen in de vragenlijst van het bewonersonderzoek opgenomen:

1. Wat willen en kunnen bewoners zelf doen voor hun buurt of straat?
2. Gebruik en oordeel over voorzieningen in de buurt.
3. Oordeel over communicatie activiteiten in de buurt.

Uitvoering van het onderzoek

De bewonersenquête is uitgevoerd in het voorjaar van 2011.

Tabel 1a Aantallen respondenten per buurt

De Hoeken (Beemsterhoek (40), Purmerhoek (63), Schermerhoek (52))	155
De Hoven (Arendshof , Sperwerhof, Valkenhof (100)) en Wiekslag (51)	151
Totaal	306

Tabel 1b Respons per buurt naar herkomst

	Autochtoon	Allochtoon
De Hoeken	52%	48%
De Hoven / Wiekslag	36%	64%

Tabel 1c Respons per buurt naar herkomst, uitgesplitst naar nationaliteit

	Autochtoon	Allochtoon
De Hoeken	45%	55%
De Hoven/Wiekslag	43%	57%

De enquêtes zijn huis-aan-huis afgenomen. Om de respons op de enquête zo representatief mogelijk te maken, hebben de enquêteurs op verschillende dagdelen (ochtend, middag en avond) geënquêteerd. In totaal hebben 306 bewoners deelgenomen aan de enquête.

Belangrijkste resultaten samenleven in de buurt

Sociaal vertrouwen

Sociaal vertrouwen in de buurt heeft betrekking op onderwerpen zoals ‘thuis voelen in de buurt’, ‘prettige omgang tussen bevolkingsgroepen’ en ‘het durven toevertrouwen van de huissleutel aan de burens als bewoners op vakantie gaan’.

Als we de buurten onderling vergelijken dan blijkt duidelijk dat het sociaal vertrouwen tussen bewoners op een redelijk niveau ligt in de Hoeken. In Wiekslag/De Hoven is het sociaal vertrouwen tussen bewoners redelijk tot matig. De meeste bewoners in zowel De Hoeken als in De Hoven/Wiekslag voelen zich thuis bij de mensen die in hun buurt wonen. Daarnaast hebben ze evenveel vertrouwen in buurtgenoten die uit andere culturen komen dan in buurtgenoten afkomstig uit de eigen cultuur. Desalniettemin durven in Wiekslag/De Hoven de meeste bewoners hun huissleutel *niet* aan de burens toe te vertrouwen als ze op vakantie gaan. Ook vinden relatief veel bewoners van Wiekslag/De Hoven *niet* dat ze in een gezellige buurt wonen waar veel saamhorigheid is.

Tabel 1d Sociaal vertrouwen per buurt

Weergegeven is het percentage ‘eens’	De Hoeken N = 155	De Hoven/ Wiekslag N = 151
Ik voel mij thuis bij de mensen die in deze buurt wonen	70%	57%
Ik heb evenveel vertrouwen in buurtgenoten die mijn cultuur delen als in buurtgenoten die uit een andere cultuur afkomstig zijn	67%	76%
In deze buurt gaan mensen uit verschillende bevolkingsgroepen op een prettige manier met elkaar om	57%	62%

Weergegeven is het percentage 'eens'	De Hoeken N = 155	De Hoven/ Wiekslag N = 151
Als ik op vakantie ga dan durf ik mijn huissleutel aan de burens toe te vertrouwen	53%	25%
Ik woon in een gezellige buurt waar veel saamhorigheid is	52%	38%
Ik ben tevreden over de bevolkingssamenstelling in deze buurt	49%	43%

Spanningen

Toch ervaren bewoners in zowel De Hoeken als De Hoven/Wiekslag wel eens spanningen met buurtgenoten die uit een andere cultuur afkomstig zijn. Het percentage bewoners dat vaak of soms spanningen ervaart varieert van 22% in De Hoeken tot 27% in De Hoven/Wiekslag. In beide buurten is de belangrijkste oorzaak voor het ervaren van spanningen de verschillen tussen bevolkingsgroepen in opvattingen over het schoonhouden van de buurt. Overlast van jongeren uit andere bevolkingsgroepen is de tweede belangrijke oorzaak voor het ervaren van spanningen.

Een kwart van de bewoners van De Hoeken, en een op de zeven bewoners van De Hoven/Wiekslag denkt niet zo positief over specifieke bevolkingsgroepen in zijn of haar buurt. We hebben bewoners gevraagd om aan te geven over welke bevolkingsgroepen ze niet zo positief denken. Relatief vaak noemen de respondenten Antillianen, Marokkanen en Somaliërs, in het bijzonder (het gedrag van) de jongeren (geluidsoverlast, rondhangen, brutaal, rommel achterlaten). Bewoners geven daarbij meestal aan dat zij niet positief denken over *sommige leden* van deze bevolkingsgroepen, en niet over de bevolkingsgroepen als geheel.

Tabel 1e Ervaren van spanningen per buurt

Weergegeven is het percentage 'eens'	De Hoeken N = 155	De Hoven/ Wiekslag N = 151
Verschillen in opvattingen tussen bevolkingsgroepen over het schoonhouden van deze buurt zorgen voor spanningen	47%	40%
Overlast van jongeren uit andere bevolkingsgroepen zorgt voor spanningen in deze buurt	28%	23%
In deze buurt wonen bevolkingsgroepen waar ik niet zo positief over denk	24%	15%
Ik voel wel eens spanningen met buurtgenoten die uit een andere cultuur dan ikzelf afkomstig zijn	22%	27%
Spanningen tussen bevolkingsgroepen in deze buurt zorgen ervoor dat ik contact met mensen uit andere bevolkingsgroepen vermijdt	10%	8%
Sterke verschillen in religieuze achtergronden van bevolkingsgroepen in deze buurt zorgen voor spanningen	9%	4%

Aan de bewoners is ook de vraag voorgelegd of er tussen specifieke groepen bewoners in hun buurt wel eens spanningen zijn. De meest genoemde specifieke groepen waar tussen wel eens spanningen

bestaan, zijn 1) jongeren en volwassenen, en 2) mensen uit verschillende culturen. Volgens 35% van de bewoners van De Hoven/Wiekslag en volgens 40% van de bewoners van De Hoeken zijn er in hun buurt wel eens spanningen tussen jongeren en volwassenen. In veel mindere mate noemen bewoners spanningen tussen mensen met verschillende religieuze achtergronden, mensen met hoge en lage inkomens, en mensen die langer en korter in de buurt wonen. In breder perspectief (vergelijkbare wijken in andere steden) zijn de percentages bewoners die spanningen met buurtgenoten ervaren, of die niet positief denken over buurtgenoten uit andere bevolkingsgroepen, niet opvallend hoog te noemen.¹

Tegenstellingen tussen bewoners in opvattingen en gedrag

We hebben de bewoners vragen gesteld over gedragingen of tegenstellingen die in de buurt kunnen voorkomen. Veel bewoners geven aan dat er in de buurten botsende gedragingen en opvattingen zijn voor wat betreft het schoonhouden van de buurt (vuilniszakken te vroeg buiten zetten, rommel achterlaten op straat en meningsverschillen over het gezamenlijk schoonhouden van portieken en trapruimten). Percentages bewoners die soms of vaak botsende gedragingen en opvattingen signaleren over het schoonhouden van de buurt lopen op tot bijna 80% in beide buurten (40% vaak en 37% soms in De hoeken, tegenover 17% vaak en 57% soms in de Hoven/De Wiekslag). Hiernaast signaleert ongeveer de helft van de bewoners in de beide buurten dat buurtgenoten verschillend denken over het opvoeden en toezicht houden op kinderen (kinderen spelen tot een te laat tijdstip buiten en ze worden te weinig gecorrigeerd als zij overlast veroorzaken). Tot slot wordt relatief veel genoemd dat bewoners verschillende normen en waarden hebben over wat wel en wat niet kan in de buurt.

Tabel 1f Tegenstellingen tussen bewoners in opvattingen en gedrag per buurt

Weergegeven is het opgetelde percentage van 'vaak' en 'soms'	De Hoeken N = 155	De Hoven/ Wiekslag N = 151
Bewoners zetten vuilniszakken te vroeg buiten of laten rommel achter op straat	77%	74%
Bewoners laten hun kinderen tot een laat tijdstip buiten spelen	47%	48%
Bewoners hebben meningsverschillen over het gezamenlijk onderhouden en schoonhouden van portieken en trapruimten	46%	55%
Bewoners verschillen in de normen en waarden over wat wel en niet kan in de buurt	43%	53%
Bewoners corrigeren hun kinderen te weinig als die overlast veroorzaken	39%	31%
Bewoners denken verschillend over hoe burens met elkaar omgaan	36%	42%
Bewoners hebben meningsverschillen over het gezamenlijk gebruik van pleinen, veldjes en speelvoorzieningen in de buurt	20%	7%

¹ In breder perspectief zijn dit eveneens geen opvallend hoge percentages. In veel van de door ons eerder onderzochte wijken in Amersfoort en Amsterdam is sprake van aanmerkelijk hogere percentages bewoners die spanningen constateren tussen jongeren en volwassenen.

Conclusies ongemakkelijk samenleven per buurt

In zowel De Hoven/Wiekslag als De Hoeken is ongemakkelijk samenleven / spanningen tussen bevolkingsgroepen voor een groot deel gerelateerd aan het verschillend denken over het schoonhouden van de buurt. In mindere mate zijn fricties gerelateerd aan botsende normen en waarden over wat wel en niet kan in de buurt; overlast van jongeren; vervreemding / taalproblemen en verschillende opvattingen over het opvoeden en toezicht houden op kinderen (het toezicht op kinderen schiet tekort volgens veel buurtbewoners).

Beleid De Hoeken en de Hoven/De Wiekslag

In De Hoeken en De Hoven/Wiekslag wordt flink geïnvesteerd in jeugd en jongeren met de lange termijn preventiestrategie Communities that Care (CtC). Uitgangspunt van CtC is de bevordering van een gezonde en veilige ontwikkeling van kinderen. Hierbij vindt preventie van problemen plaats door risicofactoren aan te pakken en beschermende factoren in de wijk te versterken. Binnen de CtC-aanpak werkt een preventieteam van professionals die direct bij de jeugd in de wijken betrokken zijn. Het preventieteam heeft ervoor gekozen in te zetten op het respectievelijk terugdringen en versterken van:

1. Problemen met gezinsmanagement.
2. Vroeg en aanhoudend antisociaal gedrag.
3. Vroeg begin van probleemgedrag.
4. Binding/betrokkenheid met de wijk.

Daarnaast is in De Hoeken en De Hoven/Wiekslag van het Wijkactieplan 'Buurten met uitzicht' actief. Het wijkactieplan is opgebouwd rondom drie thema's:

1. Wonen en voorzieningen.
2. Armoede en participatie.
3. Veilig Opgroeien (CtC).

Dit zijn thema's die ook van belang zijn voor het voorkomen van spanningen in de buurt. Er wordt kortom in De Hoeken en De Hoven/Wiekslag al veel gedaan aan beleid dat spanningen kan voorkomen. Op basis van de resultaten van de bewonersenquête zijn er toch enkele thema's waar nog extra aandacht aan besteedt zou kunnen worden: het thema 'schoon' en sociale cohesie op microniveau. Schoon betreft niet alleen het fysieke schoon in de openbare ruimte (vuilniszakken te vroeg buiten, zwerfvuil), maar ook het schoonhouden van de portieken en trappenhuisen. Dit laatste bestaat voor een belangrijk deel ook uit toezicht en afspraken tussen bewoners. Sociale cohesie op microniveau betreft niet in de eerste plaats buurtbetrokkenheid, maar vooral de contacten tussen burens op portiek- of galerijniveau, het elkaar kennen en gekend worden.

Het doorbreken van vervreemding en overlast is niet alleen een taak voor professionals, maar voor bewoners zelf: rekening met elkaar houden en elkaar aanspreken op ongewenst gedrag. Het gaat er daarbij niet om dat bewoners bij elkaar op de koffie gaan, maar wel dat mensen weten wie er op de galerij of in het portiek wonen, zodat de drempel lager is om mensen aan te spreken op hun gedrag, of op het gedrag van hun kinderen. Portiek- en galerijgesprekken en het ondernemen van kleinschalige activiteiten met een gemeenschappelijk belang kunnen hieraan bijdragen.

We hebben de bewoners naar hun mening gevraagd over het beleid van de gemeente in hun buurt. In zowel De Hoeken als De Hoven/Wiekslag hebben meer bewoners een positief dan een

negatief oordeel over de vraag of de gemeente voldoende aandacht heeft voor de problemen in de buurt. Ook op de vraag *Heeft de gemeente voldoende aandacht voor het goed samenleven van verschillende bevolkingsgroepen in de buurt?* antwoorden bewoners in beide buurten vaker positief dan negatief.

Tabel 1g Oordeel over beleid, per buurt

	(Helemaal) mee eens	(Helemaal) mee oneens	Neutraal of geen mening
De Hoeken (N=55)			
De gemeente heeft voldoende aandacht voor de problemen in de buurt	46%	26%	28%
De gemeente heeft voldoende aandacht voor het goed samenleven van bevolkingsgroepen in de buurt	36%	22%	42%
De Hoven/Wiekslag (N = 151)			
De gemeente heeft voldoende aandacht voor de problemen in de buurt	40%	22%	38%
De gemeente heeft voldoende aandacht voor het goed samenleven van bevolkingsgroepen in de buurt	40%	18%	42%

Suggesties bewoners om samenleven in de buurt te verbeteren

Aan de bewoners is door middel van een open vraag gevraagd wat er in de buurt moet gebeuren om het samenleven in de buurt (verder) te verbeteren. Verschillende bewoners van vooral De Wiekslag/De Hoven geven in dit verband meermalen als suggestie dat er (meer) activiteiten zouden moeten worden georganiseerd voor kinderen. Ook noemen de respondenten meermaals buurtactiviteiten, om zo meer contacten of bekendheid tussen bewoners te creëren.

Wat willen bewoners zelf doen om de buurt te verbeteren?

De bewoners is gevraagd wat hun eigen inzet is, en zou kunnen zijn, om het samenleven in de buurt te verbeteren. Van de bewoners in De Hoeken zegt 10% bereid te zijn om actief mee te werken aan straat- en buurtactiviteiten om het samenleven in de buurt te verbeteren. In De Hoven/Wiekslag is dat 11% van de bewoners. Uitgesplitst naar herkomst geeft 10% van de autochtonen aan zich actief voor de buurt te willen inzetten, tegenover 9% van de westerse allochtonen en 13% van de niet-westerse allochtonen. Vervolgens is gevraagd voor wat voort soort activiteiten men zich *actief* zou willen inzetten. Het meest genoemd is:

- Activiteiten voor kinderen of jongeren.
- Organisatie van een straatfeest of buurtbarbecue.

In mindere mate is genoemd:

- Activiteiten voor ouderen.
- Sport- en speldag.
- Afspraken maken over samenleven.
- Onderhoud groenvoorziening.
- Schoonmaakactiviteiten.

Jongeren enquête

Naast de enquête onder bewoners, hebben we aanvullend ook dertig jongeren uit De Hoeken en De Hoven/Wiekslag geïnterviewd. De volgende resultaten vallen op:

- De meeste jongeren vinden dat er voldoende te doen is in de buurt, of vinden het niet zo belangrijk wat er te doen is in de buurt.
- Ongeveer een kwart van de jongeren (vooral jongens) vindt dat er te weinig is te doen in de buurt, en vinden het belangrijk dat er meer activiteiten komen.
- Suggesties van jongeren voor activiteiten betreffen vooral sportactiviteiten, muziekactiviteiten (rap), en in mindere mate culturele activiteiten.
- De meeste meisjes voelen zich wel eens onveilig in de buurt; jongens voelen zich daarentegen zelden onveilig in de buurt.
- Bijna de helft van de geïnterviewde jongeren gaat wel eens naar jongerencentrum Capsloc. Deze jongeren zijn tevreden over het aanbod van activiteiten.
- Jongeren die nooit naar Capsloc gaan, geven hiervoor meestal als reden dat ze het aanbod niet kennen (vooral meisjes geven dit als reden). Enkele jongeren vinden het aanbod niet aantrekkelijk of hebben te weinig tijd om naar Capsloc te gaan.
- Veel jongeren zijn niet bekend met het aanbod van het jongerenwerk.
- Ongeveer de helft van de jongeren heeft wel eens gehoord van de Capelse Jeugdraad, de andere helft van de jongeren niet.
- Volgens de jongeren zijn er in de wijk wel eens spanningen tussen: jongeren en volwassenen; jongeren uit verschillende culturen; tussen mensen die verschillende denken over het schoonhouden van de buurt; tussen mensen die andere normen hebben over wat wel en niet kan in de buurt.
- Jongeren willen bij voorkeur worden geïnformeerd over activiteiten in de wijk via posters. Wijkkrant, nieuwsbrief en verschillende vormen van social media worden veel minder vaak genoemd.

Gebruik van- en tevredenheid over voorzieningen en activiteiten

De bewoners is gevraagd naar het gebruik van en de tevredenheid over voorzieningen en activiteiten in De Hoeken en De Hoven/Wiekslag. De voorzieningen die bewoners in De Hoeken het meest gebruiken zijn de Wijkwinkel, Ontmoetingsruimte De Serre en buurthuis De Trefhoek. De voorzieningen die de bewoners in De Hoven/Wiekslag het meest gebruiken zijn buurthuis De Fluiter, het jongerencentrum, het maatschappelijk werk en de Wijkwinkel.

Aan bewoners die *wel* gebruik hebben gemaakt van een activiteit of voorziening, is gevraagd aan te geven in welke mate zij tevreden zijn met deze voorziening/activiteit. Uit de resultaten is op te maken dat de overgrote meerderheid van de buurtbewoners die gebruik gemaakt van activiteiten/voorzieningen, hierover tevreden is.

Tabel 1h Tevredenheid over voorzieningen/activiteiten

	Tevreden	Neutraal	Ontevreden
Wijkwinkel	55	12	1
Buurthuis De Fluiter	44	9	8
Buurthuis De Trefhoek	41	8	3
Maatschappelijk werk Kwadraad	34	6	5
Buurtmoeders	32	5	5
Ontmoetingsruimte De Serre	29	4	9
Jongeren centrum	25	3	0
Opbouwwerk Dock	21	5	0
Speeluitleen De Driehoek	21	5	5
Speeluitleen in Sperwerhof	16	2	0
Ouderkamer de Pieterbas	12	4	0
Formulierenbrigade	12	3	2
Inkomensbrigade	10	2	2
Ouderkamer De Octopus	11	1	0

Vanwege de kleinere aantallen respondenten op deze vraag zijn in de tabel de absolute aantallen en niet de percentages weergegeven

Aan bewoners die *geen* gebruik hebben gemaakt van een activiteit of voorziening, is gevraagd wat hiervoor de reden is. Uit de resultaten blijkt dat de overgrote meerderheid (tweederde tot driekwart) van bewoners die geen gebruik maken van voorzieningen/activiteiten hiervoor als reden opgeeft er geen behoefte aan te hebben. Bijna een kwart van de bewoners in De Hoeken en bijna een derde van de bewoners in de Hoven/Hoekslag geeft aan onbekend te zijn met het aanbod. Een klein aantal buurtbewoners, ongeveer een op de twintig in beide buurten, vindt dat de voorziening/activiteit niet aansluit op de eigen wensen. Uitgesplitst naar herkomst valt op dat niet-westerse allochtonen structureel vaker dan autochtonen aangeven dat ze geen behoefte hebben aan het aanbod, terwijl autochtonen (opvallend genoeg) vaker dan allochtonen aangeven dat ze van het aanbod niet op de hoogte zijn.

Informatie / communicatie over activiteiten

De buurtbewoners is gevraagd hoe zij op de hoogte komen van activiteiten die in de buurt plaatsvinden. Het blijkt dat de meeste bewoners van De Hoeken en De Hoven/Wiekslag informatie lezen over activiteiten in de buurt via posters of flyers. Een kwart tot de helft van de bewoners leest dit in de Hoekenkrant of Hoven/Wiekslagkrant, in de nieuwsbrief of hoort dit van burens, gezinsleden of vrienden. Hiernaast leest een enkeling over activiteiten in de buurt via het internet. Uitgesplitst naar herkomst kunnen we concluderen dat voor alle bevolkingsgroepen geldt dat posters of flyers de belangrijkste informatiebron is voor activiteiten in de buurt. De Hoekenkrant of Hoven/Wiekslag-

krant en de nieuwsbrief is voor autochtonen een belangrijker informatiemedium voor buurtactiviteiten dan voor allochtonen. Niet-westerse allochtonen horen relatief vaak over buurtactiviteiten via burens, gezinsleden of vrienden.

Tabel 1i Hoe weten bewoners van De Hoeken en De Hoven/Wiekslag of er activiteiten in de buurt plaatsvinden? Uitgesplitst naar herkomst

N = 306	Autochtoon	Westers allochtoon	Niet westers allochtoon
Ik lees dit op posters of flyers	84%	79%	73%
Ik lees dit in de Hoekenkrant of in de Hoven/Wiekslagkrant	42%	29%	27%
Ik lees dit in de nieuwsbrief	36%	25%	18%
Ik hoor dit van burens, gezinsleden of vrienden	21%	17%	32%
Ik lees dit op Internet	4%	1%	1%
Anders ¹	10%	4%	4%

Vervolgens is de buurtbewoners van De Hoeken en De Hoven/Wiekslag gevraagd of zij de informatie over de activiteiten voldoende duidelijk vinden. De resultaten bevestigen dat de overgrote meerderheid van zowel autochtone als allochtone bewoners de informatie over de activiteiten voldoende duidelijk vinden. Toch vindt een op de vijf van de niet-westerse allochtone buurtbewoners de informatie over de activiteiten in de buurt *onvoldoende* duidelijk (tegenover 8% van de autochtonen). Personen die van mening zijn dat de informatie over activiteiten *onvoldoende* duidelijk is, geven hiervoor meestal als reden dat ze de taal onvoldoende spreken. Enkele bewoners geven aan dat ze de informatie te beknopt vinden.

Tot slot is aan de buurtbewoners de vraag voorgelegd of zij op andere manieren geïnformeerd zouden willen worden over activiteiten in de buurt. Dit wordt bevestigd door 22% van de bewoners in de Hoeken en door 38% van de bewoners in De Hoven/Wiekslag. Uitgesplitst naar herkomstgroep blijkt dat 44% van de niet-westerse allochtonen op andere manieren geïnformeerd zou willen worden over activiteiten in de buurt, tegenover 25% van de westerse allochtonen en 14% van de autochtonen.

Een kwart van de niet-westers allochtone buurtbewoners wil geïnformeerd worden over activiteiten in andere talen dan het Nederlands. In de meeste gevallen is in dit verband Arabisch genoemd. Daarnaast is meerdere malen Engels en Somalisch genoemd.

Informatie via internet of elektronische berichten is genoemd door ongeveer een op de zes respondenten, zowel door autochtone buurtbewoners als door allochtone buurtbewoners.

Deel 1

Afghaanse en Somalische bewoners in De Hoeken, De Hoven en Wiekslag

*Een verkenning van de leefsituatie en maatschappelijke
participatie*

1 Verkennend onderzoek

1.1 Aanleiding

Om specifiek beleid te kunnen ontwikkelen voor relatief ‘nieuwe’ bevolkingsgroepen in Capelle aan de IJssel, heeft de gemeente behoefte aan meer inzicht in de leefsituatie en achtergronden van deze groepen. In overleg met de gemeente Capelle aan den IJssel is ervoor gekozen om een beperkte verkennende studie toe te spitsen op Afghaanse en Somalische bewoners. Beide groepen nemen in omvang toe in Capelle en er zijn signalen bij de gemeente van mogelijke achterstanden op het gebied van onderwijs, taal, participatie (van vrouwen) in de samenleving en de arbeidsmarkt. Ook bestaat de indruk dat sommige bewoners relatief geïsoleerd leven en drempels ondervinden om volwaardig deel te nemen in de Capelse samenleving. Het is zaak om met bewoners en sleutelfiguren van beide groepen te spreken om hun vragen, behoeften en problemen in kaart te brengen. De focus van dit onderzoek ligt niet zozeer op hun individuele problemen, maar op een verkenning van de leefsituatie en mogelijke kwetsbaarheden die het wonen en participeren in Capelle aan den IJssel kunnen bemoeilijken. Tegelijkertijd is er over deze groepen nog weinig feitelijk bekend bij de gemeente.

De verkenning onder Afghaanse en Somalische bewoners van Capelle aan den IJssel maakt deel uit van een groter bewonersonderzoek naar de leefsituatie en maatschappelijke participatie in de wijken Hoeken en De Hoven/Wiekslag. In het kader van dit overkoepelende onderzoek is vanaf eind januari 2011 tot maart 2011 een groot aantal bewoners van dit gebied geënquêteerd over maatschappelijke participatie in de buurt en de mogelijke spanningen tussen (groepen) bewoners. Dit overkoepelende onderzoek sluit waar mogelijk aan bij het Wijkactieplan ‘Buurten met Uitzicht’ van de gemeente Capelle aan den IJssel, dat zich richt op dezelfde wijken.

Deze rapportage doet verslag van de verkenning naar de leefsituatie en maatschappelijke participatie van Somalische en Afghaanse bewoners in Capelle aan den IJssel. Hoofdstuk 2 beschrijft de resultaten van de literatuurreview: wat is er in de literatuur bekend over de leefsituatie van Somaliërs en Afghanen in Nederland? De uitkomsten van een aantal gesprekken en interviews met bewoners en sleutelfiguren uit zowel de Afghaanse als de Somalische gemeenschappen bespreken we per thema in het derde hoofdstuk. Tot slot formuleren we de conclusies en aanbevelingen in hoofdstuk 4. Allereerst zetten we echter kort de onderzoeksopzet en onderzoeksmethoden uiteen.

1.2 Doelstelling onderzoek

Zoals gezegd maakt deze verkenning met betrekking tot Somalische en Afghaanse bewoners deel uit van een groter bewonersonderzoek in de Capelse buurten De Hoeken en De Hoven/ Wiekslag. De doelstelling van de verkenning is inzicht te krijgen in de leefsituatie van Afghanen en Somaliërs woonachtig in De Hoeken, De Hoven en Wiekslag op het gebied van een schone, hele en veilige omgeving, maatschappelijke participatie, polarisatie/spanningen, onderwijs en gebruik van voorzieningen. Aangezien slechts een beperkt aantal personen geïnterviewd kon worden, dienen de uitkomsten worden gezien als aanvullend op het overkoepelende onderzoek; het biedt inzicht in de leefsituatie van Afghanen en Somaliërs in Capelle aan den IJssel. Desondanks biedt deze verkenning zeker nuttige inzichten en aanbevelingen voor gemeente Capelle aan den IJssel.

1.3 Methoden

De verkenning bestaat uit een literatuurreview, interviews en gesprekken met sleutelfiguren en Afghaanse en Somalische bewoners, gevolgd door een overkoepelende analyse en advies.

Literatuurreview

Allereerst is een literatuurreview verricht, waarin wij ingaan op de belangrijkste kenmerken van beide groepen zoals beschreven in de literatuur. De literatuurreview biedt relevante contextinformatie en is tevens benut voor het opstellen van topiclijsten voor de interviews met bewoners en sleutelfiguren in De Hoeken en De Hoven/Wiekslag. De review van relevante literatuur beschrijven we in hoofdstuk 2. Voor de topiclijsten voor de interviews met sleutelfiguren en met bewoners verwijzen wij naar bijlage 1 en 2.

Interviews sleutelfiguren en bewoners

Aan de hand van de topiclijsten die zijn opgesteld op basis van de literatuurreview zijn gesprekken gevoerd met enkele Afghaanse en Somalische bewoners, en met sleutelfiguren uit de gemeenschap of die beroepsmatig te maken krijgen met deze groepen. Via de gemeente en bestaande contacten is contact gezocht met een aantal sleutelfiguren. De sleutelfiguren zijn afkomstig uit de Afghaanse en Somalische zelforganisaties in Capelle aan den IJssel en professionals uit de gemeente. Vervolgens hebben we Afghaanse en Somalische bewoners geworven via de sleutelfiguren en door het inzetten van een Afghaanse interviewer die vanuit haar eigen netwerk Afghaanse bewoners kon bereiken.

Analyse en advies

In hoofdstuk 3 beschrijven we de resultaten van de interviews per thema voor beide gemeenschappen. In samenhang met de resultaten van de literatuurreview formuleren we in hoofdstuk 4 conclusies en aanbevelingen voor de gemeente Capelle aan den IJssel.

2 Literatuurreview Somalische en Afghaanse asielmigranten

2.1 Nieuwe bevolkingsgroepen in Nederland

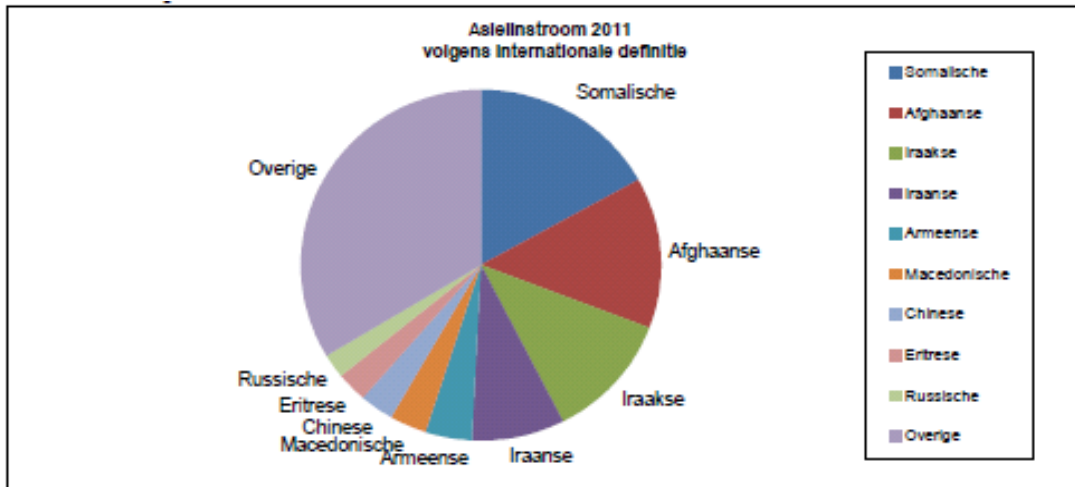
Sinds de jaren zeventig is er sprake van een sterke aanwas van uit niet-westerse landen afkomstige migranten en vluchtelingen in Nederland. Vanaf de tweede helft van de jaren tachtig is de migratiestroom van vluchtelingen uit onder andere Irak, Somalië, Iran, voormalig Joegoslavië en Afghanistan sterk toegenomen (Van den Tillaart, Van den Olde Monnikhof, Van den Berg & Warmerdam, 2000).

Naar migratiegeneratie kennen de meeste groepen economische migranten inmiddels enige diversiteit: circa 40 procent bestaat uit in Nederland geboren. Bij gezinnen van vluchtelingen ligt dit anders: verreweg de meeste ouders behoren nog tot de eerste generatie (Pels & De Gruijter, 2005:1).

Als gevolg van de migratie, de asielprocedure, de vestiging en het aarden in het nieuwe land, worden migranten geconfronteerd een breed scala aan vragen, uitdagingen en nieuwe situaties. Er kunnen zich grote verschillen voordoen op het gebied van religie, normen en waarden, onderwijs, opvoeding en zorg. Daarnaast is er - vooral bij de eerste generatie - vaak onbekendheid met het aanbod van instanties en voorzieningen, of wordt er slechts beperkt gebruik van gemaakt. Dit komt doordat men een drempel ervaart of omdat het aanbod onvoldoende op hun wensen en behoeften aansluit (Pels & De Gruijter, 2005).

In deze literatuurreview richten we ons op Afghaanse en Somalische asielmigranten. Uit gegevens van de IND blijkt dat de totale asielinstroom in Nederland van geheel 2010 voor 25 procent bestond uit Somalische en voor 10 procent uit Afghaanse burgers. De asielinstroom 2011 (tot en met april 2011) laat een iets gewijzigd beeld zien. Van de totale asielinstroom van januari 2011 t/m april 2011 betrof 17 procent Somaliërs en 14 procent Afghanen (zie figuur 1).

Figuur 1 Asielinstroom 2010

Bron: Cijfers asielinstroom 2011 IND (via www.ind.nl)

In de volgende paragrafen bespreken we de belangrijkste bevindingen voor de Somalische bevolkingsgroep in Nederland per thema (paragraaf 2.2); de paragraaf daarna behandelt de Afghaanse bevolkingsgroep (paragraaf 2.3). In de paragrafen gaan we achtereenvolgens in op een beknopte beschrijving van het herkomstland en een beschrijving van de bevolking in Nederland naar omvang en geografische spreiding over Nederland. Vervolgens beschrijven we de aspecten die van invloed kunnen zijn op de leefsituatie en eventuele achterstanden op verschillende gebieden.

In paragraaf 2.4 geven we een schets van hoe de bevindingen uit de literatuur zich zouden kunnen verhouden tot de huidige leefsituatie van deze groepen in Capelle. Paragraaf 2.5 sluit af met de conclusies.

2.2 Somalische migranten en vluchtelingen

Somalië

Somalië ligt in de hoorn van Afrika aan de Indische Oceaan en de Golf van Aden met als buurlanden Kenia, Ethiopië en Djibouti. De hoofdstad van Somalië is Mogadishu. Somalië is ongeveer 16 keer zo groot als Nederland. Als gevolg van het hete klimaat wordt het land regelmatig getroffen door grote droogtes, wat hongersnood tot gevolg heeft.

Figuur 2 Somalië

Bron: CIA World Factbook 2010

De huidige Somalische republiek is in 1960 ontstaan uit het Britse protectoraat in het noorden en het Italiaanse deel in het Zuiden. In 1969 werd de macht door militairen overgenomen. In 1977 ontstond een oorlog met Ethiopië als gevolg van grensconflicten door de claims die Somalië op aangrenzende gebieden legde. Door onderdrukking van het verzet en schendingen van mensenrechten ontstond een burgeroorlog. Het militaire regime van dictator Barre kwam in 1991 ten val, maar dit leidde niet tot een verenigd land. Er ontstond een machtsstrijd die onttaarde in een burgeroorlog. Een in 1992 opgezette missie van de Verenigde Staten om orde en gezag te herstellen mislukte (Van den Tillaart et al., 2000; Pels & De Gruijter, 2005). Sinds 2000 heeft Somalië weer een landelijk bestuur. In 2002 riep krijgshoofd Hassan Muhammad Nur 'Shatigadud' de onafhankelijkheid uit van Zuidwest-Somalië. In 2006 brak een conflict uit tussen een alliantie van Mogadishu-krijgsheren en een militia die loyaal was aan de Unie van Islamitische Rechtbanken (UIR).²

In de zomer van 2006 kreeg de UIR de volledige macht van Mogadishu in handen, wat een relatieve stabiliteit in de hoofdstad met zich meebracht. Eind 2006 verklaarde Ethiopië, een bondgenoot van de Verenigde Staten, de oorlog aan de UIR. Niet lang daarna keerden de overheidstroepen terug naar de hoofdstad, waarna de Islamitische strijders naar het zuiden van het land werden verdreven. De islamitische terroristische organisatie Al-Shabaab (Arabisch voor 'de jeugd') is in 2004 ontstaan en maakte tot 2006 als jongerenorganisatie deel uit van de UIR. De organisatie streeft na om in Somalië een islamitische staat te vestigen gebaseerd op de Koran. Nadat de UIR in 2006 de strijd verloor tegen de Somalische overgangsregering en Ethiopië, splitste Al-Shabaab zich af. Sinds

2 www.wikipedia.nl (laatst geraadpleegd juli 2011)

het vertrek van het Ethiopische leger uit Somalië, viel Al-Shabaab vaker de in Somalië aanwezige vredesmacht aan. Dit ging gepaard met vele burgerslachtoffers alsmede met het verwoesten van graven van islamitische geesten van de Soefirichting.³

Somalië heeft naar schatting een bevolking van 9.832.017 mensen, die voor 85% tot 94% procent uit etnische Somaliërs bestaat (CIA World Factbook, 2010). De omvang van de bevolking kan niet exact worden vastgesteld vanwege het nomadisch bestaan van een groot deel van de bevolking en de grote vluchtelingenstromen ten gevolge van hongersnoden. Ongeveer tweederde van de Somaliërs woont op het platteland. De bevolking van Somalië is jong: maar liefst 44 procent van de Somaliërs is jonger dan 15 jaar; slechts 3 procent is ouder dan 65 jaar (CIA World Factbook, 2010).

Het merendeel van de Somaliërs is praktiserend moslim en behoort tot de Soennieten (Van den Tillaart et al., 2000). Zij nemen de Shafi-interpretatie van de Sharia (islamitische wet) als richtlijnen voor het dagelijks leven (Ministerie van Binnenlandse Zaken, 2000).

De economie van Somalië is gebaseerd op landbouw en de export van vee. De Somalische bevolking is een van de armste ter wereld. De burgeroorlog heeft de toch al kleine industriële sector afgebroken. De Somalische economie is sterk afhankelijk van overmakingen van geld van Somaliërs in het buitenland (Ministerie van Binnenlandse Zaken, 2000).

Clans vormen een belangrijke rol in het politieke en sociale leven van Somaliërs. Er zijn drie grote clans in Somalië die weer onderverdeeld zijn in subclans en families. Tussen de clans maar ook binnen de subclans van dezelfde clans bestaat een grote rivaliteit. De persoonlijke identiteit van de Somaliërs wordt sterk bepaald tot de clan waartoe zij behoren. De clan, subclan en de naaste familie vormen een onmisbaar netwerk en vangnet voor hun leden. Problemen worden binnen de clan opgelost en de leden dragen een grote mate van verantwoordelijkheid voor elkaar. Tegelijkertijd brengt deze sociale netwerken een strikte sociale controle met zich mee (Tabibian, 1999:4-5).

In de afgelopen vijftig jaar zijn veel mensen Somalië ontvlucht. De meeste vluchtelingen trokken naar omliggende landen, zoals Ethiopië, Kenia en Jemen. Onder de beter opgeleide en meer welgestelde Somaliërs was er vaak sprake van doormigratie naar Europese landen zoals Nederland (Van den Tillaart et al., 2000).

Somalische bevolking in Nederland

Vanaf 1989 kwam de instroom van Somalische vluchtelingen naar Nederland op gang. In de jaren 1992-1994 was een piek in de asielmigratie als gevolg van politieke omstandigheden in Somalië: de burgeroorlog, de afzetting van dictator Barre en het toenemende geweld. De eerste stroom asielmigranten was vooral afkomstig uit het meer stedelijke noorden van Somalië (Klaver et al., 2010).

In de periode 1996 tot 2001 is het aantal Somaliërs van circa 20.000 gestegen tot circa 30.000 in Nederland. In de periode 2002-2007 nam het aantal Somaliërs weer af tot circa 22.000. De doormigratie naar vooral Engeland is deels verantwoordelijk voor deze daling. Redenen voor deze doormigratie naar Engeland liggen volgens Abdulrhman & Tuk (2006) vooral in het feit dat Somaliërs hun verwachtingen niet gerealiseerd zien in Nederland. Zij zijn teleurgesteld vanwege de slechte arbeidsmarktpositie die zij hebben, het gevoel dat er onvoldoende respect is voor de eigen cultuur en religie en ervaren het allochtonenbeleid vaak als betuttelend. Uit onderzoek van Van den Reek &

---

3 www.wikipedia.nl (laatst geraadpleegd juli 2011)

Hussein in 2003 bleek dat beweegredenen vooral liggen in het feit dat de integratie van Somaliërs in Nederland moeizaam verloopt. De Somaliërs verwachten minder problemen te ondervinden in Engeland op het gebied van taal, het onderwijs en hun arbeidsmarktpositie. Ook verwachten zij dat het in Engeland eenvoudiger is om hun culturele identiteit te behouden.

De Somalische bevolkingsgroep ervaart problemen en moeilijkheden op het gebied van sociale, economische en culturele veranderingen in de Nederlandse samenleving. Van den Reek & Hussein (2003) ontdekten dat de Somaliërs vrijheidsbeperking ervaren op het gebied van religie, normen en waarden. Men heeft het gevoel niet de eigen (islamitische) identiteit niet te kunnen ontplooiën. Reeds gemigreerde Somaliërs gaven aan dat er in Engeland een grote islamitische gemeenschap is die volgens tradities leeft, en waaruit men ondersteuning en betrokkenheid kan verkrijgen. De gemigreerde bewoners ervaren in Engeland veel minder een druk op integratie en inburgering vanuit de overheid (2003:3). De uitgangspunten van de sterk gereguleerde Nederlandse verzorgingsstaat lijkt zeer slecht aan te sluiten bij de Somalische volksaard. In Engeland is de regel- en wetgeving daarentegen liberaler dan in Nederland.

Door verslechterende omstandigheden in Somalië en het beschermingsbeleid dat Nederland tussen 2005 en 2009 heeft gericht op vluchtelingen uit bepaalde delen van Somalië, neemt de asielmigratie van Somaliërs weer toe vanaf 2004. Naast asielmigranten bevinden zich onder de instromende Somaliërs ook gezinsmigranten die een aanvraag voor gezinshereniging hebben ingediend. Vanaf 2008 is de asielinstroom van Somalische vluchtelingen verder toegenomen. Dit zijn vooral asielmigranten uit Zuid-Somalië (Klaver et al., 2010).

Inmiddels wonen er circa 27.000 Somaliërs in Nederland (CBS, 2011). Het aandeel illegaal verblijvende Somaliërs is niet opgenomen in voorgaande cijfers en wordt geschat op in totaal tussen de 1.300 en 5.900 illegaal in Nederland verblijvende Somaliërs (Klaver et al., 2010).

Van de Somalische bevolking in Nederland is 55 procent man. De Somalische bevolking is relatief jong: circa twee op de drie Somaliërs is jonger dan dertig jaar. Ruim vier op de tien is zelfs jonger dan twintig jaar. Daarnaast is ook een groot deel ongehuwd (CBS, 2011). De jonge leeftijdsopbouw van de Somalische bevolking wordt veroorzaakt door de instroom van relatief veel jonge asielzoekers en een relatief hoog geboortecijfer onder Somaliërs in Nederland (Van den Reek, 2001).

De Somalische gemeenschap kenmerkt zich door verhoudingsgewijs veel eenoudergezinnen en eenpersoonshuishoudens. Volgens Abdulhrman & Tuk (2006) is dit een gevolg van de Somalische burgeroorlog die een migratiestroom op gang gebracht heeft van alleenstaande moeders met kinderen en jongeren. Daarnaast vinden onder Somaliërs relatief veel echtscheidingen plaats. Volgens Tabibian (1999:7) zet een combinatie van factoren - vlucht uit Somalië, aanpassingsproblemen en veranderende rolpatronen - het huwelijk van vluchtelingenparen vaak onder druk.

Geografische spreiding

De Somalische bevolking (zowel eerste als tweede generatie) in Nederland concentreert zich vooral in grote en middelgrote steden in Nederland. In Zuid-Holland wonen de meeste Somaliërs; gevolgd door Noord-Brabant. Binnen het totaal van niet-westerse allochtonen is het aandeel Somaliërs beperkt. Achttien procent van alle Somaliërs woont in één van de vier grote steden. Rotterdam is de gemeente met de meeste Somaliërs; gevolgd door 's-Gravenhage, Tilburg, Amsterdam en Eindhoven (CBS, 2011).

In Capelle aan den IJssel wonen per 1 januari 2011 206 Somaliërs; dat is ongeveer 0,3% van de totale bevolking van 65.345 inwoners. De Somalische bevolking in Capelle aan den IJssel is vrijwel gelijk verdeeld naar geslacht (CBS, 2011). In tabel 1 is een overzicht gegeven van de ontwikkeling in de Somalische bevolking in Capelle in de afgelopen zes jaar. Na een aanvankelijk afname is het aantal Somaliërs in Capelle toegenomen vanaf 2008. In 2010 is de populatie het sterkst gegroeid ten aanzien van het vorige jaar. In 2011 houdt de groei aan en zien we de verhouding eerste generatie Somaliërs toenemen.

Tabel 1 Omvang Somalische bevolking in Capelle aan den IJssel 2006-2011 (peildatum 1 januari)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aantal Somalische bewoners	118	95	100	113	153	204
waarvan eerste generatie	71	64	64	74	104	148

Bron: CBS 2011

Onderwijs

Iets meer dan de helft van de Somaliërs in Nederland heeft geen onderwijs genoten of slechts basisonderwijs. Slechts acht procent heeft een opleiding op HBO- of WO-niveau afgerond (Van den Maagdenberg, 2004).

Vergeleken met de eerste stroom Somalische asielmigranten naar Nederland, is de tweede stroom laag opgeleid. Vooral Somaliërs van jonger dan 35 jaar zijn laag opgeleid; slechts 17 procent van de 20- tot 24-jarigen beschikte in 2003 over een startkwalificatie. Deze jongere groep heeft minder mogelijkheden gehad om een opleiding te volgen (Klaver et al., 2010). Daarnaast is schooluitval onder Somalische jongeren in Nederland relatief hoog: in 2003 was bijna een derde van de Somalische 16- tot 24-jarigen voortijdig uitgevallen in het voortgezet onderwijs (Van den Maagdenberg, 2004).

Moors et al. (2009) noemen een gebrek aan kennis en betrokkenheid van ouder(s) een belangrijke oorzaak van de hoge schooluitval onder Somalische jongeren. Pels & De Gruijter (2005) ontdekten dat Somalische ouders moeite hebben met het ondersteunen van hun kinderen in het onderwijs door communicatieproblemen met de school. Dit komt door de taalbarrière, maar ze hebben ook het gevoel niet serieus genomen te worden. Daarnaast zijn de toekomstverwachtingen van de ouders voor hun kinderen soms hoger dan haalbaar.

Werk en inkomen

Somaliërs in Nederland hebben een zeer slechte arbeidsmarktpositie. Hun participatie op de arbeidsmarkt is laag en het aandeel uitkeringsgerechtigden ligt relatief hoog. In 2007 had maar liefst 48 procent van de 15- tot en met 65-jarige Somaliërs een uitkering. Slechts dertig procent van de Somaliërs tussen 15 en 64 jaar heeft een betaalde baan. In Capelle was dit in 2007 voor de Somalische gemeenschap van 15 tot en met 65 jaar 33 procent. De groep zonder betaalde arbeid bestaat vooral uit vrouwen en uit 45-plussers (CBS, 2011; Klaver & Van der Welle, 2009). Vooral de arbeidsparticipatie van Somalische vrouwen ligt zeer laag; in 2003 werkte 40 procent van de Somalische mannen, ten opzichte van 9 procent van de Somalische vrouwen (Van den Maagdenberg, 2004).

Veel Somaliërs ondervinden problemen bij het vinden van werk. Belangrijke belemmeringen die worden ervaren zijn het niet beschikken over een (passende) opleiding of diploma, onvoldoende beheersing van de Nederlandse taal en een gebrek aan kennis en ondersteuning. Tevens ervaart een deel een afwijzende houding van werkgevers bij het zoeken naar werk (Van den Tillaart et al., 2000).

Circa vier op de tien van de Somaliërs in Nederland ontvangt een uitkering. Dit zijn hoofdzakelijk bijstandsuitkeringen. Vrouwen zijn vaker afhankelijk van een uitkering dan mannen: maar liefst 46 procent van de Somalische vrouwen tussen 15 en 64 jaar ontvangt een bijstandsuitkering; binnen de groep vrouwen van 45-65 jaar is dit zelfs 62 procent (Klaver et al., 2010). Het feit dat veel Somalische vrouwen de opvoeding van hun kinderen en het huishouden alleen voor hun rekening nemen is hier een belangrijke oorzaak van.

Samen met de Afghaanse bevolkingsgroep, heeft de Somalische bevolkingsgroep in Nederland de slechtste inkomenspositie. Een aanzienlijk deel krijgt dan ook te maken met schulden, wat nog versterkt kan worden door de verplichting die men kan voelen om familie in het land van herkomst financieel te ondersteunen (Moors et al., 2009).

Gezondheid en welzijn

Onder de Somalische bevolking in Nederland is volgens diverse studies sprake van sociaalpsychische problematiek en (oorlog)trauma's (o.a. Pels & De Gruijter, 2005; Van Moors et al., 2009). De psychische klachten zijn veroorzaakt door ervaringen in het land van herkomst zoals oorlogstrauma's, door de vlucht uit Somalië en de asielprocedure in Nederland. Bovendien zijn veel Somaliërs opgegroeid in gebroken gezinnen (Klaver et al., 2009).

Ondanks de psychische problematiek wordt er nauwelijks gebruik gemaakt van het bestaande aanbod op het gebied van hulp, zorg en ondersteuning; of er is sprake van voortijdige uitval. Deels is dit te wijten aan onbekendheid van Somaliërs met de Nederlandse instanties en voorzieningen; anderzijds herkent een deel van de migranten zich niet in het bestaande aanbod (Pels & De Gruijter, 2005).

Recent onderzoek lijkt verder te wijzen op een toename in het gebruik van de drug Khat, vooral onder (oudere) vrouwen en jongeren. Het gebruik van Khat kan allerlei problemen met zich meebrengen, zoals lichamelijke klachten zoals slapeloosheid, depressiviteit en een verstoord dag- en nachtritme. Veelvuldig Khatgebruik kan leiden tot schulden en spanningen in het gezin (Klaver et al., 2009).

Sociaal-culturele integratie

Uit een studie naar de integratie van Somalische vluchtelingen in de gemeente Den Haag (Van den Tillaart & Warmerdam, 2002) blijkt dat ruim 20 procent van de 125 bevroegde Somalische bewoners zich niet thuis voelt in Nederland. Redenen hiervoor liggen vooral in de ervaren cultuurverschillen en gebrek aan erkenning en acceptatie door autochtone Nederlanders, maar ook de familiesituatie speelt een rol.

De in Somalië zeer belangrijke clans die fungeren als sociale netwerken staan voor veel Somaliërs in schril contrast met de individualistische inrichting van de Nederlandse samenleving. Door de vlucht naar Nederland vallen deze sociale netwerken vaak uit elkaar en valt deze vaste structuur voor de Somalische migranten weg (Tabibian, 1999:4-5).

Opvattingen over rolverdeling tussen mannen en vrouwen wijken eveneens af van de heersende opvattingen in de Nederlandse samenleving. Binnen Somalische gezinnen worden traditionele rollenpatronen uitgedragen en doorgegeven op volgende generaties (Klaver et al., 2009).

Ondanks grote culturele verschillen is er sprake van contacten buiten de eigen gemeenschap. Uit het onderzoek van Van den Maagdenberg (2004) blijkt dat in 2003 een deel van de Somaliërs meer contacten onderhield met Nederlanders in hun vrije tijd, in vergelijking met Afghanen, Irakezen, Turken en Marokkanen. Dit wordt door de Somalische bewoners overigens niet altijd gelijkgesteld aan vriendschappen.

Criminaliteit

Hoewel de absolute cijfers laag zijn, is het aandeel Somalische verdachten van misdrijven hoog vergeleken met andere migrantengroepen. Het gaat hier vooral om vermogensmisdrijven, vernieling/ straatoverlast en geweldsmisdrijven. Verdachten zijn voornamelijk mannen, die tot zowel de eerste als de tweede generatie behoren (Klaver et al., 2009).

Kromhout & Van San (2003) wijzen op een combinatie van risico- en beschermingsfactoren die kunnen leiden tot criminaliteit van nieuwe etnische groepen. Zij onderscheiden diverse algemene en specifieke risicofactoren, zoals maatschappelijke positie, gezin / problematiek van ouders, vriendenkring, maar ook asielprocedure, vluchtgeschiedenis, cultuurverschillen, verwachtingen en de sociaaleconomische situatie in het land van herkomst. Uit interviews met professionals werden drie risicofactoren specifiek benoemd voor de Somalische bevolkingsgroep in Nederland: een slechte maatschappelijke positie, een slecht functionerende of het gebrek aan gezinsstructuur en een negatieve invloed van de vriendengroep (vgl. Klaver et al., 2009).

Daarnaast doen zich in Somalische gezinnen vaak generatieconflicten voor doordat kinderen steeds meer deelnemen in de Nederlandse samenleving, terwijl de ouders de kinderen volgens hun eigen culturele waarden willen opvoeden (Pels & De Gruijter, 2005).

Resumerend

De positie van Somaliërs in Nederland is op meerdere vlakken zorgelijk te noemen. Er is sprake van een achterstandspositie op het gebied van onderwijs, arbeid en inkomen. Vooral vrouwen hebben een lage arbeidsparticipatie; vaak omdat zij de volledige zorg voor de opvoeding van kinderen en het huishouden hebben.

Verder is men onvoldoende op de hoogte van het aanbod instanties en voorzieningen in Nederland. De steun en contacten van de sociale netwerken is bovendien weggefallen, waardoor er geen vangnet is om op terug te vallen. Er zijn relatief veel eenoudergezinnen en alleenstaanden. Veel Somaliërs leven dan ook relatief geïsoleerd van de Nederlandse samenleving. De beheersing van de Nederlandse taal is vaak onvoldoende.

Vanwege de politieke onrust en oorlogen in Somalië, hebben Somalische vluchtelingen vaak psychische problematiek als gevolg van oorlogstrauma's. Zij kloppen zelden aan bij hulpverleningsinstanties. Zorgwekkend is het toenemend gebruik van Khat.

Kinderen wordt vaak volgens de eigen culturele waarden en normen opgevoed; hier kan een spanning ontstaan met de Nederlandse normen en waarden die schoolgaande kinderen meekrijgen. Culturele conflicten, generatieconflicten en spanningen in het gezin kunnen kinderen en jongeren kwetsbaarder maken voor crimineel gedrag. Onder jongeren zou sprake kunnen zijn van een risico

op vervreemding van de Nederlandse samenleving als zij zich achtergesteld voelen of gevangen tussen twee werelden.

2.3 *Afghaanse migranten en vluchtelingen*

Afghanistan

Afghanistan wordt volledig omsloten door andere landen: in het noorden door Tadzjikistan, Oezbekistan en Turkmenistan; in het westen door Iran; in het oosten en zuiden door Pakistan en in het uiterste noordoosten aan China. Afghanistan is 18 maal zo groot als Nederland en is opgedeeld in 32 provincies. Naar schatting heeft Afghanistan 27 miljoen inwoners. De vijf belangrijkste steden zijn Kabul (de hoofdstad) en de steden Herat, Jalalabad, Mazar-e-Sharif en Kandahar. Het Afghaanse klimaat kent hete en droge zomers, terwijl de winters koud en minder droog zijn (Hessels & Wassie, 2003).

Figuur 3. Afghanistan

Bron: CIA World Factbook 2010

In Afghanistan worden diverse talen gesproken. De twee officiële talen zijn Pashtu en Dari. Beide talen zijn sinds 1963 gebaseerd op het Arabisch schrift. Ongeveer 98 procent van de bevolking is islamitisch, waarvan de meerderheid aanhanger is van de Soennitische stroming (Van den Tillaart et al., 2000).

De Afghaanse maatschappij is een hoofdzakelijk agrarische. Het merendeel van de bevolking woont dan ook op het platteland. De economie is gebaseerd op de landbouw, officieuze transithan-

del, internationale hulp en de productie en handel van opium. Exploitatie van olie, gas en edelstenen vindt vooralsnog beperkt plaats (Van den Tillaart et al., 2000).

De bevolking van Afghanistan heeft op grote schaal te maken met een structureel tekort aan voedsel, kleding en huisvesting, vooral als gevolg van oorlogshandelingen. Daarbij is veel landbouwgrond onbruikbaar geworden door het gebruik van chemische wapens, mijnevelden en niet geruimde bommen. Miljoenen Afghanen zijn dan ook afhankelijk van financiële hulp van buitenaf, zoals de VN (Hessels & Wassie, 2003).

De bevolking van Afghanistan is zeer jong. Daarnaast is een groot deel van de bevolking analfabeet. De positie van meisjes en vrouwen is op sommige fronten zorgwekkend. Uit onderzoek van UNICEF in 2005 bleek dat vier op de tien vrouwen getrouwd is voordat zij 18 jaar zijn; een derde van deze groep heeft dan bovendien al kinderen. Ook is het aantal inschrijvingen van meisjes op scholen zeer laag te noemen.

De recente politieke geschiedenis van Afghanistan wordt gekenmerkt door wisselende coalities tussen diverse etnische groeperingen, facties en clans, met als doel om samen tegen buitenlandse bedreigingen te strijden (Hessels, 2004).

Afghanistan is sinds 1919 onafhankelijk geworden van de Britse kolonisator. In 1973 vond een staatsgreep plaats op het in 1925 gevestigde koninkrijk. Vijf jaar daarna vond een communistische machtsovername plaats. In 1979 valt de Sovjet-Unie Afghanistan binnen en naar schatting vijf miljoen Afghanen vluchten naar Pakistan en Iran. De Sovjettroepen verlaten in 1989 het land. In 1992 bereiken zes van de zeven verzetsgroepen een overeenstemming en roepen de islamitische staat uit (Hessels & Wassie, 2003).

Hoewel de oorlogshandelingen doorgingen, kwam er wel een zekere rust na de opkomst van de Taliban in 1994, een beweging bestaande uit studenten van islamitische scholen in Afghanistan en Pakistan (Hessels, 2004). In 1996 had de Taliban controle over grote delen van het land, ondanks de aanhoudende strijd en een gebrek aan een centrale regering. De door de Taliban ingevoerde Sharia zorgde ervoor dat veel Afghanen sterk werden beperkt in hun vrijheid, dit gold vooral vrouwen. De burgeroorlog duurde tot 2001.

De gevolgen van de terroristische aanslagen met vliegtuigen op het World Trade Centre in New York en het Pentagon in Washington op 11 september 2001 waren zeer groot voor het Taliban-regime. Omdat het regime weigerde om hun 'gast' Osama Bin Laden en diens organisatie Al-Qaida uit te leveren aan de Verenigde Staten, werden vanaf 7 oktober 2001 militaire aanvallen op Afghanistan uitgevoerd onder leiding van de Verenigde Staten. Tegelijkertijd begonnen de oppositionele Afghaanse troepen van de Noordelijke Alliantie een grondoffensief. In november 2001 viel het Taliban-regime, waarna een interim-regering voor zes maanden onder leiding van Hamid Karzai werd geïnstalleerd. Tijdens de Loya Jirga in 2002 werd Karzai gekozen als president van de overgangsregering. Het overgangskabinet bleef aan het bewind tot december 2004; daarna is een nieuwe regering onder leiding van Karzai beëdigd.

Als gevolg van de grote politieke onrust zijn grote groepen Afghanen gemigreerd naar landen in de regio, zoals Iran, Pakistan en India. Het aantal asielaanvragen van Afghanen in Nederland is sinds 1993 sterk toegenomen (Pels & De Gruijter, 2005).

Afghaanse bevolking in Nederland

Samen met Duitsland heeft Nederland van alle Europese landen in de periode 1992 tot 2002 de meeste vluchtelingen uit Afghanistan toegelaten. Vanaf 1996 is een sterke toename van de asielaan-

vragen in Nederland en Engeland. Een verklaring voor de aanvankelijke gerichtheid op Duitsland ligt in de beeldvorming over dit land als economische grootmacht. De gerichtheid op Nederland wordt verklaard vanuit het betrekkelijk snel kunnen verkrijgen van een vluchtelingenstatus en huisvesting en het Nederlandse categorale beschermingsbeleid vanaf 1994. Als gevolg van de relatieve politieke rust na het aantreden van de Taliban trad in 1998 een daling op van het aantal asielaanvragen (Hessels & Wassie, 2003).

Per 1 januari 2010 woonden 38.664 Afghanen in Nederland, waarvan 54 procent man. Bijna 15.000 van de Afghanen zijn jonger dan 20 jaar. Dat is bijna vier op de tien Afghanen in Nederland (39%). Dit wijkt overigens niet af van andere niet-westerse groepen in Nederland (CBS, 2011). Ongeveer tweederde van de Afghaanse populatie in Nederland bestaat uit gezinnen met (thuiswonende) kinderen. Het aantal echtscheidingen lijkt toe te nemen binnen de Afghaanse bevolkingsgroep. (Hessels & Wassie, 2003).

De Afghaanse gemeenschap in Nederland is te typeren als zeer divers. Het gaat om verschillende groepen die het land hebben verlaten als gevolg van opeenvolgende politieke ontwikkelingen gedurende de afgelopen decennia. Vergeleken met andere etnische groepen, zoals Somaliërs, is de Afghaanse bevolking meer westers georiënteerd. Tegelijkertijd wordt vastgehouden aan Afghaanse tradities, die voor Nederlandse begrippen streng kunnen zijn. De Afghanen leven met andere woorden in twee werelden; desondanks voelen zij zich in de meeste gevallen meer thuis dan andere vluchtelingengroepen (Hessels & Wassie, 2003).

Ook Arends & Klaassen (2007:58) geven aan dat de meerderheid van de Afghaanse bevolkingsgroep graag onderdelen van de eigen cultuur wil behouden en combineren met Nederlandse aspecten. Wanneer de Afghanen moeite ervaren bij het omgaan met de twee culturen, ligt dat vooral in religieuze zaken.

Geografische spreiding

Wat betreft de spreiding van Afghanen in Nederland blijkt dat zij oververtegenwoordigd zijn in de provincies Zuid-Holland (27% van de Afghanen) en Noord-Holland (20%). In zowel Noord-Brabant als Gelderland woont 13 procent van Afghanen. Wanneer we kijken naar afzonderlijke gemeenten, blijkt dat de grootste groep Afghanen in Amsterdam woont (2.645 Afghanen), gevolgd door Rotterdam (1.486), Den Haag (1.297) en Zoetermeer (1.113). Ook in Arnhem, Utrecht, Almere en Eindhoven wonen relatief veel Afghanen (CBS, 2011).

In 2003 had ongeveer een kwart (27%) van de 15- tot 64 jarige Afghanen een betaalde baan van 12 uur of meer per week. Afghaanse vrouwen werken minder vaak (10%) dan Afghaanse mannen (38%). Wat betreft huishoudensamenstelling blijkt dat circa 15 procent van de Afghanen alleenstaand is (Van den Maagdenberg, 2004).

In Capelle aan den IJssel wonen per 1 januari 2011 467 Afghanen; dat is circa 0,7% van de totale bevolking van Capelle. De Afghaanse bevolking in Capelle is ongeveer gelijk verdeeld naar geslacht (CBS, 2011). In tabel 2 is een overzicht gegeven van de ontwikkeling in de Afghaanse bevolking in Capelle aan den IJssel in de afgelopen zes jaar. Vanaf 2006 stijgt het aantal Afghanen in Capelle aan den IJssel.

Tabel 2 Omvang Afghaanse bevolking in Capelle aan den IJssel 2006-2011 (peildatum 1 januari)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aantal Afghaanse bewoners	351	364	375	400	449	467
waarvan eerste generatie	297	303	314	328	362	364

Bron: CBS 2011

Onderwijs

Uit onderzoek van Van den Maagdenberg (2004), bleek dat in 2003 het opleidingsniveau van Afghanen in Nederland relatief hoog is vergeleken met bijvoorbeeld dat van Somaliërs. Van de 15 tot en met 64-jarigen die niet (meer) aan het voltijds dagonderwijs deelnemen, heeft 42% geen diploma en/of alleen basisonderwijs gevolgd; 10% had vbo of mavo voltooid; 27% mbo/havo/vwo en 22% hbo/wo.

De Afghaanse groep verblijft gemiddeld korter in Nederland dan andere nieuwe etnische groepen; het kan zijn dat vervolgstromen lager opgeleid zijn (in tegenstelling tot de vaak hoger opgeleide 'asielpioniers' (Hessels & Wassie, 2003)).

De Afghaanse bevolking is redelijk gemotiveerd om Nederlands te leren; in de praktijk blijkt dit echter moeilijk te gaan. Door concentratieproblemen als gevolg van oorlogstrauma's en een cursusaanbod dat niet altijd aansluit bij de wensen en het niveau van de deelnemers, spreekt de meerderheid slechts matig Nederlands. Vooral voor de Afghanen die op latere leeftijd naar Nederland zijn gekomen, blijkt scholing moeilijker. Ook omdat men inkomsten nodig heeft om te voldoen aan de voorwaarden voor gezinshereniging (Hessels & Wassie, 2003).

Werk en inkomen

Zoals gezegd is het opleidingsniveau van Afghanen in Nederland relatief hoog in vergelijking met andere vluchtelingengroepen zoals Somaliërs. De arbeidsparticipatie van de Afghaanse bevolkingsgroep blijft hier echter bij achter. In 2007 had 41 procent van de Afghanen in Capelle van 15 tot en met 65 jaar een betaalde baan; 28 procent had een uitkering. In veel gevallen lukt het niet om passend werk te vinden; dit geldt vooral voor de groep 30- tot 50-jarigen. Dit hangt onder meer samen met het feit dat Afghaanse diploma's vaak niet erkend worden in Nederland en dat eerdere werkervaring niet aansluit bij de Nederlandse arbeidsmarkt. Daarnaast is de eerder genoemde onvoldoende beheersing van de Nederlandse taal een probleem. Verder blijkt ook een zwakke geestelijke of fysieke gezondheid een rol te spelen (Hessels, 2004).

In een studie naar de leefsituatie van Afghanen in Noord-Brabant, vonden Arends & Klaasen (2007) dat van de Afghanen die betaalde arbeid verrichtten, 44 procent aangaf dat deze arbeid niet aansloot bij hun opleiding. Doordat het lastig blijkt om de gewenste beroepsstatus te bereiken, kan dit leiden tot frustratie en het gevoel ondergewaardeerd te worden door Nederlandse werkgevers (Hessels, 2004).

Als gevolg van de slechte positie op de arbeidsmarkt, is de financiële situatie van Afghanen vaak relatief slecht. Arends & Klaassen (2007) vonden dan ook dat ongeveer tweederde van de Afghanen ontevreden was met de eigen financiële situatie. Tegelijkertijd moet opgemerkt worden dat het lage gemiddelde inkomen van deze groep deels kan worden verklaard vanuit het hoge aantal studerende

en de kortere verblijfsduur in Nederland vergeleken met andere nieuwe groepen in Nederland (Hessels, 2004).

Gezondheid en welzijn

Net als bij de Somalische bevolkingsgroep, is er bij de Afgaanse groep ook sprake van veel psychische en lichamelijke gezondheidsproblematiek als gevolg van de politieke onrust en oorlog in Afghanistan. Deze problematiek kan de arbeidsmarktpositie verzwakken.

Daarnaast zorgt ook de vlucht en de asielpcedure in Nederland in veel gevallen tot psychische klachten: het leven in onzekerheid, de opgelegde beperkingen en het gebrek aan privacy (Hessels, 2004).

Uit het onderzoek van Arends & Klaassen (2007) naar de leefsituatie van Afghanen in Noord-Brabant, bleek dat tweederde van de bevroagde Afghanen vindt dat hij of zij in goede gezondheid verkeert. Zestien procent beoordeelt de eigen gezondheid als slecht. Het gaat dan vooral om eenzaamheid, negatieve gedachten en slaapproblemen.

Sociaal-culturele integratie

In 2003 gold dat de overgrote meerderheid van tachtig bevroagde Afghanen die vòòr 1999 naar Nederland zijn gekomen, tevreden was met hun leven in Nederland (88%); bijna tweederde voelde zich goed thuis in Nederland (Hessels & Wassie, 2003). Gesignaleerde knelpunten of punten van onvrede bestaan vooral op het gebied van huisvesting, de asielpcedure, rondom inburgering en het aanbod van taallessen en ondersteuning bij het vinden van werk.

Wat betreft sociale contacten blijkt dat de Afgaanse bevolking relatief veel contacten onderhoudt met zowel Nederlanders als andere Afghanen (Hessels & Wassie, 2003). Met andere bevolkingsgroepen dan de Nederlandse is meestal minder contact. De contacten binnen de eigen bevolkingsgroep zijn het meest hecht. Onder een groot deel van de Afghanen bestaat de wens om meer contact te hebben met Nederlanders (Arends & Klaassen, 2007).

De relatie met instanties en hulpverlening verloopt stroef. Voor de Afghanen ligt dit vooral in de opstelling van de instanties ten opzichte van de Afgaanse bevolkingsgroep. Onder een deel van de Afghanen bestaat de wens om met meer gelijkheid en menselijkheid te worden behandeld, bijvoorbeeld op het gebied van financiële steun en mogelijkheden tot werk en opleiding (Arends & Klaassen, 2007).

Een deel van de gevluhte Afghanen - vooral vluchtelingen naar Iran en Pakistan - is inmiddels teruggekeerd naar Afghanistan. De situatie in Afghanistan is echter nog in veel gevallen schrijnend op het gebied van infrastructuur, huisvesting, werkgelegenheid en levensbehoeften. Door de Europese Unie is in 2002 een terugkeerprogramma opgericht voor Afgaanse vluchtelingen. Hessels & Wassie (2003:17) constateren dat Afghanen niet snel zullen terugkeren naar het land van herkomst, aangezien hun kinderen een beter toekomstperspectief hebben in Nederland.

Criminaliteit

Er lijkt geen oververtegenwoordiging van Afghanen in de verdachtenpopulatie te zijn. Boom et al. (2006) vonden dat Afghanen vergeleken met andere herkomstgroepen beduidend minder sterk betrokken zijn bij criminaliteit. Een verklaring wordt gezien in de vaak grotere en hechtere migrantengemeenschappen in Nederland. Deze gemeenschappen dienen als ondersteuning en vangnet, waardoor het risico om in criminaliteit te vervallen verkleint.

Resumerend

De Afghaanse groep kenmerkt zich door het leven in twee werelden. Men houdt vast aan aspecten van de eigen cultuur, maar wil tegelijkertijd ook onderdelen van Nederlandse cultuur overnemen. Dit laatste verloopt niet gemakkelijk. Als gevolg van niet aansluitende kwalificaties, taalproblematiek en psychische problematiek, is de arbeidsmarktpositie van de Afghanen relatief slecht. Dit leidt tot gevoelens van frustratie bij een groot deel van deze groep, zeker aangezien het hier gaat om een relatief hoog opgeleide groep. Samenhangend met de slechte arbeidsmarktpositie is ook de financiële positie van Afghanen relatief slecht.

Op het gebied van sociale contacten blijkt een positiever beeld; een aanzienlijk deel van de Afghanen onderhoudt contacten met andere Afghanen en met Nederlanders. Tegelijkertijd wenst een deel meer contacten met de Nederlandse bevolking. Dit wordt ook gezien als belangrijke stap in de integratie in de Nederlandse samenleving.

De verblijfsduur van Afghanen in Nederland is vooralsnog relatief kort; maar terugkeer naar Afghanistan is, evenals bij de Somaliërs, voor velen geen reële optie.

2.4 Vertaling naar de Capelse situatie

Uit de hiervoor besproken literatuur kunnen wij concluderen dat zowel Afghaanse als Somalische migranten en vluchtelingen in Nederland geconfronteerd kunnen worden met problematiek op diverse terreinen. Doordat de problematiek zich meestal niet beperkt tot een klein aantal terreinen, is de som vaak groter dan de delen bij elkaar. Dit lijkt iets sterker op te gaan voor de Somalische groep dan voor de Afghaanse groep; de eerste lijkt een grotere achterstandspositie te hebben op het gebied van onderwijs, arbeid, inkomen, voorzieningengebruik en culturele conflicten. De Afghaanse vluchtelingen blijken relatief vaker sociale contacten te onderhouden met andere leden uit de eigen gemeenschap en met autochtone bewoners; relatief veel Somaliërs leven daarentegen geïsoleerd. Dit kan een belangrijke belemmering zijn in het volwaardig deelnemen in de samenleving.

De populatie van beide gemeenschappen in Capelle aan den IJssel is betrekkelijk klein, maar groeiende. Om de aantallen vanuit het bevolkingsregister nader te duiden, kunnen we kenmerken ontleend aan de literatuurstudie extrapoleren voor beide gemeenschappen in Capelle aan den IJssel als een indicatie van de mogelijke problematiek. We hebben geen specifieke achtergrondgegevens van de bewoners, maar vanuit de literatuur geredeneerd kunnen wij de bevolkingsgroepen nader duiden.

Duiding Afghaanse gemeenschap in Capelle aan den IJssel

Per 2010 wonen in totaal 449 Afghanen in geheel Capelle aan den IJssel, waarvan 362 Afghanen van de eerste generatie. Deze eerste generatie bestaat uit 184 mannen (51%) en 178 vrouwen (49%) (bron CBS, 2010).

Afgaande op de literatuur over opleidingsniveau, zal ongeveer 40 procent geen diploma hebben of slechts basisonderwijs hebben gevolgd. De arbeidsparticipatie is naar verwachting zeer laag, vooral onder 30- tot 50-jarigen. Onvoldoende beheersing van de Nederlandse taal zal bovendien een probleem zijn voor een groot deel van deze groep. Wanneer zij wel betaalde arbeid verrichten, zal dit voor een deel niet of slecht aansluiten bij hun opleiding.

Net als uit de literatuurstudie blijkt, bestaat de Afghaanse gemeenschap in Capelle aan den IJssel voor een relatief groot deel uit mensen jonger dan 20 jaar, maar liefst 35 procent. Een aanzienlijk deel hiervan is in Nederland geboren en/of gaat in Nederland naar school en beheerst de Nederlandse taal daardoor beter.

Voor wat betreft sociale contacten kunnen we in het algemeen stellen dat de Afghaanse bewoners in Capelle in meer of mindere mate contacten zullen onderhouden met leden uit de eigen gemeenschap en met autochtone Nederlanders.

Duiding Somalische gemeenschap in Capelle aan den IJssel

Per 2010 wonen in totaal 153 Somaliërs in geheel Capelle aan den IJssel, waaronder 104 van de eerste generatie. De Somaliërs van de eerste generatie bestaan uit 53 mannen (51%) en 51 vrouwen (49%) (bron CBS, 2010). Uit de literatuur blijkt dat de Somalische bevolking in Nederland (zeer) jong is. Dit zien we nog sterker terug in Capelle aan den IJssel: maar liefst 53 procent is jonger dan 20 jaar. Voor wat betreft huishoudensamenstelling zullen er veel eenoudergezinnen en eenpersoonshuishoudens in Capelle aan den IJssel zijn.

Naar verwachting is het opleidingsniveau van de eerste stroom Somalische asielmigranten hoger opgeleid dan latere asielstromen. Aangezien vooral Somaliërs jonger dan 35 jaar laag zijn opgeleid, zal dat ook zeker in Capelle aan den IJssel het geval zijn; de bevolking hier is immers erg jong. Ook zal er sprake zijn van voortijdige schooluitval bij een deel van de 16-24-jarigen Somaliërs in Capelle, mede als gevolg van een gebrek aan kennis en betrokkenheid van ouders bij het onderwijs van hun kind(eren).

Er wonen per 2010 76 Somalische vrouwen in Capelle aan den IJssel. De helft van hen is jonger dan 20 jaar. De arbeidsmarktpositie van de volwassen vrouwen in Capelle is als slecht te omschrijven. Niet alleen beheersen zij de Nederlandse taal in het algemeen slecht, ook blijkt uit de literatuurstudie dat minder dan tien procent van de Somalische vrouwen in Nederland betaalde arbeid verricht. Onder de vrouwen zal ook relatief veel uitkeringsafhankelijkheid voorkomen. Dat hangt samen met het feit dat zij vaak de zorg voor de kinderen en het huishouden alleen voor hun rekening nemen. Dit laatste komt voort uit de vaak nog geldende traditionele rollenpatronen.

Ook onder de mannen zal sprake zijn van een relatief slechte arbeidsmarktpositie. Ook schuldenproblematiek en problemen op het gebied van de (psychische) gezondheid komen bovengemiddeld vaker voor.

Kwetsbaarheid door een cumulatie van achterstand

De hiervoor besproken duiding van de Capelse Somaliërs en Afghanen laat zien dat het in beide gevallen gaat om een kwetsbare groep, doordat zij te maken krijgen met achterstanden op diverse gebieden. Het gaat niet om afzonderlijke, individuele problemen, maar een opeenstapeling van problematiek. Deze cumulatie van achterstand is met andere woorden meer dan de som der delen en maakt de groep kwetsbaar in de Capelse samenleving. Dit geldt nog sterker voor de nieuw ingestroomde Afghanen en Somaliërs. Zij kunnen vragen en problemen tegenkomen of gebrekkige toegang hebben tot diensten, voorzieningen en sociale netwerken.

Om meer zicht te krijgen op de leefsituatie van Afghanen en Somaliërs in Capelle is het belangrijk om sleutelfiguren en bewoners uit de gemeenschappen te spreken over hun ervaringen, wensen en behoeften op een aantal thema's. In de volgende hoofdstuk bespreken we de uitkomsten van deze verkenning.

3 Resultaten verkenning

3.1 Verloop en opbrengsten veldwerk

Via de gemeente Capelle aan den IJssel hebben we contacten gelegd met de eerste mogelijke contactpersonen. Het gaat om de stedelijk contactfunctionaris en twee Buurtmoeders. Er is contact gezocht met deze sleutelfiguren voor een interview en zij hebben bemiddeld bij het zoeken naar bewoners.

Daarnaast heeft mw. Razia Samsor de interviews met de Afghaanse bewoners en sleutelfiguren gepland en afgenomen. Zij is werkzaam voor vluchtelingenorganisatie SVOR te Rotterdam, zelf van Afghaanse afkomst en eerder werkzaam geweest als interviewer voor het Verwey-Jonker Instituut. In de meest gevallen hebben deze gesprekken in Dari plaatsgevonden.⁴

Dankzij hulp van de voorzitter van de Somalische zelforganisatie is het tevens mogelijk geweest om de wekelijkse bijeenkomst van de Somalische zelforganisatie Stichting Kulmiye in Buurthuis De Fluijter bij te wonen en daar korte gesprekken te voeren met een vijftal bewoners en leden.⁵ Deze gesprekken zijn gehouden in het Engels of in de eigen taal met behulp van een lid die als tolk optrad.

In totaal is gesproken met zestien personen voor het verkennend onderzoek:

- Twee professionals (stedelijk contactfunctionaris en coördinator Vluchtelingenwerk in Wijkwinkel De Hoeken).
- Twee Buurtmoeders en tevens bewoners (Somalische Buurtmoeder en Afghaanse Buurtmoeder).
- Voorzitter van de Somalische zelforganisatie Stichting Kulmiye.
- Somalische gastvrouw in Wijkwinkel De Hoeken.
- Vier Afghaanse bewoners.
- Zes Somalische bewoners (waarvan vijf via Somalische Stichting Kulmiye; twee van hen zelf niet woonachtig in Capelle aan den IJssel).

Voor een uitgebreid respondentenoverzicht zie Bijlage 3.

---

4 De interviewverslagen zijn door de Afghaanse interviewster naar het Nederlands vertaald.

5 Twee Somalische respondenten die bij de Somalische Stichting zijn geïnterviewd zijn niet woonachtig in Capelle (namelijk in Rotterdam en in Krimpen aan den IJssel), maar zijn wel actief lid van de Stichting en hebben derhalve zicht op de leefsituatie en behoeften van Somaliërs in Capelle.

In de interviews met de bewoners is gesproken over de tevredenheid met de buurt, gebruik van en tevredenheid met de buurtvoorzieningen, oordeel over het onderwijs (indien schoolgaande kinderen); de onderlinge omgang in de woonbuurt en eventueel ervaren overlast, onveiligheid en spanningen. Hiermee krijgen we een beeld van de leefsituatie en maatschappelijke participatie van Somaliërs en Afghanen in Capelle aan den IJssel.

3.2 Afghaanse bewoners in Capelle aan den IJssel

Kenmerken bewoners

In totaal hebben we gesproken met vier Afghaanse bewoners en de Afghaanse Buurtmoeder, een sleutelfiguur en tevens bewoner. Het betreft vier vrouwen en een man, allen tussen 31 en 43 jaar. Alle respondenten hebben minimaal twee en maximaal vijf kinderen. De leeftijden van de kinderen lopen uiteen van twee maanden tot achttien jaar. Twee vrouwen zijn alleenstaande ouder; de overige drie respondenten zijn getrouwd. Drie bewoners zijn actief lid van de Afghaanse vereniging in Capelle.

Twee vrouwen hebben in Afghanistan geen opleiding genoten; de twee andere vrouwen hebben beide tot het derde jaar van de middelbare school opleiding genoten. De mannelijke bewoner heeft de middelbare school in Afghanistan afgerond en heeft vervolgens in Rusland een universitaire opleiding Rechten gevolgd. Alle respondenten hebben een taalcursus gevolgd in Capelle aan den IJssel via het Zadkine College, al verschilt het hoogst behaalde niveau tussen de bewoners. Drie vrouwen en de man hebben geen betaalde baan; drie van hen ontvangen een uitkering. De Buurtmoeder werkt betaald voor 32 uur per week. Een vrouw zonder betaalde baan, waarvan de echtgenoot werkt, werkt zelf als vrijwilliger in een bejaardentehuis.

Drie van de Afghaanse bewoners wonen in De Hoeken, een bewoonster woont in Wiekslag en de laatste bewoonster woont in De Hoven. De respondenten wonen gemiddeld elf jaar in Nederland, uiteenlopend van vier tot veertien jaar, en gemiddeld zeven jaar in Capelle aan den IJssel, uiteenlopend van twee tot twaalf jaar. Geen van de bewoners pendelt naar een ander land; allen wonen het gehele jaar door in Nederland.

Alle bewoners willen in Nederland blijven wonen, al geeft men daar verschillende redenen voor aan. Een bewoonster is *'moe van het vluchten en emigreren'*, terwijl een andere bewoonster noemt dat haar kinderen het leven in Nederland gewend zijn. Andere bewoners zeggen dat zij graag bij hun familie in de buurt blijven wonen, of dat zij gehecht geraakt zijn aan Nederland.

Naast de bewoners en sleutelfiguren, hebben wij ook gesproken met twee professionals: de stedelijk contactfunctionaris en de coördinator Vluchtelingenwerk gevestigd in Wijkwinkel De Hoeken.

Buurt

Om de tevredenheid met de direct woonomgeving na te gaan, hebben we bewoners gevraagd hun buurt te omschrijven, eventuele positieve en negatieve aspecten te noemen en aan te geven hoe tevreden zij zijn.

De bewoners die in De Hoeken en Wiekslag wonen, typeren hun buurt vooral als rustig. De bewoonster uit De Hoven omschrijft haar buurt daarentegen als onprettig en onveilig, door het grote verloop in huurders en door geluidsoverlast en spanningen (zie ook paragraaf 'Spanningen, overlast en veiligheid').

De meeste bewoners zijn redelijk tevreden over het wonen in hun buurt vooral vanwege de nabijheid van openbaar vervoer en winkels; drie bewoners zijn echter minder tevreden op het gebied van 'schoon en heel'. Het gaat om het schoonhouden van het portiek, de buitenruimte en hondenpoep op straat.

'Er is een stapel papieren in het portiek; wij hebben geen speciale papierbak zoals in Schermerhoek. Hoewel wij per maand een bedrag voor het schoonmaken betalen, komt er soms een maand niemand en dan opeens twee maal per week.' (Afghaanse vrouw)

En:

'Ik ben niet zo tevreden, buiten zijn twee barbecues geplaatst door de gemeente maar ernaast is er ook een plek voor het uitlaten van honden, ik vind dit niet fijn en erg onhygiënisch. Verder is er ook altijd een vieze geur in de lift, dit komt doordat enkele burens hun honden in de lift laten plassen.' (Afghaanse man).

Als minst leuke aspecten aan het wonen in Capelle, noemen de respondenten vooral zaken die samenhangen met veilige en schone speelvoorzieningen voor hun kinderen, bijvoorbeeld:

'Het minst leuke is dat er een onveilige straat is tussen de Schermerhoek en de Purmerhoek waar sommige auto's parkeren, dit heeft als gevolg dat de auto's die de straat binnenkomen de spelende kinderen niet kunnen zien.' (Afghaanse vrouw)

Ook noemen de respondenten andere zaken als negatieve aspecten aan het wonen in Capelle aan den IJssel. Het automatisch uitschakelen van de centrale verwarming tussen twaalf uur 's nachts en negen uur 's ochtends wordt genoemd. Ook noemt een respondent het feit dat er in Capelle aan den IJssel geen school is voor kinderen die de Nederlandse taal onvoldoende beheersen (het kind in moet nu naar Rotterdam worden gebracht).

Voorzieningengebruik en onderwijs

De maatschappelijke participatie van bewoners komt onder andere tot uiting in de mate waarin zij gebruik maken van de verschillende voorzieningen die de gemeente te bieden heeft. Om die reden is bewoners gevraagd van welke voorzieningen zij gebruik maken.

De bewoners maken gebruik van veel voorzieningen die hun buurt en Capelle aan den IJssel te bieden hebben. Het gaat vooral om het winkelcentrum, Wijkwinkel De Hoeken, zogenaamde 'ouderkamers' op de basisscholen, het gezondheidscentrum en de taallessen van Zadkine.

Drie bewoners vinden dat er voldoende voorzieningen en activiteiten zijn voor henzelf, maar ook voor jongeren en kinderen in de Capelle en de eigen buurt, twee geven aan dit niet te weten.

Alle respondenten hebben schoolgaande kinderen en zijn zonder uitzondering tevreden over het onderwijs. Men vindt de leerkrachten goed en de ouderavonden nuttig. Tegelijkertijd noemen twee bewoners dat de ouderbetrokkenheid van Afghaanse ouders soms achterblijft.

Onderling contact en sociaal vertrouwen

Een ander aspect van maatschappelijke participatie bestaat uit de sociale netwerken waarin men zich begeeft. Hierbij maken we onderscheid tussen contacten in de eigen gemeenschap en die daarbuiten. Zijn de contacten oppervlakkig of juist diepgaand? Bestaat er vertrouwen onder buren of buurtgenoten? Door te vragen naar onderlinge contacten en sociaal vertrouwen is gepoogd een beeld te schetsen van de sociale contacten van de Afghanen en Somaliërs.

De mate waarin de Afghaanse bewoners contacten met andere buurtbewoners binnen en/of buiten de gemeenschap wisselt sterk. Logischerwijs heeft de Buurtmoeder een groot netwerk met allerlei bewoners in de buurt en binnen de Afghaanse gemeenschap. Voor de overige buren beperken de contacten zich meestal tot binnen de eigen gemeenschap en met de directe buren, want: *'Iedereen heeft vooral contact met eigen landgenoten'*. Deze contacten worden getypeerd als goed, maar beperken zich voor wat betreft contacten met niet-Afghanen vaak tot een kort praatje in de lift of het portiek. Drie bewoners zouden hun (niet-Afghaanse) buren dan ook niet vertrouwen met de sleutel van hun huis tijdens afwezigheid. Desondanks spreken sommige bewoners de wens uit om meer contacten in de buurt te hebben, alsmede om zich (meer) actief in te zetten voor de eigen buurt. Dit zien de bewoners tegelijkertijd als lastig te realiseren vanwege tijdgebrek.

Slechts één bewoonster, een alleenstaande moeder uit De Hoven, leeft relatief geïsoleerd. Zij heeft alleen contact met haar moeder die elders in Capelle woont. Zij is niet betrokken bij de Afghaanse vereniging en zoekt zelf geen contact met buurtgenoten en/of andere Afghanen, ook wanneer dit haar buren zijn:

'Ik weet dat aan de andere kant van ons blok een Afghaanse man woont die gescheiden is, hij heeft niet geprobeerd om met mij in contact te komen en ik ook niet met hem. Er woont boven ons een Afghaanse familie maar wij ontmoeten elkaar alleen in de lift. Zij heeft ook twee kinderen maar verder hebben wij geen contact.' (Afghaanse vrouw)

Wel geeft ze aan dat meer behoefte aan contact heeft, maar dat zij het druk heeft als alleenstaande moeder en dat het moeilijk is om nieuwe mensen te leren kennen.

Voor de overige vier bewoners zijn de contacten met andere Afghanen in Capelle hecht, soms via de Afghaanse vereniging; men houdt contact, ondersteunt elkaar waar nodig en gaat bij elkaar op bezoek:

'Wij hebben heel veel contact onderling en bijvoorbeeld als iemand ziek is dan gaan we op bezoek, of iemand krijgt een baby krijgt dan gaan we haar samen feliciteren. Vorige maand gingen wij naar de Hammam. Wij hebben contact met de buren want op die manier leren wij van elkaar en ook als een buurman/vrouw een probleem heeft dan gaan wij een oplossing vinden. Bijvoorbeeld vorige maand had een vrouw een probleem met de studie van haar oudste zoon en ging ik samen met hem naar de maatschappelijk medewerker.'

De Afghaanse vereniging organiseert diverse sociale en culturele activiteiten, zoals de viering van het Suikerfeest en Slachtfest en voorlichtingen door bestuursleden van andere Nederlandse organisaties, zoals Radar en de politie. Hiermee stimuleert de vereniging volgens de respondenten onderling contact en het uitwisselen van kennis en ervaringen.

De Buurtmoeder zoekt vanuit haar functie daarnaast ook contact met relatief geïsoleerde groepen, zoals Afghaanse vrouwen met een Sikh achtergrond, om hen ook te betrekken bij de Afghaanse gemeenschap in Capelle.

Spanningen, overlast en veiligheid

Het ervaren van spanningen, overlast en onveiligheid kan een negatieve uitwerking hebben op de leefsituatie in het algemeen en de mate waarin men participeert in de Capelse samenleving (prettig voelen, tevredenheid met de buurt, gebruik maken van voorzieningen, et cetera). Het is daarmee een belangrijke vraag om meer zicht te krijgen op de leefsituatie.

Op de vraag of men zich wel eens ongemakkelijk voelt in de eigen buurt, antwoorden drie bewoners ontkennend. Beide alleenstaande moeders voelen zich echter wel ongemakkelijk. Een bewoonster uit De Hoven voelt zich ongemakkelijk tegenover de Antilliaanse bewoners in haar portiek en flat: *'Ja, ik voel mij altijd ongemakkelijk. Ik ben bang en als ik iets zie bemoei ik me er niet mee, want ik ben bang van die Antillianen.'*

Om een andere reden voelt ook een Afghaanse uit De Hoeken zich ongemakkelijk; zij woont met haar kinderen in een flat die tegenwoordig alleen toegankelijk is voor 55-plussers. Zij stelt: *'Ik wil verhuizen naar de Alexander of een andere wijk van Capelle want ik voel me soms niet zo gemakkelijk met vijf kinderen in een flat van 55-plussers.'*

Spanningen tussen (groepen) bewoners worden vooral gedefinieerd in termen van ervaren (geluids) overlast als gevolg van botsende leefstijlen. Antilliaanse bewoners worden hier specifiek genoemd door twee bewoners:

'Hier wonen veel Antilianen en er komen ook vaak veel Antilianen van andere buurten hiernaartoe. Ze gebruiken drugs en maken veel lawaai, want ze praten heel hard.' (Afghaanse vrouw)

Tegelijkertijd wordt de bewoners zelf soms ook geluidsoverlast verweten:

'Boven ons wonen Antilianen en ze maken vroeg in de ochtend heel veel lawaai want ze hebben ook jonge kinderen. Beneden ons woont een Nederlandse familie en de vrouw kwam paar keer bij ons klagen over geluidsoverlast, want ik heb een dochtertje van drie jaar en als zij rent is het lastig voor mijn buurvrouw.' (Afghaanse vrouw)

En:

'Vorig jaar heeft mijn buurvrouw een klacht ingediend bij ComWonen over mijn vierjarige kind omdat die rent. Nog steeds ben ik boos, omdat ze niet naar mij is gekomen maar meteen naar ComWonen is gegaan.' (Afghaanse vrouw)

Ook zijn er soms ruzies binnen de Afghaanse gemeenschap, vaak ontstaan uit kleine ruzies tussen kinderen:

*‘Vorig jaar was er een ruzie tussen mijn dochter en een Afghaanse meisje die in de buurt woont, daarna kwam haar moeder bij mij en begon mij en mijn dochter uit te schelden. Daardoor voel ik mezelf soms ongemakkelijk en wil ik van deze buurt verhuizen om die vrouw niet meer zien.’
(Afghaanse vrouw)*

De Buurtmoeder herkent dit laatste en geeft aan soms te bemiddelen bij dergelijke ruzies:

‘Ik heb twee Afghaanse vrouwen in het buurthuis gezien die ruzie maakten over hun kinderen. Ik ging hun eerst kalmeren en daarna rustig met hun praten.’

Tot slot ergert een bewoonster van De Hoeken zich aan vandalisme en vernieling door jongeren:

‘Soms plassen ze in de trappenhuis of schrijven ze op de muren terwijl de gemeente elk jaar de gangen veft, soms breken ze ook de glazen. Er zijn camera’s maar dat houdt ze niet tegen.’

Ook was er vroeger overlast van een groep jongeren, maar deze zijn inmiddels door ComWonen uit hun woning gezet. Ook is er scooteroverlast ’s nachts, maar de politie heeft hier volgens een bewoner die aangifte heeft gedaan niets aan kunnen doen wegens gebrek aan bewijs.

Vier bewoners zijn nog nooit lastig gevallen in de buurt; drie van hen voelen zich bovendien nooit onveilig in hun eigen buurt. Een alleenstaande moeder voelt zich soms onveilig, wanneer burens de deur intrappen omdat zij de sleutel niet willen gebruiken. Zij is dan bang voor inbraak. Een andere alleenstaande moeder is naar eigen zeggen lastig gevallen door jongeren die zij aansprak op overlastgevend gedrag. Ze voelt zich altijd onveilig in haar buurt, omdat zij niemand kent en veel overlast ervaart van Antilliaanse medebewoners. Zij formuleert dit als volgt:

‘Ja, ik voel mij niet veilig, soms voel ik me alsof ik in de gevangenis zit. Ik ben uit Afghanistan gevlucht omdat ik me daar niet veilig voelde en hier voel ik precies hetzelfde.’

Op de vraag wat nodig is om de onderlinge spanningen te verminderen noemen de bewoners die overlast van Antilliaanse bewoners ervaren dat de gemeente deze groepen meer zou moeten spreiden over Capelle.

Rol van de gemeente

In aanvulling op het in kaart brengen van de leefsituatie en maatschappelijke participatie, is ook gevraagd naar de tevredenheid met de gemeente. Dit kan aanknopingspunten bieden voor het vervolg en aantonen welke aspecten van gemeentebeleid (vooral) zichtbaar zijn voor bewoners.

Drie bewoners zijn tevreden met de inzet van de gemeente voor hun buurt. Een bewoner is bijvoorbeeld erg blij met de lage kosten voor de peuterspeelzaal. Een andere bewoner is niet tevreden en voelt zich niet serieus genomen:

‘Ik woon hier al tien jaar en om de paar maanden komen er mensen van de gemeente met een enquête maar het resultaat zien wij er niet van in, want het probleem van de barbecueplaats en hondenuitlaat plaats bestaat al jaren dit weet de gemeente ook maar die nemen het niet serieus. Ik ben pas tevreden als ik een resultaat zie.’ (Afghaanse man)

De bejegening van Afghaanse bewoners door gemeentelijke medewerkers van de Sociale Dienst zou volgens twee bewoners nog kunnen verbeteren. Het gaat hier zowel om de bereikbaarheid van een vast contactpersoon als om het vriendelijk bejegenen van Afghaanse bewoners tijdens gesprekken.

De respondenten zouden het waarderen wanneer de gemeente meer sociaal-culturele activiteiten in de buurt organiseert of subsidieert, of dat er een kindvriendelijke speelplaats komt in de buurt.

Tot slot geven alle vijf de Afghaanse bewoners die hebben deelgenomen aan het onderzoek aan dat zij blij zijn dat zij hun mening hebben kunnen uiten over het wonen in De Hoeken/De Hoven/Wiekslag. Zij hopen dat de gemeente gehoor kan geven aan hun wensen en behoeften.

3.3 Somalische bewoners in Capelle aan den IJssel

Kenmerken bewoners

Voor de Somalische gemeenschap hebben we gesproken met twee professionals (stedelijk contactfunctionaris en coördinator Vluchtelingenwerk in Wijkwinkel De Hoeken); met drie sleutelfiguren en tevens bewoners (Buurtmoeder, gastvrouw, voorzitter Somalische Stichting) en met vier bewoners woonachtig in Capelle en met twee leden van de Somalische Stichting die niet in Capelle wonen. Om de resultaten helder te kunnen toelichten worden deze laatste drie groepen (ook) als bewoners aangeduid.

De negen bewoners bestaan uit drie mannen (waaronder de voorzitter van de Somalische Stichting) en zes vrouwen. Met uitzondering van een mannelijke vijftiger, zijn alle bewoners tussen de 28 en 38 jaar. Iedere bewoner heeft minimaal twee kinderen. De drie mannen zijn getrouwd; van de zes vrouwen zijn vijf vrouwen alleenstaand en een getrouwd.

Van de bewoners wonen twee vrouwen in De Hoven, drie vrouwen en een man in Wiekslag, een oudere man elders in Capelle, en twee buiten Capelle aan den IJssel (maar wel actief lid van de Somalische zelforganisatie). De bewoners van Capelle geven desgevraagd aan dat zij met plezier in Nederland wonen en hier willen blijven: *'Why would I want to leave? I have a home and a 'verblijfsvergunning', I like it here.'* (alleenstaande moeder). De voorzitter van de Somalische Stichting geeft daarentegen aan dat er onder veel Somaliërs wel de wens bestaat om naar Engeland te verhuizen *'omdat men vindt dat in Nederland hun mogelijkheden beperkt zijn, zij voelen zich verkeerd begrepen in Nederland.'*

De kenmerken van de bewoners lijken in grote lijnen overeen te komen met de beelden die de professionals hebben van de Somalische gemeenschap in Capelle aan den IJssel. De professional van Vluchtelingenwerk krijgt vooral te maken met Somalische bewoners woonachtig in De Hoeken. Het gaat volgens hen relatief vaak om alleenstaande vrouwen met kinderen en de Somaliërs zijn betrekkelijk jong. De verhouding tussen mannen en vrouwen is ongeveer gelijk. Ook merken beide professionals op dat de Somalische gemeenschap vrij gesloten is in hun beleving en dat de beheersing van de Nederlandse taal relatief slecht is. Dit laatste aspect wordt ook in de interviews bevestigd; vier bewoners spreken onvoldoende Nederlands om een interview in het Nederlands te houden, waardoor een tolk is ingezet of het interview in het Engels is gehouden.

De professional van Vluchtelingenwerk merkt dat de Somalische vrouwen die zij tegenkomt vaak nog geen kinderen hebben wanneer zij in Nederland komen. Vaak krijgen zij echter snel kinderen als ze in Nederland zijn, soms ook wanneer zij een echtgenoot hebben in Somalië. Dit kan niet alleen zorgen voor (relationele) spanningen op langere termijn, maar daarnaast belemmert dit volgens haar het integreren in de Capelse samenleving: *'Het snel krijgen van kinderen staat de integratie in de weg.'* Doormigratie neemt volgens de professionals af, omdat de regels voor immigratie naar bijvoorbeeld Engeland strenger zijn geworden.

Beide professionals geven aan dat er bij de Somalische bewoners meer sprake is van een cumulatieve problematiek. Zij hebben de indruk dat Afghaanse bewoners doorgaans hoger zijn opgeleid en een meer westerse oriëntatie hebben. Ook lijken zij vaker een minder conservatieve vorm van de islam aan te hangen. Voor Afghanen zou het bovendien makkelijker zijn om contacten buiten de eigen gemeenschap te onderhouden, hier is echter sprake van een wisselwerking: *'autochtone bewoners lijken ook meer open te staan voor contact met Afghanen dan met Somaliërs'*, aldus een professional. In de volgende paragrafen gaan we uitgebreid in op de verschillende aspecten van de leefsituatie van de Somalische bewoners.

Arbeid en opleiding

Drie bewoners zetten zich (betaald/gesubsidieerd) in voor de Somalische gemeenschap. Zij zetten zich achtereenvolgens in als Buurtmoeder, als gastvrouw in Wijkwinkel De Hoeken en als voorzitter van de Somalische Stichting Kulmiye. De Buurtmoeder is gevraagd, de overige sleutelfiguren hebben zelf initiatief ondernomen. De voorzitter van de Somalische Stichting vertelt: *'Ik wilde zelf opstaan voor de mogelijkheden die er zijn en dingen organiseren voor de gemeenschap. Het is niet goed om in de slachtofferrol te zitten.'*

De 28-jarige gastvrouw verwelkomt Somalische vluchtelingen die voor het eerst bij De Wijkwinkel komen en tolkt of vertaalt waar nodig. Daarnaast heeft ze ook een parttime betaalde baan in een winkel in het kader van haar inburgeringsexamen. Geen van de overige bewoners heeft een betaalde baan; wel zijn zij naar eigen zeggen actief in de Somalische vereniging en/of werken als vrijwilliger naast hun uitkering.

De meeste bewoners hebben inmiddels een inburgeringsexamen gevolgd of zijn hiermee bezig. Twee bewoners geven aan dat zij pas laat zijn begonnen met taallessen. De meeste vrouwen hebben nauwelijks opleiding genoten in Somalië, vaak verband houdend met de oorlogssituatie: *'I was only eleven years old when the civil war started.'* (alleenstaande moeder).

Nieuwkomers

Vrijwel alle professionals, sleutelfiguren en bewoners maken onderscheid tussen 'nieuwkomers' (korter dan twee jaar woonachtig in Capelle) en de meer gevestigde Somalische inwoners van Capelle. Vluchtelingen die zich in De Wijkwinkel in De Hoeken melden bij Vluchtelingenwerk zijn vrijwel altijd nieuwkomers. De bewoners die zich melden, bestaan voor 85 tot 90 procent uit Somaliërs. Het gaat voornamelijk om Somaliërs die vanuit een asielzoekerscentrum geplaatst worden in Capelle.

Het leven voor de nieuwkomers lijkt niet makkelijk te zijn: *'er is een dagelijkse confrontatie met het leven hier'* (voorzitter Somalische Stichting). De nieuwkomers lijken dan ook een grote behoefte aan ondersteuning te hebben. Niet alleen door de aanzienlijke taalbarrière, maar ook omdat men

niet weet 'hoe het werkt' in Nederland. Financiële problemen liggen op de loer doordat Somalische nieuwkomers geen kennis hebben over het tijdig en juist betalen van vaste lasten. Brieven met acceptgiro's worden soms opzij gelegd, omdat ze niet weten wat zij er mee moeten doen. Ook ontvangt een meerderheid een uitkering.

Volgens een aantal Somalische bewoners is de begeleiding van nieuwkomers door de gemeente niet voldoende:

'Er is geen goede ontvangst. Men komt in Nederland en krijgt een woning en wat startgeld en men moet het zelf uitzoeken: Hoe? Hier is je huis, zoek het zelf uit. Maar hoe dan?'

Voor nieuwe groepen is het volgens de bewoners belangrijk dat zij begeleiding krijgen, dat taalproblemen zo snel mogelijk worden aangepakt, dat zij deel kunnen uitmaken van netwerken en van de Somalische gemeenschap.

Vluchtelingenwerk geeft aan beperkte financiële middelen te hebben. Om zoveel mogelijk bewoners te helpen, dienen zij de gesprekken kort te houden en te focussen op de zaken waar Vluchtelingenwerk hen mee kan helpen. Tijdens het spreekuur van Vluchtelingenwerk in de Wijkwinkel kunnen nieuwkomers hun verhaal slechts in beperkte mate kwijt door de noodgedwongen zakelijke insteek van de gesprekken: *'Vluchtelingen voelen aan dat de manier waarop zij benaderd worden soms vrij zakelijk is. Dit is een drempel om hun verhaal kwijt te kunnen.'* (coördinator Vluchtelingenwerk).

De Somalische Stichting probeert hulp te bieden aan nieuwkomers, door het uitwisselen van ervaringen en door elkaar te adviseren. Nieuwkomers wordt gewezen op het betalen van huur, dat zij hun voorschot van de gemeente moeten reserveren voor belangrijke zaken en wat de consequenties zijn van het niet betalen van rekeningen. Maar ook om nieuwkomers te wijzen op de regels in Nederland.

'Iemand moet hen er op wijzen wat wel en wat niet mag. Dit is vooral belangrijk bij het voorkomen van ervaren geluidsoverlast door burens. Bijvoorbeeld na 22 uur niet meer boren, plekken waar kinderen niet mogen spelen, et cetera. Als je hier komt, weet je niets.' (man, actief lid Stichting Kulmiye)

Buurt

Vervolgens hebben we bewoners gevraagd om een typering van hun buurt te geven en de tevredenheid met hun buurt te benoemen. Alle respondenten zijn van mening dat hun wijk - of het nu gaat om De Hoeken, De Hoven of Wiekslag - zeer gemêleerd en divers is. Meerdere personen geven aan dat vooral in Wiekslag veel Somaliërs wonen. In Wiekslag is bovendien Buurthuis De Fluijter gevestigd, waar onder meer de Somalische Stichting samenkomt op zondagmiddagen.

De Somalische bewoners zijn opvallend minder uitgesproken dan de Afghaanse bewoners over schoon en heel, de voorzieningen in hun buurt en de tevredenheid met de buurt. Meestal geven zij aan dat alles goed of prima is en dat zij geen bijzonderheden kunnen noemen, ook niet bij doorvragen. Wel geven zij aan soms klein behuisd te zijn. Verder heeft een enkeling last van hondenuitwerping op straat of bij de speelplekken.

Het feit dat er geen uitgesproken mening is over de buurt verklaren sommige bewoners uit het feit dat dit thema voor hen geen prioriteit heeft. Dit geldt zeker wanneer er belangrijker zaken, zoals financiële problemen, spelen of wanneer ze het vergelijken met de oorlogssituatie waar zij uit komen. Ook ziet een bewoner de buurtbeleving als sterk persoonsgebonden; dit zou niet anders zijn voor Somaliërs als groep. Volgens een professional is er in De Hoeken in de laatste jaren veel verbeterd op gebied van 'schoon en heel'; zo is de entree van de flats sterk opgeknapt door de corporatie. Desondanks woont men dicht op elkaar en zijn de woningen te klein voor grote gezinnen.

Voorzieningengebruik

De meeste bewoners zijn goed op de hoogte van de aanwezige voorzieningen in de wijk en Capelle als geheel. Vrijwel alle bewoners kennen Buurthuis De Fluijter in Wiekslag en gaan er regelmatig naar toe, voor kinderopvang, voor vrouwenactiviteiten (naailes) of voor de bijeenkomst van de Somalische stichting op zondagmiddag.

Het belang van de Somalische Stichting wordt breed onderschreven. Niet alleen levert het belangrijke contacten op in het netwerk van volwassenen, ook de kinderen leren veel van hun achtergrond en cultuur en maken vrienden:

'Children learn about their culture, learn to speak their language. They make friends, expand their network. The parents can benefit from the network of their children.' (getrouwde jonge vader, actief lid)

Ook voor de volwassenen is het belangrijk om onderling te communiceren en belangrijk advies van elkaar te krijgen. De zondagmiddagen zijn prettige contactmomenten, maar eigenlijk te weinig. De grote ruimte wordt gebruikt voor de kinderen; de volwassenen zitten in de ontvangthal: *'Er is heel weinig tijd voor Somaliërs om samen te komen'* (getrouwde moeder). De Stichting zou verder graag meer voorlichting geven aan oudere bewoners.

In het algemeen geldt dat vooral de moeders noemen dat er meer (binnen)activiteiten voor jonge kinderen mogen komen, zodat kinderen het hele jaar van het aanbod gebruik kunnen maken. Twee jonge vaders geven daarentegen aan dat het belangrijk is om aanbod te bieden voor jongeren op de dagen dat zij geen school hebben. Hierin zou de Somalische Stichting kunnen voorzien als zij meer mogelijkheden krijgen. Het is volgens hen belangrijk om aandacht te schenken aan de jonge generatie. De voorzitter van de Somalische Stichting stelt: *'De puberteit is een rare, kritieke tijd, je kan dingen doen waar je spijt van krijgt. Er is een goed persoon nodig die jou op het rechte pad brengt.'* In gezinnen zonder vader is de invloed van de moeder op haar zonen beperkt volgens hem.

Geen van de bewoners zou zich meer willen inzetten voor de eigen wijk. Dit komt enerzijds doordat zij in informele netwerken binnen de eigen gemeenschap al zeer actief zijn of simpelweg door tijdgebrek (bij de alleenstaande moeders).

De Somalische gastvrouw merkt tot slot op dat sommige vrouwen bang zijn om instanties toe te laten; zij zijn bijvoorbeeld bang dat hun kinderen afgepakt gaan worden door de Kinderbescherming. Hierdoor zijn zij terughoudend in het contact met gemeentelijke instanties en diensten.

Onderwijs

Volgens de stedelijk contactfunctionaris kunnen schoolgaande kinderen een positieve impuls aan integratie en onderling contact geven. Wanneer de kinderen naar school gaan, is er immers meer communicatie met de buitenwereld. Echter, tegelijkertijd lijken er op het gebied van onderwijs diverse problemen te spelen. De voorzitter van de Somalische Stichting zegt over het thema onderwijs: *'Scholen worden gek van ons en andersom.'*

Een overkoepelend probleem is de vaak de gebrekkige beheersing van de Nederlandse taal. Door de grote taalbarrière is communicatie zeer lastig en gaan nuances verloren, bijvoorbeeld in gesprekken met leraren over de voortgang van hun kinderen en wat van ouders wordt verwacht.

Door culturele verschillen en ervaringen met een ander onderwijssysteem in het land van herkomst, kan onbegrip ontstaan tussen ouders en de school en kan de ouderbetrokkenheid laag zijn. Volgens de professionals heeft dit te maken met de gezagsverhoudingen waar de Somaliërs bekend mee zijn. In Somalië is het volgens hen meer gebruikelijk dat de leraar de absolute autoriteit heeft op school en daarmee ook volledig verantwoordelijk is. Deze manier werkt niet in Nederland: *'Als gevolg hiervan trekken Somalische ouders vaak pas aan de bel als het fout gaat.'* (coördinator Vluchtelingenwerk). De voorzitter van de Somalische Stichting beaamt dit:

'Somalische ouders zijn gewend dat zij hun kind op school brengen en dat het einde verhaal is. Men mag zich in Somalië niet bemoeien met het onderwijs. Maar in Nederland worden ouders actief betrokken bij de situatie van hun kinderen. Dit is dus een misverstand. Wij hebben geleerd dat we ons er niet mee mogen bemoeien, het komt niet voort uit dat we geen interesse hebben.'

Verschillen tussen de regels en gewoonten in het gezin en op school zijn soms groot, waardoor kinderen soms gevangen zitten tussen twee werelden: *'Kinderen kunnen vaak niet begrijpen waarom hun geloof hen iets verbiedt dat de klasgenootjes wel mogen.'* (stedelijk contactfunctionaris). Daarbij worden kinderen volgens de professional soms ingezet voor 'volwassen' taken, zoals het vertalen van officiële brieven. Dit zou belastend zijn voor de kinderen.

Enkele moeders spreken van kleine ruzies tussen hun kinderen en andere kinderen. Vaak is het nodig dat de Somalische moeder de situatie moet gaan sussen: *'Vaak valt het heel erg mee, maar dan reageren de ouders overdreven.'* (alleenstaande moeder).

Ondanks de genoemde problemen zijn er ook positieve geluiden. De gastvrouw en moeder van twee kinderen is zeer positief over de leraressen van haar kinderen. Een 34-jarige alleenstaande moeder van vier kinderen vertelt dat zij heel opgelucht was toen bleek dat haar 16-jarige dochter zonder problemen met hoofddoek naar school kon.

Drie ouders hebben een kind dat naar een speciale school moet die niet in de buurt is. Zij ervaren dit soms als een moeilijke situatie omdat zij aangeven dat de reiskosten van het busvervoer niet volledig worden vergoed door de gemeente.

Onderling contact en sociaal vertrouwen

Vergeleken met Rotterdam is de Somalische gemeenschap in Capelle aan den IJssel zeer hecht volgens een jonge vader: *'The Somali part of the community is completely united here.'*

Een kanttekening hierbij is dat dit niet voor alle Somaliërs hoeft te gelden. De overgrote meerderheid van de Somaliërs lijkt veel contact te hebben in de eigen gemeenschap. Er zijn echter ook

signalen dat een klein deel van de Somaliërs - vooral alleenstaande jonge moeders en mannen - vrij geïsoleerd leeft.

Ook Somaliërs zelf bevestigen het gesloten karakter van de Somalische gemeenschap. Niet alleen de grote taalbarrière is hier debet aan, ook een gebrek aan vertrouwen door traumatische ervaringen spelen een rol:

'De Somalische gemeenschap is gesloten. Eerst denkt men drie of vier keer na voordat zij zich openstellen naar buitenstaanders. Door traumatische ervaringen hebben veel Somaliërs hun vertrouwen in de medemens verloren. Men vertrouwt vooral mensen uit de eigen gemeenschap. Er is ook een andere tolerantie voor wat bespreekbaar is.' (voorzitter Somalische vereniging).

Veel Somalische bewoners zijn actief in de eigen gemeenschap volgens de leden van de Somalische Stichting, maar dit is lang niet altijd in officieel verband of bekend bij de gemeente, het is meer iets vanzelfsprekends binnen de eigen gemeenschap:

'Bewoners zetten zich niet formeel maar als vrijwilliger in. Dit geeft meer vrijheid om te kunnen doen wat nodig is en wanneer het nodig is.' (voorzitter Somalische vereniging).

Contacten buiten de eigen gemeenschap worden de meeste bewoners soms als lastig ervaren, vaak door de taalbarrière. Tegelijkertijd hebben de bewoners buiten de Somalische gemeenschap vaak goed contact met naaste burens en groet men andere buurtbewoners op straat. Een enkeling geeft aan geen behoefte te hebben aan meer contact dan alleen groeten van andere buurtbewoners. Alle bewoners geven aan tevreden te zijn met de contacten die zij hebben in de buurt en met de manier waarop met elkaar wordt omgegaan in hun buurt. Zij hebben geen behoefte aan meer contact.

Twee vrouwen met een omvangrijk netwerk zijn (vanzelfsprekend) de Buurtmoeder en de gastvrouw; zij zijn bekende gezichten in Capelle en maken gemakkelijk contact. Zij hebben ook vrienden buiten de eigen gemeenschap. Opvallend is verder dat alleenstaande jonge mannen vaak minder goed in beeld zijn in de eigen gemeenschap, ook bij deze sleutelfiguren.

Beide professionals zijn bekend met de Somalische vereniging, met de Buurtmoeder en met de gastvrouw. Zij zouden graag zien dat zij op termijn nog meer ondersteunend zijn en bemiddelen bij de aansluiting bij de Capelse samenleving van (nieuwe) Somaliërs.

Spanningen, overlast en veiligheid

De wijken De Hoeken, De Hoven en Wiekslag zijn gemêleerde buurten. Bewoners wonen dicht op elkaar, klein behuist en vaak in portiekflats. Dit gegeven leidt tot spanningen tussen bewoners: *'Op een kluitje wonen met veel mensen, dit zorgt voor problemen'* (coördinator Vluchtelingenwerk). Zoals gezegd woont een meerderheid van de Somalische gemeenschap in de Wiekslag. Volgens een professional worden nieuwkomers relatief vaak in deze wijk geplaatst.

Het feit dat de Somalische gemeenschap over het algemeen hecht is en veelal woont en ook samenkomt in de Wiekslag, kan volgens er volgens een professional toe leiden dat de gemeenschap gesloten overkomt en dat andere (groepen) bewoners zich hier ongemakkelijk bij voelen. Vluchtelingenwerk krijgt soms te maken met bewoners uit een *'minderheid onder de minderheden'* die zich hierdoor onprettig voelen. De professional noemt het voorbeeld van een bewoonster uit Azerbeidzjan (een zeer kleine groep in Capelle) die in de Wiekslag is komen wonen en bij Vluchtelingenwerk

te kennen geeft zich onprettig en geïntimideerd te voelen door de grote Somalische gemeenschap die in de Wiekslag woont en samenkomt.

De bewoners zelf geven nauwelijks aan dat er spanningen zijn. Tegelijkertijd blijkt er wel geluidsoverlast te zijn. Het gaat om geluiden in de portiek, pratende mensen buiten, klussende burens en burens die tot laat radio of tv luid aan hebben staan. Ook geeft een enkeling aan dat andere bewoners overlast van hen hebben ervaren. Hierin ligt volgens een oudere man, actief lid van de Somalische Stichting, een risico tot escalatie: *‘Wanneer er overlast ontstaat, kan het snel escaleren omdat de communicatie zo moeilijk is door taalproblemen.’* De Buurtmoeder wordt wel eens ingeschakeld als bemiddelaar bij burenruzies: *‘Ik zit vaak bij de personen waar veel spanning tussen zit, dus ik merk meestal direct hoe de bewoners met elkaar omgaan.’* Spanningen tussen bevolkingsgroepen zijn door niemand waargenomen.

Geen van de bewoners en sleutelfiguren voelt zich wel eens onveilig op straat, overdag of 's nachts. Hierbij moet wel aangetekend worden dat de meeste bewoners aangeven zich 's nachts überhaupt niet op straat te begeven in Capelle aan den IJssel. Wel is er soms irritatie over rondhangende jongeren, vooral bij bewoners die 's avonds gebruik maken van metrohalte De Terp (bij De Hoeken).

Problematiek en hulpvragen

Algemeen

Het Vluchtelingenwerk in Wijkwinkel De Hoeken informeert nieuwkomers in de gemeente en biedt praktische hulp, zoals bij het aanvragen van voorzieningen. Ook heeft Vluchtelingenwerk een doorverwijsfunctie, bijvoorbeeld naar maatschappelijk werk. De belangrijkste hulpvragen van de vluchtelingen hebben betrekking op de scholing van hun kinderen, schuldhulpverlening en de inburgering. Dit laatste aspect is voor de vluchtelingen vooral van belang omdat het gekoppeld is aan hun verblijfsvergunning. Andere hulpvragen richten zich op opvoedingsondersteuning na gezinshereniging (zie ook paragraaf Gezinshereniging).

De Buurtmoeder biedt eveneens advies en hulp wanneer er hulpvragen zijn. Zij merkt dat Somalische vrouwen soms moeite hebben om over problemen te praten. Om vertrouwen te winnen *‘moet je altijd blijven vragen en informatie geven, mensen komen niet uit zichzelf’*, aldus de Buurtmoeder.

De Buurtmoeder merkt op dat vooral jonge vrouwen vaak te weinig weten op het thema seksualiteit en de eigen veiligheid. Veel vrouwen weten niet goed hoe zij zichzelf kunnen beschermen tegen ongewenste zwangerschap, waar zij heen moeten als zij gezondheidsproblemen hebben (zoals seksueel overdraagbare aandoeningen) en hoe zij zichzelf kunnen beschermen tegen huiselijk geweld. De Buurtmoeder legt uit dat geweld soms als normaal wordt gezien door de vrouwen:

‘Zij zijn afkomstig van een oorlogsgeneratie; zij zijn geconfronteerd met veel geweld en kunnen dit normaal gaan vinden, ook thuis. Vrouwen moeten meer worden gesteund en beschermd.’

Bovendien praten vrouwen ook niet over hun problemen, wat soms tot grotere problemen leidt. Waar mogelijk maakt zij de thema's bespreekbaar en geeft de vrouwen voorlichting hierover.

Ook een alleenstaande moeder biedt ondersteuning aan nieuwkomers die de Nederlandse taal niet spreken. Veel voorkomende aspecten waar zij mee helpt, zijn de huisarts (klachten omschrij-

ven, behandeling uitleggen) en op financieel gebied. Een andere specifieke hulpvraag die bij de Somalische Stichting naar voren kwam, is die rondom vrouwenbesnijdenis. De vereniging probeert dit onderwerp bespreekbaar te maken tijdens bijeenkomsten:

'Het is geen cultuur of religie, maar het is eeuwenlange traditie uit Somalië. Maar in Nederland is het strafbaar. Dat proberen wij uit te leggen, dat wij deze dingen niet kunnen doen in Nederland.'

Tot slot merkt een professional op dat zij toenemend alcohol- en Khat-gebruik constateert bij de vluchtelingen die zich bij Vluchtelingenwerk melden: *'Echt misbruik van Khat en alcohol zie ik vooral bij jonge mannen, die het als ontsnapping gebruiken voor hun uitzichtloze situatie.'*

Financiële problematiek

Uit de interviews blijkt dat de financiële situatie van Somaliërs in Capelle aan den IJssel relatief slecht is. Veel van hen hebben geen betaalde baan en zijn uitkeringsafhankelijk. Ook zijn de mogelijkheden van de alleenstaande moeders beperkt, aangezien zij de zorg voor het huishouden en het gezin voor hun rekening moeten nemen. De slechte financiële positie kan ook voor vaders negatief uitwerken:

'Wij zitten meestal vast aan een uitkering. Als een man niet voor zijn gezin kan zorgen, is hij niets waard. Als je hier komt ken je de taal niet, je hebt geen cv dus je krijgt een uitkering. De mensen voelen zich afgeschreven. Nederland heeft veel te bieden, maar niet voor ons. De situatie laat het niet toe.' (voorzitter Somalische Stichting)

Bij de nieuwkomers gaat het volgens professionals, bewoners en sleutelfiguren vaak al snel mis. Het voorschot dat zij ontvangen van de gemeente om hun huis in te richten, wordt vaak anders besteed. Ook weten zij onvoldoende van welke rekeningen zij wanneer moeten betalen en van welke voorzieningen zij gebruik kunnen maken. Hierdoor kunnen nieuwkomers in een vroeg stadium al met schuldhulpverlening in aanraking komen. De begeleiding vanuit de gemeente is volgens de bewoners en sleutelfiguren te beperkt.

Gezinshereniging

In de ervaring van Vluchtelingenwerk is gezinshereniging een belangrijk onderwerp waaruit hulpvragen naar voren komen. Wanneer een deel van een gezin later naar Nederland komt, kan dit leiden tot spanningen. Niet alleen zijn de procedures lang en frustrerend, ook kunnen er spanningen in de relatie tussen man en vrouw optreden, omdat *'de traditionele rolpatronen niet meer voldoen in Nederland'*. Ook ziet de coördinator Vluchtelingenwerk steeds vaker dat vrouwen in Nederland snel kinderen krijgen (soms van een andere vader).

Wanneer kinderen op latere leeftijd naar Nederland komen, hebben zij meer moeite met meekomen op school. Ook zijn zij het kind-zijn vergeten, omdat ze als vluchtelingen hebben moeten overleven. Een specifiek probleem is volgens Vluchtelingenwerk dat sommige jongeren naar Ethiopië vluchten bij gebrek aan een Nederlandse ambassade in Somalië en vervolgens weken of maanden als illegale vluchteling daar moeten zien te overleven. Wanneer zij in Nederland weer bij hun ouder(s) komen wonen, zijn ouder(s) en kind uit elkaar gegroeid. Opvoedingsondersteuning is in deze situaties nodig in de ervaring van de professional.

Een bijkomend knelpunt is het feit dat men zaken rondom gezinshereniging liever niet bespreekt in de eigen gemeenschap in de ervaring van Vluchtelingenwerk; er lijkt een taboe op te rusten.

Rol van de gemeente

Uit de gesprekken met de Somalische bewoners en sleutelfiguren, alsmede met de professionals, blijkt dat er vaker sprake is van problematiek op meerdere terreinen tegelijkertijd dan bij de Afghaanse gemeenschap. Ook is de tevredenheid met de gemeente hoger bij de Afghaanse bewoners. Hieruit volgt dat er voor de Somalische gemeenschap ook meer aanbevelingen zijn gedaan over de rol van de gemeente.

Alle respondenten onderkennen het belang van hulp en ondersteuning aan nieuwkomers op alle leefgebieden: wonen, werk, gezondheid, onderwijs, et cetera. De gemeente zou volgens hen een rol moeten hebben in het bieden van meer informatie aan nieuwe groepen in Capelle, zodat zij weten wat hun rechten en plichten zijn.

Volgens een professional vereist de problematiek onder Somaliërs een aanpak specifiek toegespitst op deze bevolkingsgroep. Het inventariseren en bij elkaar brengen van de verschillende relevante partijen is hierbij een noodzakelijk startpunt: *'Het is hoog tijd om hier geld en energie in te steken.'*

Vluchtelingenwerk is zeer te spreken over het maatjesproject met taalcoaches; dit leek een zeer positief effect te hebben op de taalkennis en integratie van deelnemende bewoners. Het zou nuttig zijn om dit project weer op te starten.

Bewoners

De bewoners noemen een aantal zaken die zij graag veranderd zouden zien. Dit loopt uiteen van kortere wachttijden voor zwembad van de kinderen, tot een jeugdthuis. Meer activiteiten voor kinderen die niet op zomervakantie kunnen noemen ze eveneens, bijvoorbeeld uitjes met goedkoop busvervoer. Ook meer activiteiten voor volwassenen zouden enkele vrouwen graag zien.

Volgens de Buurtmoeder is het wenselijk dat de gemeente kan bijdragen in het bieden van meer steun aan de Somalische vrouwen. Verder zou het goed zijn als jongeren via sport bij elkaar worden gebracht, zodat Somalische jongeren vaker omgaan met niet-Somalische jongeren.

Sommige bewoners zijn zeer positief over bepaalde aspecten. Een alleenstaande moeder vindt Capelle steeds mooier worden door bouw van nieuwe woningen en voorzieningen. Een andere alleenstaande moeder geeft aan dat zij zeer tevreden is over het contact met de Sociale Dienst.

Somalische Stichting Kulmiye

Meerdere leden van de Somalische Stichting geven aan dat de stichting een dermate belangrijke rol vervult en wil vervullen, dat zij meer mogelijkheden zou moeten krijgen. Om meer voorlichting te geven aan ouders en kinderen en jongeren een voorziening te bieden, zouden zij graag vaker over ruimten van Buurthuis De Fluijter beschikken.

Om problemen op het gebied van onderwijs op te lossen is nodig dat er bruggebouwers worden aangesteld, hier zou de Somalische vereniging ook een rol in willen spelen. Een ouder lid van de vereniging stelt:

‘De gemeente zou via ons de achterban kunnen bereiken en belangrijke thema’s aankaarten: taal, communiceren, schuldsanering, et cetera. Er nog steeds geen goede dialoog op gang gekomen tussen Somaliërs en de gemeente. We zouden samen moeten optreden bij het terugdringen van overlast op straat, rondhangende jongeren en geluidsoverlast.’

Verder noemen twee mannelijke leden dat het nodig is dat misverstanden over de Somalische gemeenschap worden weggenomen:

‘Mensen begrijpen het niet, maar het is niet jouw eigen schuld. Beleidsmakers begrijpen het niet, zij kijken alleen naar de cijfers en zien dat wij niet werken. Maar wij zijn geen lui mensen; wij willen graag werken. Er is veel onbegrip. Alle feiten zouden naar voren moeten gebracht.’

Aansluitend hierbij zou er volgens de vereniging meer concrete begeleiding op de arbeidsmarkt en toeleiding naar werk vanuit de gemeente mogen uitgaan in de toekomst.

Bereik

Het bereiken van Somalische bewoners is lastig. De Somalische gemeenschap is zoals gezegd hecht en vrij gesloten. Vooral bij de nieuwkomers is het lastig voor de gemeente om ‘achter de voordeur’ te komen: veel vluchtelingen komen net uit een AZC, waardoor ‘er bij de eerste aanvraag van Bijstand nog geen sprake is van een voordeur’ (coördinator Vluchtelingenwerk).

Deze vorm van bereiken kan op weerstand stuiten en bovendien is het de vraag in hoeverre men hulpvragen voor zich houdt en dus te signaleren valt. Beter dan gedwongen hulpverlening, is het gebruiken van bruggenbouwers of sleutelfiguren, zoals de Buurtmoeders, de gastvrouw en de vereniging. Daarbij is het in de beleving van Vluchtelingenwerk zo dat de vluchtelingen in het algemeen te veel als individuen worden benaderd en te weinig als een groep.

Toekomst

In de toekomst voorziet Vluchtelingenwerk mogelijk problemen met de verblijfsvergunningen van de Somalische asielzoekers. De categoriale bescherming waar veel van de vluchtelingen nog onder vallen kan binnenkort worden ingetrokken, waardoor er voor de vluchtelingen opnieuw moet worden bekeken of ze wel in Nederland mogen blijven. Dit kan weer zorgen voor nieuwe spanningen binnen de groep. Ditzelfde proces heeft eerder plaatsgevonden met Irakese vluchtelingen. Het is belangrijk dat de gemeente Capelle aan den IJssel deze ontwikkelingen goed in de gaten houdt.

Literatuur

Abdulrman, M. & Tuk, B. (2006). Botsende culturen. Somalische jongeren in Nederland. *Phaxx. Kwartaalblad Vluchtelingen en Gezondheid 2*, Pharos, 2006.

AIVD (2009). *Jaarverslag AIVD 2008-2009*. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties: Algemene Inlichtingen en Veiligheidsdienst.

Arends, J. & Klaassen, A. (2006). *Monitor Integratie Afghanen in Noord-Brabant*. Eindhoven: Palet, adviseurs diversiteit i.s.m. Babylon, Centrum voor Studies van de Multiculturele Samenleving aan de Universiteit van Tilburg.

Boom, J. de, Snel, E. & Engbersen, G. (2006). *Asielmigratie en Criminaliteit*. Rotterdam: Erasmus Universiteit.

Hessels, Th. & Wassie, F. (2003). *Afghanen in Nederland, een profiel*. Den Haag: Ministerie van Justitie, Directie Coördinatie Integratiebeleid Minderheden.

Hessels, Th. (2004). *Afghanen in Nederland. Bevolkingstrends*, 1^e kwartaal 2004. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Klaver, J., Poel, P. & Stouten, J. (2010). *Somaliërs in Nederland. Een verkenning van hun maatschappelijke positie en aanknopingspunten voor het beleid. Eindrapport*. Amsterdam: Regioplan Beleidsonderzoek.

Klaver, J. & Van der Welle, I. (2009). *Vluchtelingenwerk Integratiebarometer 2009. Een onderzoek naar de integratie van vluchtelingen in Nederland*. Regioplan, in opdracht van Vluchtelingenwerk Nederland.

Kromhout, M. & Van San, M. (2003). *Schimmige werelden. Nieuwe etnische groepen en jeugdcriminaliteit*. Den Haag: WODC.

Maagdenberg, V. van den (2004). *Jaarrapport Integratie 2004*. ISEO: Rotterdam.

Moors, H., Van den Reek & Siesling (2009). *Voedingsbodem voor radicalisering bij kleine etnische groepen in Nederland. Een verkennend onderzoek in de Somalische, Pakistaanse, Koerdische en Molukse gemeenschappen*. IVA: Tilburg.

Pels, T. & De Gruijter, M. (red.) (2005). *Vluchtelinggezinnen: opvoeding en integratie. Opvoeding en ondersteuning in gezinnen uit Iran, Irak, Somalië en Afghanistan in Nederland*. Assen: Koninklijke Van Gorcum B.V.

Reek, van den E. (2001). *Somaliërs en integratie, een profielschets*. Tilburg: Wetenschapswinkel, Katholieke Universiteit Brabant.

Reek, van den E. (2003). *Somaliërs op doorreis. Verhuisgedrag van Nederlandse Somaliërs naar Engeland*. Tilburg: Wetenschapswinkel, Universiteit van Tilburg.

Sluiter, N. en Van der Linden, F. (2010). *Verhuisgedrag van vluchtelingen. Bevolkingstrends, 1^e kwartaal 2010*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Tabibian, N. (1999). Sociale netwerken in Somalië; uit: *Maatschappelijke zelfstandigheid van Somalische vluchtelingenvrouwen. PON Rapportage 1999*. PON Instituut voor advies, onderzoek en ontwikkeling in Noord-Brabant.

Tillaart, H. van den & Warmerdam, J. (2003). *Somalische vluchtelingen in de gemeente Den Haag*. Nijmegen: Instituut voor Toegepaste Sociale Wetenschappen (ITS).

Gebruikte sites:

- CIA The World Factbook 2010: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html>
- Centraal Bureau voor de Statistiek: Statline: www.statline.nl / www.cbs.nl
- Immigratie- en Naturalisatiedienst IND: www.ind.nl
- www.wikipedia.nl

Deel 2

Resultaten bewonersenquête De Hoeken en De Hoven/Wiekslag

1 Inleiding

Dit rapport geeft de resultaten weer van enquêtes onder bewoners van de buurten De Hoeken en De Hoven/Wiekslag. Het doel van de enquête was om meer inzicht te verkrijgen in hoe bewoners het samenleven tussen verschillende bevolkingsgroepen in de wijk ervaren. Wat gaat goed in het samenleven en wat gaat minder goed? Wat zijn de risico- en beschermingsfactoren voor sociaal vertrouwen en eventuele spanningen tussen bewoners?

Achtergrond

De bewonersenquête maakt deel uit van een uitgebreider onderzoek waarvoor de gemeente Capelle aan den IJssel in 2010 een subsidieverzoek heeft ingediend in het kader van de subsidieregeling van het Ministerie van BZK voor verkennend onderzoek naar polarisatie. Dit verkennende onderzoek kent behalve de bewonersenquête ook de volgende deelonderzoeken:

- Diepte-interviews met professionals en sleutelpersonen/actieve bewoners in de wijk.
- Terugkoppeling van de resultaten van de bewonersenquête naar professionals en bewoners.
- Vaststelling van de ‘match’ tussen de aard/ risicofactoren van de spanningen en de preventieve en curatieve acties die de gemeente en samenwerkingspartners inzetten (‘doet de gemeente het goede?’).

De achtergrond voor het verkennende onderzoek is dat het onvoldoende duidelijk is welke gevoelens aan spanningen tussen bewoners in wijken ten grondslag liggen, of op welke wijze en onder welke omstandigheden deze tot escalatie kunnen leiden. Ook is onvoldoende duidelijk of de al ingezette preventieve en curatieve interventies goed aansluiten op de aard en oorzaken van spanningen. Doen we als gemeente de goede dingen en doen we die dingen goed? Het is belangrijk dat het lokaal bestuur en professionals polarisatieprocessen vroegtijdig signaleren. Anticiperen en voorkomen in plaats van wachten tot er incidenten gebeuren. Professionals geven aan dat het soms moeilijk is om vat te krijgen op wat (nog) niet zichtbaar is. Om meer inzicht te krijgen in de aard, omvang en oorzaken van mogelijke spanningen, is het gewenst om ook bewoners nadrukkelijk te betrekken bij de signalering.

Onderzoeksvragen bewonersenquête

In dit bewonersonderzoek willen we de volgende onderzoeksvragen beantwoorden:

1. In hoeverre is in De Hoeken en De Hoven/Wiekslag sprake van vertrouwen en spanningen tussen bevolkingsgroepen? Waar ervaren bewoners dat de onderlinge verhoudingen tussen de bevolkingsgroepen niet optimaal zijn?
2. Wat is de aard van de spanningen of ongemakkelijk samenleven, hoe uiten deze zich en tussen welke bevolkingsgroepen doen de spanningen zich voor?
3. Wat zijn de achterliggende oorzaken voor de spanningen? Zijn het religieuze of sociaal-culturele/ sociaaleconomische tegenstellingen, verschillen in leefstijlen, of spelen nog andere factoren een rol?
4. Zijn er buurtspecifieke risico- en beschermingsfactoren aanwezig in de buurten die positief samenleven tussen bevolkingsgroepen bevorderen of die juist de kans vergroten op het ontstaan van eventuele spanningen?

Hiernaast zijn drie extra onderwerpen in de vragenlijst van het bewonersonderzoek opgenomen:

1. Wat willen en kunnen bewoners zelf doen voor hun buurt of straat?
2. Gebruik en oordeel over voorzieningen in de buurt.
3. Oordeel over communicatie activiteiten in de buurt.

Onderwerpen bewonersenquête

De vragen in de vragenlijst zijn te categoriseren in vijf typen:

1. Vragen naar hoe verschillende bevolkingsgroepen in de buurt samenleven.
  - Vragen die betrekking hebben op oorzaken / risico- en beschermingsfactoren.
  - Vragen die betrekking hebben op gepercipieerd beleid.
  - Achtergrond en controlevragen.
1. Vragen naar hoe verschillende bevolkingsgroepen in de buurt samenleven:
  - Vragen over sociale cohesie, vertrouwen in de buurt, thuis voelen in de buurt.
  - Vragen naar onprettige gevoelens over en spanningen met bevolkingsgroepen in de buurt en mogelijke oorzaken daarvoor.
2. Vragen die betrekking hebben op oorzaken / risico- en beschermingsfactoren:
  - Vragen over de onderlinge contacten die bewoners in de buurt met elkaar onderhouden.
  - Vragen over subjectieve onveiligheid en ervaren criminaliteit en overlast in de buurt.
  - Vragen over gedragingen of tegenstellingen van bewoners.
  - Individuele vragen: over buurtgerichtheid van bewoners; over gevoelens van uitsluiting.
3. Vragen die betrekking hebben op gepercipieerd beleid / suggesties bewoners voor beleid:
  - Vragen over de aandacht die de gemeente volgens bewoners geeft aan de buurt.
  - Vragen over interventies en voorzieningen in de wijken (kennen bewoners deze; denkt men dat deze bijdragen aan positief samenleven?).
  - Suggesties van bewoners over wat (extra) nodig is in de buurt om het samenleven in de buurt te verbeteren.
  - Vragen over het functioneren van de politie in de buurt.

4. Extra vragen over voorzieningen, communicatie en eigen inzet van bewoners:
- Wat willen en kunnen bewoners zelf doen voor hun buurt of straat?
  - Vragen over voorzieningen in de buurt door bewoners (gebruik, beoordeling, reden niet-gebruik).
  - Vragen over communicatieactiviteiten in de buurt van de gemeente en van Com.Wonen over activiteiten die in de buurt plaatsvinden (beoordeling en suggesties).

5. Achtergrond en controlevragen

Deze vragen zijn opgenomen in de vragenlijst enerzijds om uitsplitsingen van de resultaten mogelijk te maken naar groepen (bijvoorbeeld mannen en vrouwen; hoger- en lager opgeleiden; autochtonen en allochtonen); en anderzijds om de representativiteit van het onderzoek te controleren en te borgen. Daarnaast is het mogelijk om buurten met elkaar te vergelijken onder voorwaarde van het constant houden van de achtergrondkenmerken van de individuen. Thema's: leeftijd, geslacht, land van herkomst, opleidingsniveau, participatie, mediagebruik en woningtype.

Uitvoering van het onderzoek

De bewonersenquête is uitgevoerd in de periode februari - april 2011. De enquête is bij de bewoners aangekondigd door een huis aan huis verspreide brief van de gemeente (bijlage 5).

Tabel 1a Aantallen respondenten per buurt

De Hoeken (Beemsterhoek (40), Purmerhoek (63), Schermerhoek (52))	155
De Hoven (Arendshof , Sperwerhof, Valkenhof (100)) en Wiekslag (51)	151
Totaal	306

Tabel 1b Respons per buurt naar herkomst

	Autochtoon	Allochtoon
De Hoeken	52%	48%
De Hoven / Wiekslag	36%	64%

Leesvoorbeeld: 52% van de bewoners in de Hoeken is van autochtone herkomst, tegenover 34% in de Hoven/Wiekslag.

Tabel 1c Bevolkingsopbouw, uitgesplitst naar herkomst (bron: buurtmonitor 2010)

	Autochtoon	Allochtoon
De Hoeken	45%	55%
De Hoven/Wiekslag	43%	57%

Tabel 1d Respons per buurt naar herkomst, uitgesplitst naar nationaliteit

	De Hoeken N = 155	De Hoven/Wiekslag N = 151
Nederland	52%	34%
Suriname	7%	7%
Antillen/Aruba	7%	13%
Turkije	4%	3%
Marokko	5%	13%
Somalië	3%	5%
Afghanistan	4%	5%
Westers allochtoon	10%	11%
Overig niet-westers allochtoon	9%	11%
Totaal	100%	100%

De enquêtes zijn huis-aan-huis afgenomen. Om de respons op de enquête zo representatief mogelijk te maken, hebben de enquêteurs op verschillende dagdelen (ochtend, middag en avond) geënkquêteerd. In totaal hebben 306 bewoners deelgenomen aan de enquête.

2 *Samenleven van bevolkingsgroepen*

2.1 *Prettig samenleven in de buurt (sociaal vertrouwen)*

Om het sociaal vertrouwen in de buurt te meten (zoals thuisvoelen in de buurt, prettige omgang tussen bevolkingsgroepen) hebben we aan de bewoners de volgende stellingen voorgelegd. De bewoners konden aangeven of ze het eens of oneens zijn met de stellingen.

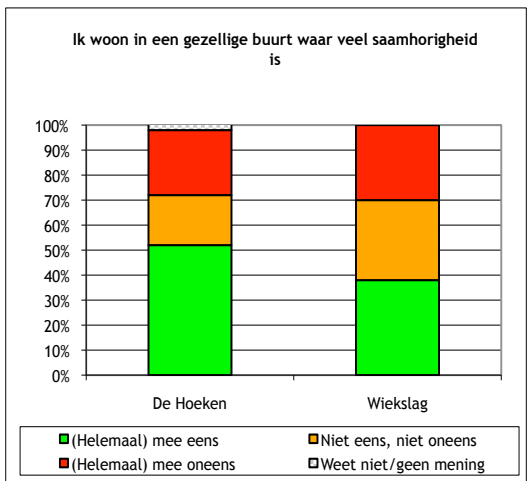
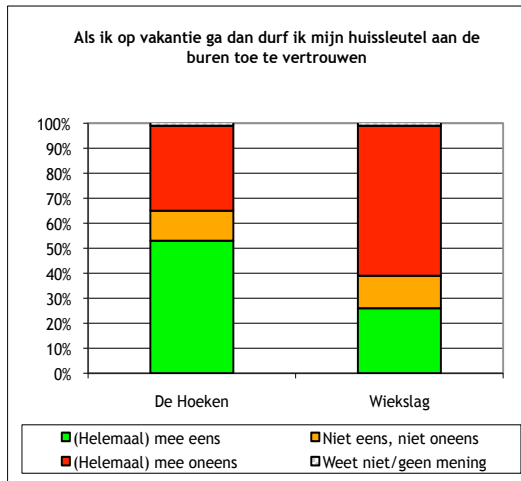
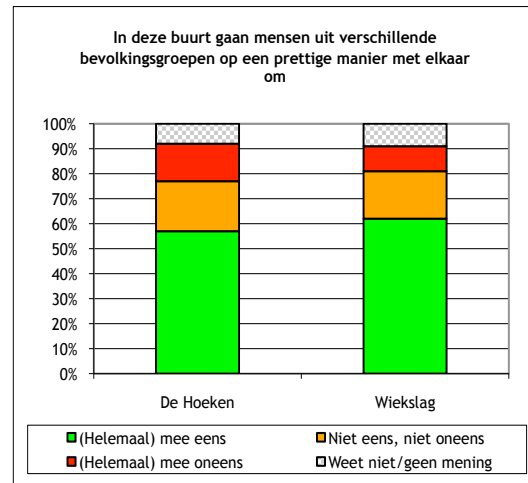
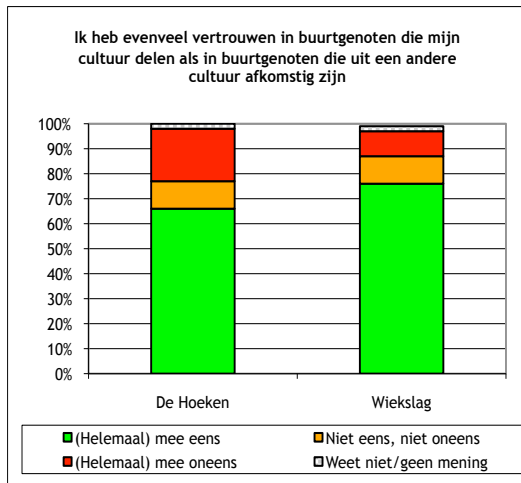
Stellingen sociaal vertrouwen

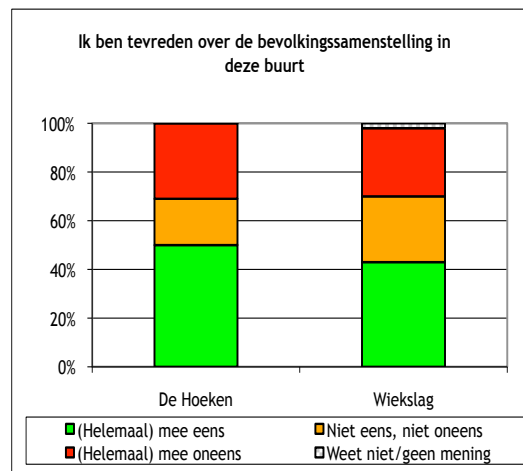
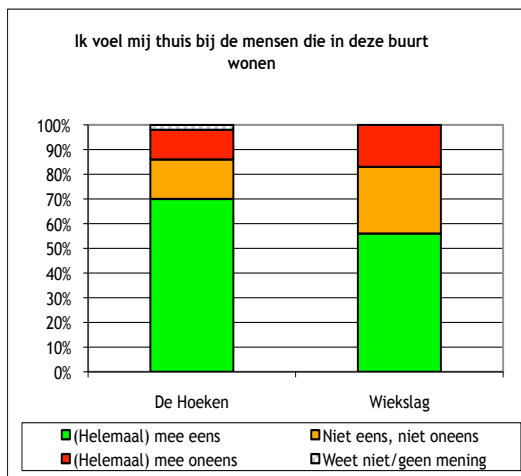
- In deze buurt gaan mensen uit verschillende bevolkingsgroepen op een prettige manier met elkaar om.
- Als ik op vakantie ga dan durf ik mijn huissleutel aan de burens toe te vertrouwen.
- Ik heb evenveel vertrouwen in buurtgenoten die mijn cultuur delen als in buurtgenoten die uit een andere cultuur afkomstig zijn.
- Ik woon in een gezellige buurt waar veel saamhorigheid is.
- Ik voel mij thuis bij de mensen die in deze buurt wonen.
- Ik ben tevreden over de bevolkingsamenstelling in deze buurt.

Figuren 1a t/m 1f geven de resultaten voor het sociaal vertrouwen in de onderzoeksbuurten. Uit de figuren kunnen we de volgende conclusies trekken:

- De meerderheid van de bewoners in zowel De Hoeken als in De Hoven/Wiekslag voelt zich thuis bij de mensen die in hun buurt wonen; en hebben evenveel vertrouwen in buurtgenoten die uit andere culturen komen dan in buurtgenoten afkomstig uit de eigen cultuur. De meerderheid van de bewoners in de onderzoekswijken vindt dat in hun buurt mensen uit verschillende bevolkingsgroepen op een prettige manier met elkaar omgaan. Toch durven de meeste bewoners van Wiekslag/De Hoven hun huissleutel *niet* aan de burens toe te vertrouwen als ze op vakantie gaan; en vinden relatief veel bewoners van Wiekslag/De Hoven *niet* dat ze in een gezellige buurt wonen waar veel saamhorigheid is.
- Als we de buurten onderling vergelijken dan blijkt duidelijk dat het sociaal vertrouwen tussen bewoners op een redelijk niveau ligt in de Hoeken; In Wiekslag/De Hoven is het sociaal vertrouwen tussen bewoners redelijk tot matig.

Figuren 1a t/m 1f Vertrouwen in de buurt

2.2 Ongemakkelijk samenleven

Om eventueel 'ongemakkelijk samenleven' en eventuele gespannen verhoudingen tussen bevolkingsgroepen in de buurt te meten, hebben we aan de bewoners de onderstaande stellingen voorgelegd. Bewoners konden aangeven of zij het eens of oneens zijn met de stellingen. De resultaten op de stellingen worden weergegeven in figuren 2 tot en met 4.

Stellingen ongemakkelijk samenleven en spanningen

- In deze buurt wordt over sommige bevolkingsgroepen niet zo positief gedacht.
- In deze buurt wonen bevolkingsgroepen waar ik niet zo positief over denk.
- Ik voel wel eens spanningen met buurtgenoten die uit een andere cultuur dan ikzelf afkomstig zijn.
- Overlast van jongeren uit andere bevolkingsgroepen zorgt voor spanningen in deze buurt.
- Sterke verschillen in religieuze achtergronden van bevolkingsgroepen in deze buurt zorgen voor spanningen.
- Verschillen in opvattingen tussen bevolkingsgroepen over het schoonhouden van deze buurt zorgen voor spanningen.
- Het geeft mij een onprettig gevoel dat er in deze buurt bevolkingsgroepen wonen met andere normen en waarden.
- Het geeft mij een onprettig gevoel dat er in deze buurt bevolkingsgroepen wonen met andere omgangsvormen.
- Spanningen tussen bevolkingsgroepen in deze buurt zorgen ervoor dat mensen uit verschillende bevolkingsgroepen contact vermijden.
- Spanningen tussen bevolkingsgroepen in deze buurt zorgen ervoor dat ik contact met mensen uit andere bevolkingsgroepen vermijdt.

Uit de figuren kunnen voor de onderzoeksbuurten de volgende conclusies worden getrokken.

Algemeen

- In zowel De Hoeken als De Hoven/Wiekslag ervaren bewoners wel eens spanningen met buurtgenoten die uit een andere cultuur afkomstig zijn. Het percentage bewoners dat vaak of soms spanningen ervaart varieert van ruim 20% in De Hoeken tot bijna 30% in De Hoven/Wiekslag. In beide buurten is de belangrijkste oorzaak voor het ervaren van spanningen de verschillen tussen bevolkingsgroepen in opvattingen over schoonhouden van de buurt. Overlast van jongeren uit andere bevolkingsgroepen is de tweede belangrijke oorzaak voor het ervaren van spanningen.
- Een kwart van de bewoners van De Hoeken, en een op de zeven bewoners van De Hoven/Wiekslag denkt niet zo positief over specifieke bevolkinggroepen in zijn of haar buurt. Bewoners is gevraagd om aan te geven over welke bevolkingsgroepen men niet zo positief denkt. Relatief vaak worden Antillianen, Marokkanen en Somaliërs genoemd, in het bijzonder (het gedrag van) de jongeren (geluidsoverlast, rondhangen, brutaal, rommel achterlaten).
- In verdiepende analyses hebben we bekeken of het ervaren van spanningen in de buurt samenhangt met leeftijd, land van herkomst, inkomen of sekse. Uit deze analyses blijkt dat autochtone bewoners vaker spanningen ervaren met buurtgenoten uit andere bevolkingsgroepen, dan bewoners van niet westerse allochtone herkomst. In De Hoeken ervaart 25% van de autochtone bewoners wel eens spanningen, tegenover 11% van de niet westerse allochtonen. In De Hoven/Wiekslag ervaart 32% van de autochtone bewoners wel eens spanningen, tegenover 23% van de niet westerse allochtonen. Tevens blijkt dat oudere bewoners (55 jaar en ouder) vaker spanningen ervaren dan bewoners van 34 jaar of jonger. Van de oudere bewoners ervaart 31% wel eens spanningen, tegenover 15% van de jongere bewoners. Inkomen en sekse hebben geen duidelijk verband met het ervaren spanningen in de buurt.

Spanningen als gevolg van verschillende opvattingen tussen bevolkingsgroepen over het schoonhouden van de buurt

- Het percentage bewoners dat bevestigt dat in de buurt vaak of soms spanningen zijn als gevolg van verschillende opvattingen tussen bevolkingsgroepen over het schoonhouden van de buurt, varieert van bijna 50% in De Hoeken, tot 40% in De Hoven/Wiekslag.

Spanningen als gevolg van overlast van jongeren uit andere bevolkingsgroepen

- Volgens een op de drie bewoners in De Hoeken en een op de vier bewoners van De Hoven/Wiekslag zijn er wel eens spanningen in de buurt als gevolg van overlast van jongeren uit andere bevolkingsgroepen.

Spanningen als gevolg van sterke verschillen in religieuze achtergronden van bevolkingsgroepen

- Veel minder bewoners geven aan dat in de buurt wel eens spanningen zijn tussen bevolkingsgroepen als gevolg van verschillen in religieuze achtergrond. Slechts tussen de 5% (De Hoven/Wiekslag) en 10% (De Hoeken) ervaart dat verschillen in religieuze achtergrond zorgt voor spanningen in de buurt.

Vermijden van contact tussen bevolkingsgroepen als gevolg van spanningen

- Volgens 15% tot 20% van de bewoners van De Hoeken en De Hoven/Wiekslag zorgen spanningen tussen bevolkingsgroepen in de buurt ervoor dat mensen uit verschillende bevolkingsgroepen

onderling contact vermijden. Als wordt gevraagd of bewoners *als gevolg van spanningen* zelf het contact met andere bevolkingsgroepen vermijden dan zien we lagere percentages. In De Hoven/Wiekslag vermijdt 8% van de bewoners door spanningen het contact met andere bevolkingsgroepen, tegenover ongeveer 10% in De Hoven/Wiekslag.

Spanningen tussen specifieke bevolkingsgroepen

Ook hebben we de bewoners de vraag voorgelegd of er tussen specifieke groepen bewoners in hun buurt wel eens spanningen zijn. De resultaten op deze vraag worden weergegeven in figuren 5 en 6. De meest genoemde specifieke groepen waar tussen wel eens spanningen zijn, zijn 1) jongeren en volwassenen, en 2) mensen uit verschillende culturen. Volgens 35% van de bewoners van De Hoven/Wiekslag en volgens 40% van de bewoners van De Hoeken zijn er in hun buurt wel eens spanningen zijn tussen jongeren en volwassenen. In breder perspectief zijn dit overigens geen opvallend hoge percentages. In door ons eerder onderzochte wijken in Amersfoort en Amsterdam is sprake van aanmerkelijk hogere percentages bewoners die spanningen constateren tussen jongeren en volwassenen. In veel mindere mate noemen bewoners spanningen tussen mensen met verschillende religieuze achtergronden, mensen met hoge en lage inkomens en mensen die langer en korter in de buurt wonen.

Tegenstellingen tussen bewoners in opvattingen en gedrag

Er zijn enkele vragen gesteld over gedragingen of tegenstellingen tussen bewoners die in de buurt kunnen voorkomen. De resultaten op deze vraag worden weergegeven in figuren 8 en 9.

- Veel bewoners menen dat er in de buurten botsende gedragingen en opvattingen zijn voor wat betreft het schoonhouden van de buurt (vuilniszakken te vroeg buiten zetten, rommel achterlaten op straat en meningsverschillen over het gezamenlijk schoonhouden van portieken en trapruimten). Percentages bewoners die botsende gedragingen en opvattingen signaleren over het schoonhouden van de buurt lopen op tot bijna 80% in beide buurten (40% *vaak* en 37% *soms* in De Hoeken, tegenover 17% *vaak* en 57% *soms* in de Hoven/De Wiekslag).
- Daarnaast signaleert ongeveer de helft van de bewoners in de beide buurten dat mensen verschillend denken over het opvoeden en toezicht houden op kinderen (kinderen spelen tot een te laat tijdstip buiten en ze worden te weinig gecorrigeerd als zij overlast veroorzaken). Tot slot wordt relatief veel genoemd dat bewoners verschillende normen en waarden hebben over wat wel en wat niet kan in de buurt.

Toelichting door bewoners op het samenleven in de buurt in De Hoeken

Bewoners van De Hoeken is gevraagd een toelichting te geven op hoe zij het samenleven in de buurt ervaren, en welke factoren in hun beleving het samenleven in de buurt onder druk zetten. Hierop hebben de bewoners een groot aantal reacties gegeven, die zich als volgt laten samenvatten.

Vervuiling en rommel

In de Hoeken wordt het als een probleem ervaren dat bewoners rommel en vervuiling achterlaten, zoals het vanaf balkons naar beneden gooien van afval, en rommel die door jongeren wordt achtergelaten op straat. Ook worden opmerkingen gemaakt over grofvuil en vuilnis die te vroeg worden buitengezet, en over containers die niet worden geleegd. Voor de binnenruimte van de flats zelf noemen bewoners opvallend vaak dat de huismeester niet alert genoeg is op het verwijderen van

rommel en vervuiling. Enkele hiervoor illustratieve reacties bewoners staan in het onderstaande overzicht. Bijlage 2 tabel B4 geeft het overzicht van alle opmerkingen van bewoners.

Overlast

Bewoners noemen expliciet enkele vormen van overlast. In de eerste plaats is dat geluidsoverlast. In de zomer is er sprake van jongeren, muziek en ander geluidsoverlast tot in de nacht. Ook ervaren sommige bewoners overlast van kinderen die tot laat mogen buiten spelen. In de tweede plaats is er sprake van parkeeroverlast en gevaarlijk rijden bij de parkeerplaatsen. Illustratieve reacties van bewoners staan in het onderstaande overzicht. Bijlage 2 tabel B4 geeft het overzicht van alle reacties met betrekking overlast.

Samenleven tussen bevolkingsgroepen

In de reacties over 'ongemakkelijk samenleven tussen bevolkingsgroepen' vallen twee aspecten op. De bewoners noemen vaak het taalprobleem: elkaar niet verstaan (bijvoorbeeld in lift of tussen burens) geeft een ongemakkelijk gevoel (Niet op je gemak voelen, niet weten wat wordt gezegd, 'Gaaf het over jou?'). Hiernaast noemen bewoners groepsvorming (langs elkaar heen leven van verschillende bevolkingsgroepen, maar ook groepjes mensen die rondhangen, zowel jongeren als volwassenen).

Toelichting door bewoners op het samenleven in de buurt in De Hoven/Wiekslag

Ook hebben we de bewoners van De Hoven en de Wiekslag gevraagd een toelichting te geven op hoe zij het samenleven in de buurt ervaren, en welke factoren in hun beleving het samenleven in de buurt onder druk zetten. De bewoners hebben een groot aantal reacties gegeven, waarvan we hieronder een samenvatting geven.

Vervuiling en rommel

In De Hoven en de Wiekslag noemen bewoners relatief vaak rommel en vervuiling in de portieken. Enkele hiervoor illustratieve reacties van bewoners zijn 'rommel op straat, naast containers en in portieken', 'kinderen plassen in portieken' en 'spanningen over schoonhouden portiek, vuilniszakken voor de deur'.

Overlast

De vormen van overlast in de buurt die door bewoners worden genoemd hebben meestal betrekking op geluidsoverlast. Illustratieve reacties zijn 'rondhangen buiten tot laat in de avond, geluidsoverlast', 'flats heel gehorig, regelmatig overlast van burens' en 'overlast van scooters en rondscheurende auto's'.

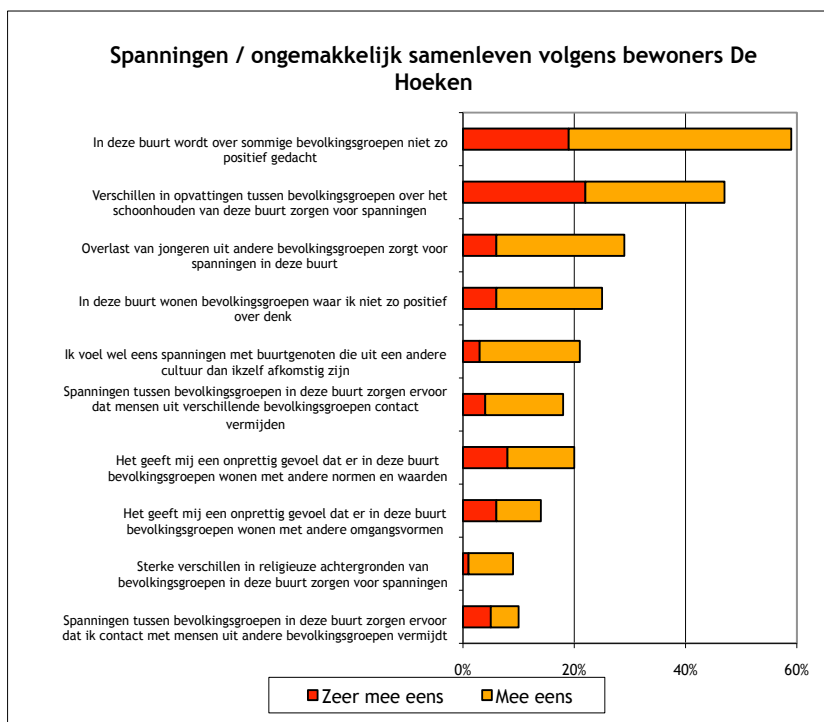
Samenleven tussen bevolkingsgroepen

In de reacties over 'ongemakkelijk samenleven tussen bevolkingsgroepen' vallen in de Hoven / Wiekslag dezelfde twee aspecten op als in De Hoeken. Elkaar niet verstaan geeft een ongemakkelijk gevoel en vervreemding en groepsvorming in de buurt. Typerende reacties van bewoners zijn 'Buurtbewoners begrijpen elkaar soms niet door taalbarrière' en 'Bevolkingsgroepen zoeken vooral eigen mensen op, er zijn weinig onderlinge contacten'.

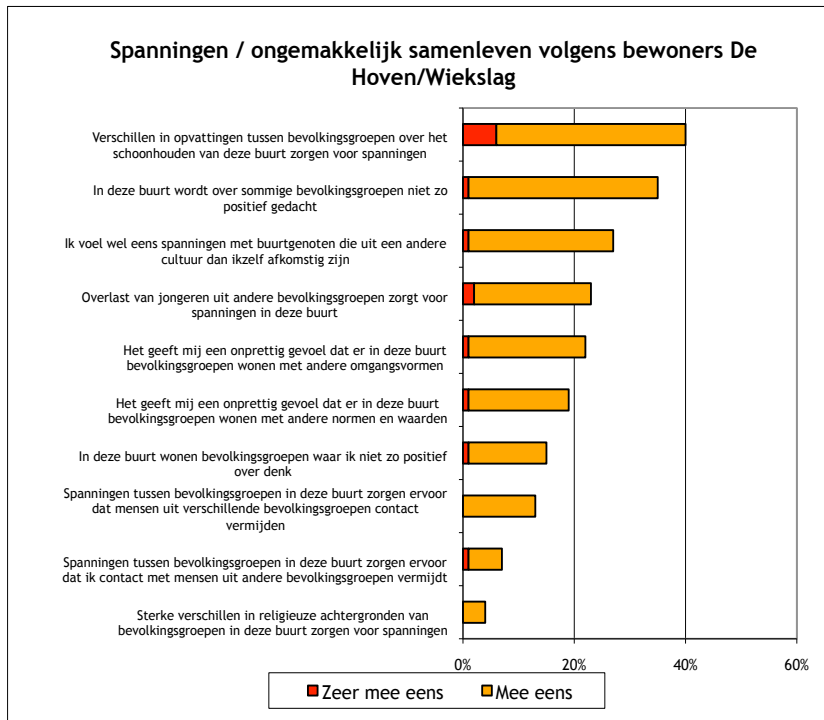
Conclusies ongemakkelijk samenleven per buurt

- In zowel De Hoven/Wiekslag als De Hoeken is ongemakkelijk samenleven / spanningen tussen bevolkingsgroepen primair gerelateerd aan het verschillend denken over het schoonhouden van de buurt.
- In mindere mate zijn spanningen gerelateerd aan botsende normen en waarden over wat wel en niet kan in de buurt; overlast van jongeren; vervreemding / taalproblemen en verschillende opvattingen over het opvoeden en toezicht houden op kinderen (het toezicht op kinderen schiet tekort volgens veel buurtbewoners).

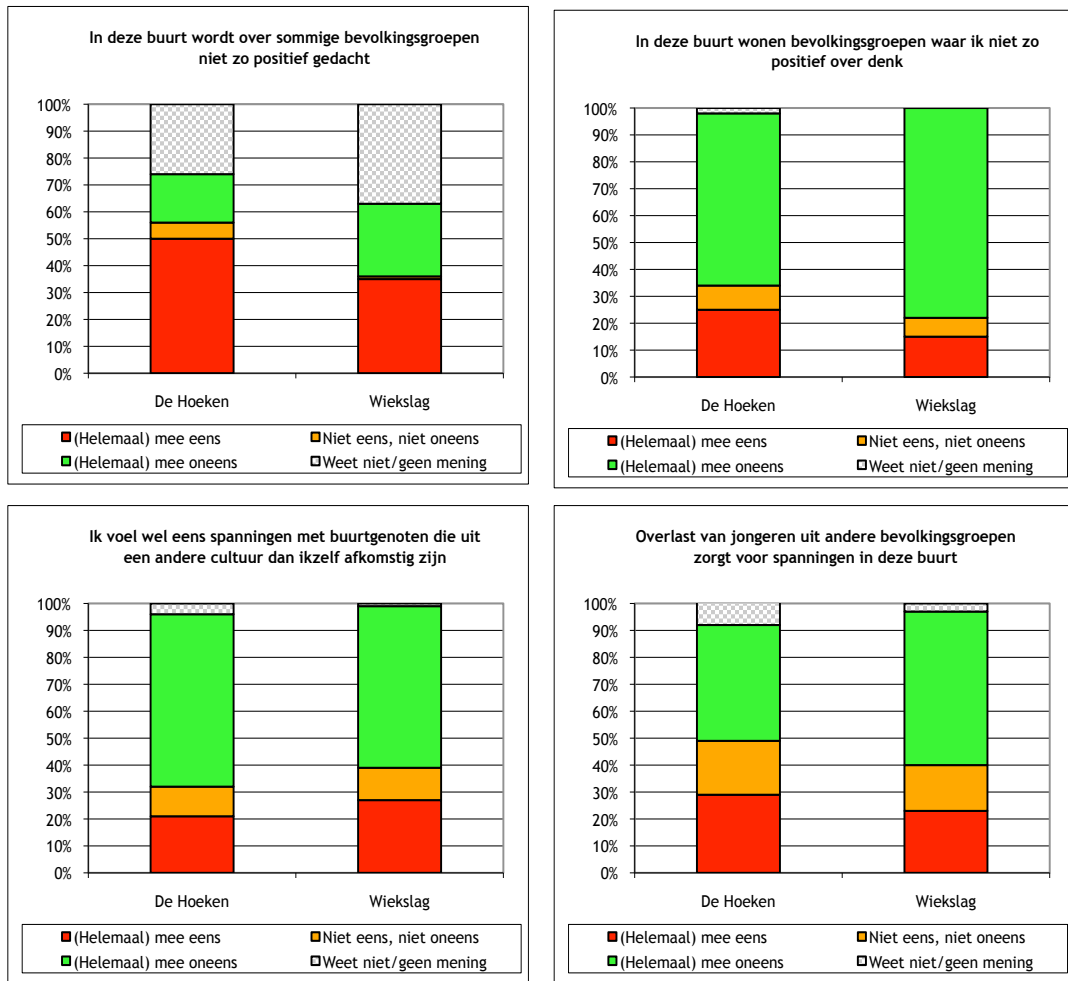
Figuur 2 De Hoeken

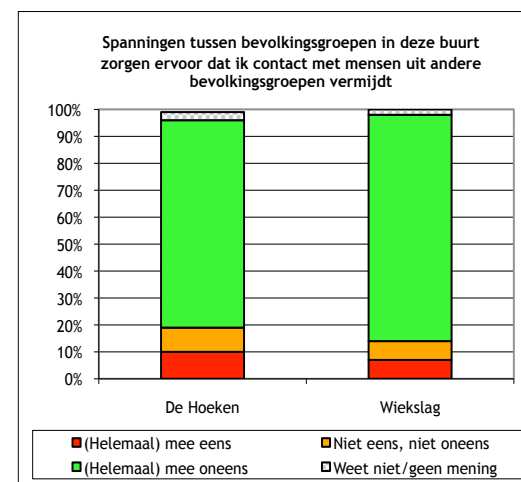
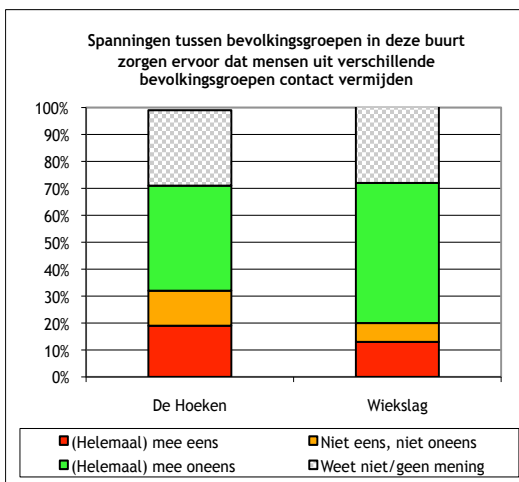
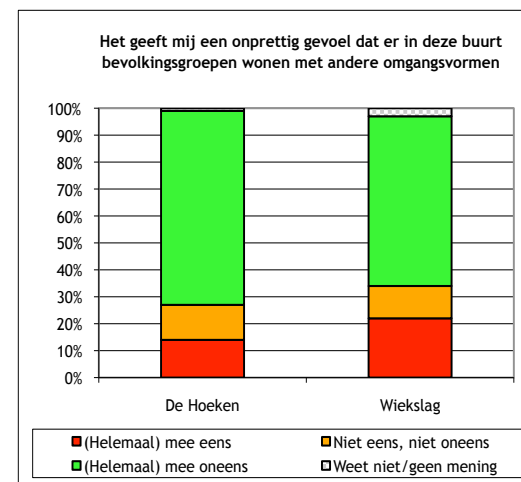
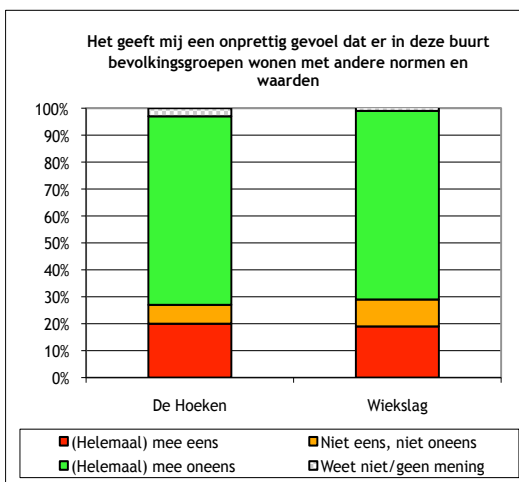
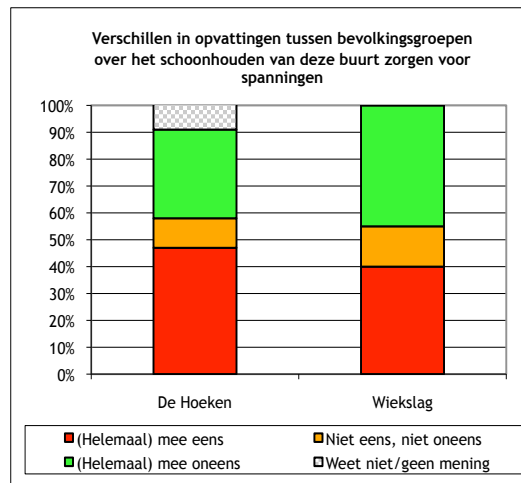
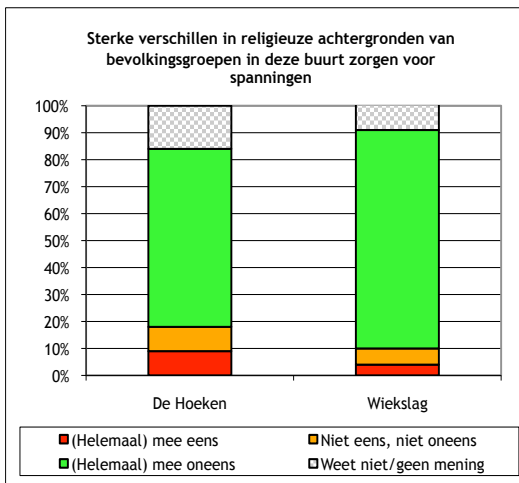

Figuur 3 De Hoven/Wiekslag

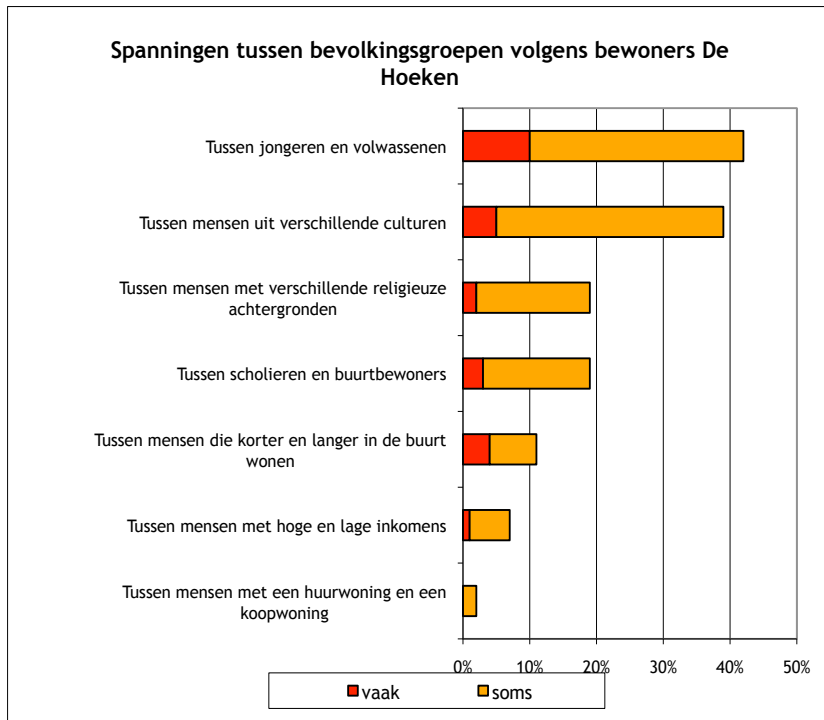

Figuren 4a t/m 4j Spanningen / ongemakkelijk samenleven: vergelijking tussen de buurten

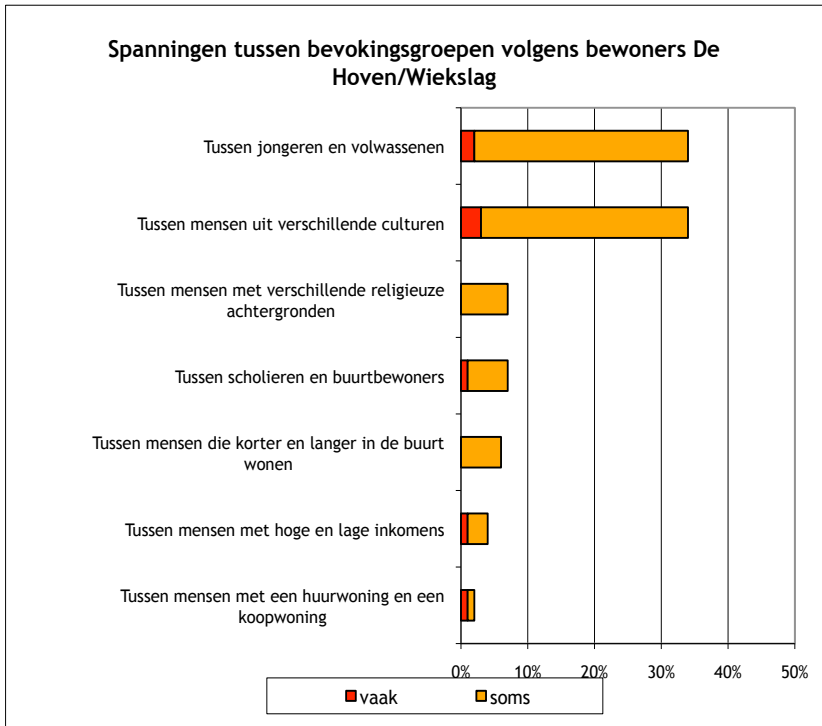

Figuur 5 De Hoeken

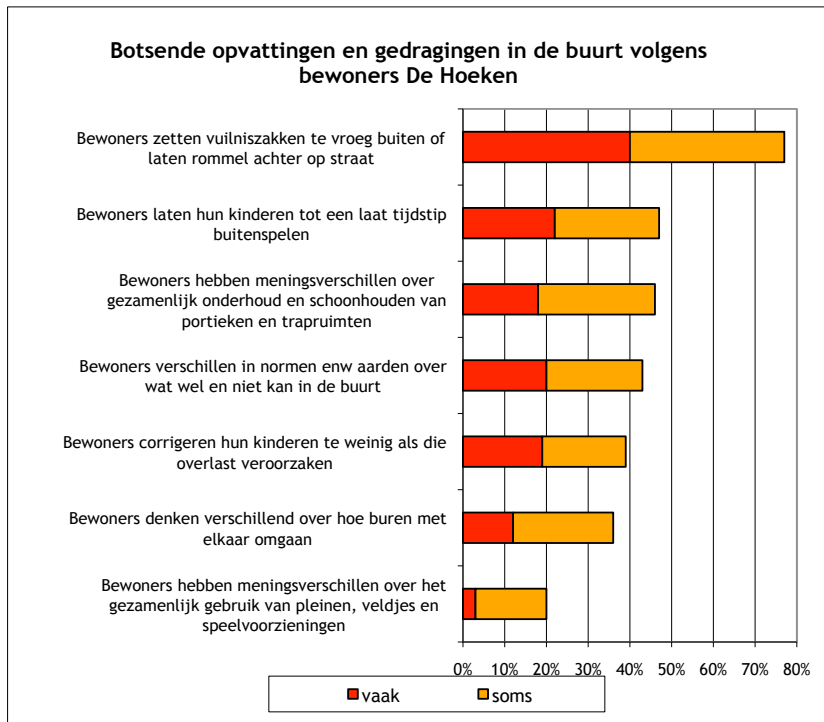

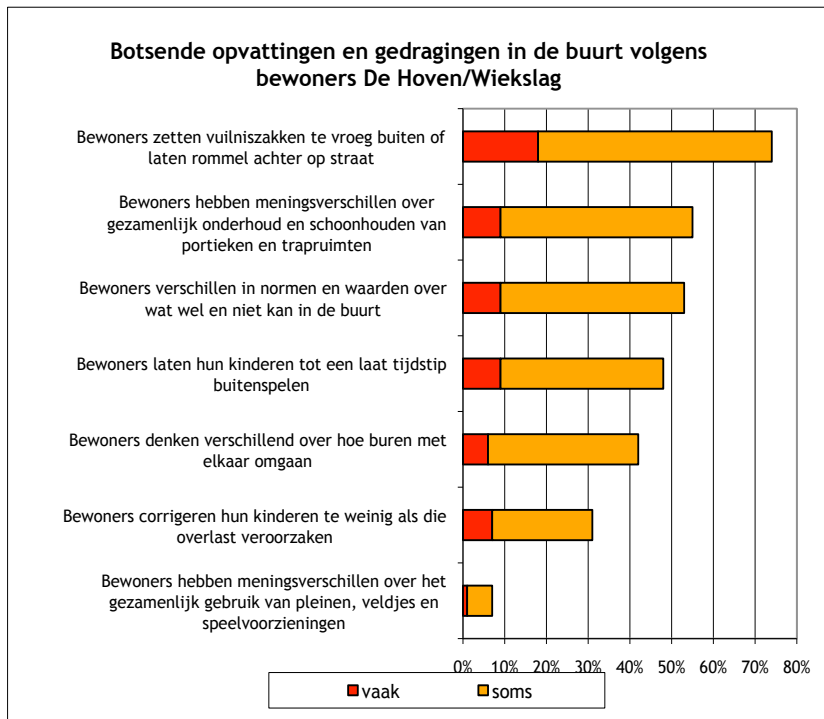
Figuur 6 De Hoven/Wiekslag

Figuur 7 De Hoeken

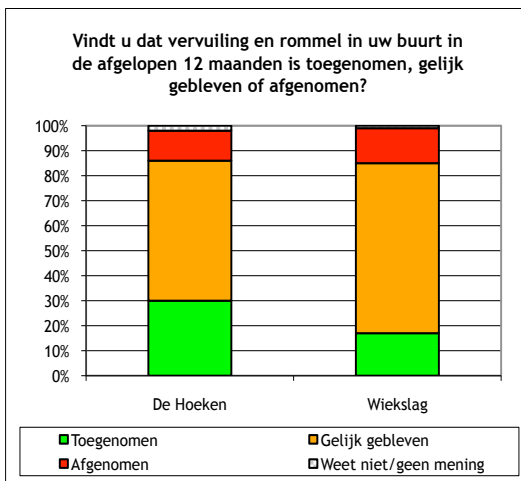
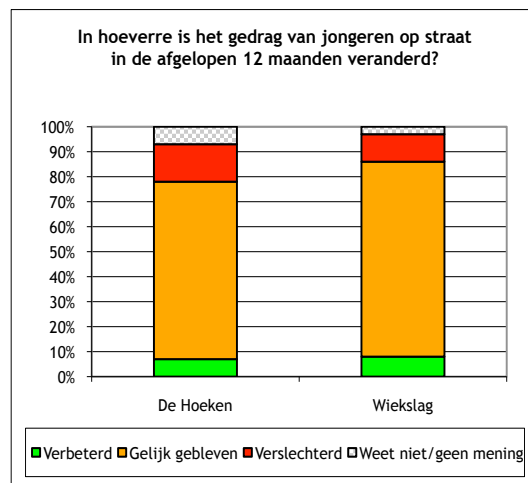
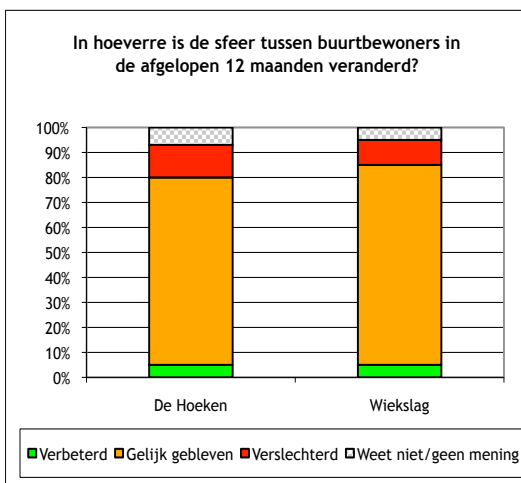
Figuur 8 De Hoven/Wiekslag

2.3 Ontwikkeling sfeer, gedrag jongeren, vervuiling

We hebben de bewoners gevraagd naar verbeteringen en verslechtingen in hun buurt in de afgelopen 12 maanden, voor wat betreft de sfeer tussen buurtbewoners uit verschillende culturen en het gedrag van jongeren op straat. Uit de figuren 9a tot en met 9c is op te maken dat volgens de meeste bewoners de sfeer tussen buurtbewoners uit verschillende culturen en het gedrag van jongeren op straat niet is veranderd. Wel zien we dat in de Hoeken bewoners vaker aangeven dat vervuiling en rommel in de buurt is toegenomen, dan dat deze is afgenomen (30% bewoners zegt toegenomen en 12% bewoners zegt afgenomen).

Figuren 9a, 9b en 9c Ontwikkeling sfeer, gedrag jongeren, vervuiling

3 *Risico- en beschermingsfactoren*

In nadere analyses hebben we bekeken welke risico- en beschermingsfactoren aanwezig zijn in de buurten; en in hoeverre deze samenhangen met de aan- of afwezigheid van vertrouwen en ongemakkelijk samenleven (eventuele spanningen) in de buurten. Ook hebben we vastgesteld welke (groepen) bewoners vaker spanningen ervaren in de buurt.

3.1 *Risico- en beschermingsfactoren*

In de wetenschappelijke literatuur zijn verschillende factoren te identificeren die in wijken relevant zijn voor het sociaal vertrouwen tussen bewoners, of juist een rol spelen bij het ontstaan van spanningen. Zie Van Wonderen en Broekhuizen (2011)⁶ voor een uitgebreide bespreking en empirische toetsing van deze factoren in de gemeente Amsterdam. De relevante risico- en beschermingsfactoren zijn opgenomen in de vragenlijst in de bewonersenquête.

Wij gaan in dit hoofdstuk na welke risico- en beschermingsfactoren aanwezig zijn in de verschillende onderzoekswijken; en in hoeverre deze factoren een rol spelen bij het wel of niet aanwezig zijn van vertrouwen respectievelijk spanningen tussen bewoners.

Tabel 2 *Risico- en beschermingsfactoren*

	Factor	Voorspelling op basis van theorie	Achterliggende theorieën/ literatuur
1.	Etnische diversiteit	In buurten met een grote etnische diversiteit, is meer kans op laag vertrouwen / en meer kans op spanningen tussen bewoners.	Sociale identificatie theorie Realistische conflict theorie Conflicttheorie Constricttheorie Publieke familiariteit
2.	Ervaren fysieke en sociale overlast, jeugdcriminaliteit, subj. onveiligheid	In buurten waar bewoners minder overlast, criminaliteit en onveiligheid ervaren, in het bijzonder zichtbare en terugkerende overlast door jongeren, is meer kans op hoog vertrouwen / en minder kans op spanningen tussen bewoners.	Social disorganisation theory Collective efficacy theory

6 Van Wonderen, R. & Broekhuizen, J. (2011). Spanningen in buurten. Theoretische verkenning en empirische toetsing van risico- en beschermingsfactoren voor polarisatieprocessen. *Cahiers Politiestudies* 18(1), 53-77.
Broekhuizen, J. & Van Wonderen, R. (2010). *Samenleven met verschillen. Over de ontwikkeling van een instrument om polarisatie en vertrouwen in buurten te meten*. Amsterdam: Vrije Universiteit.

Factor	Voorspelling op basis van theorie	Achterliggende theorieën/ literatuur
3. Botsende opvattingen over gedrags-regels in de buurt	In buurten met minder ongelijkgerichte opvattingen over de (ongeschreven) regels, is meer kans op hoog vertrouwen / en minder kans op spanningen tussen bewoners.	Theorie normen en leefstijlen in buurten Publieke familiariteit
4. Oordeel over functioneren van de politie in de buurt	In buurten waar bewoners het functioneren van de politie meer waarderen, is meer kans op hoog vertrouwen / en minder kans op spanningen tussen bewoners.	Policing paradox
5. Sociaaleconomische status	In buurten met een lagere sociaal economische status, is meer kans op laag vertrouwen / en meer kans op spanningen tussen bewoners.	Realistische conflict theorie Etnocentrisme Wijkoriëntatie
6. Beleid	In buurten waar bewoners het buurtbeleid van de gemeente en partners meer zichtbaar vinden en waarderen, is meer kans op hoog vertrouwen / en minder kans op spanningen.	
7. Ervaren discriminatie of achterstelling	In buurten waar meer bewoners zich achtergesteld voelen bij anderen, het idee hebben minder kansen te krijgen dan anderen, of zich gediscrimineerd voelen, is minder kans op hoog vertrouwen / en meer kans op spanningen.	Etnische competitie theorie Theorieën over krenking en discriminatie

3.2 Aanwezigheid van risico- en beschermingsfactoren in de wijken

Etnische diversiteit

De buurten De Hoeken en De Hoven/Wiekslag worden gekarakteriseerd door een hoge etnische diversiteit (zie tabel 3).

Tabel 3 Etnische diversiteit

	De Hoeken N = 155	De Hoven/Wiekslag N = 151
Nederland	52%	34%
Suriname	7%	7%
Antillen/Aruba	7%	19%
Turkije	4%	3%
Marokko	5%	13%
Somalië	3%	5%
Afghanistan	4%	5%
Westers allochtoon	10%	9%
Overig niet-westers allochtoon	9%	7%
Totaal	100%	100%

Fysieke en sociale overlast en (jeugd)criminaliteit

De beleving door bewoners in de buurt van fysieke en sociale overlast en (jeugd)criminaliteit is grafisch weergegeven in bijlage 4. Hieronder vatten we deze indicatoren samen in tabelvorm. Risicofactoren die relatief vaak voorkomen in zowel De Hoven/Wiekslag en De Hoeken zijn: vervuiling (vuilniszakken, rommel), bekladding van muren en gebouwen, schelden en brutaal gedrag, geluidsoverlast op straat, overlast van groepen jongeren en overlast door omwonenden.

Tabel 4 Fysieke en sociale overlast en criminaliteit

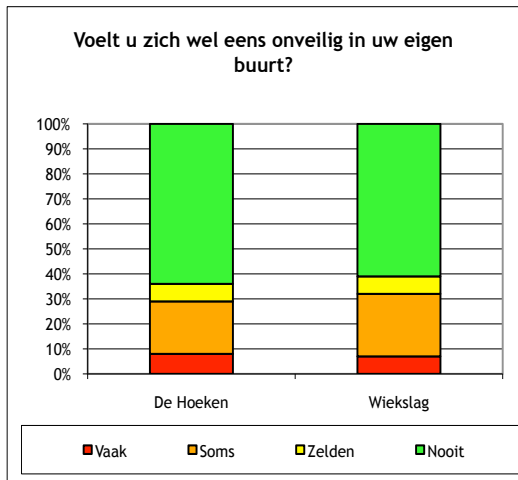
% vaak/soms	De Hoeken N = 155	De Hoven/Wiekslag N = 151
Vuilniszakken te vroeg buiten of rommel achter laten op straat	77%	74%
Bekladding van muren en/of gebouwen	74%	66%
Schelden, brutaal gedrag	52%	64%
Geluidsoverlast op straat	49%	51%
Overlast van groepen jongeren	47%	50%
Overlast door omwonenden	45%	47%
Agressief verkeersgedrag	38%	40%
Jeugdcriminaliteit	36%	34%
Gewelddelicten	31%	27%
Overlast van kinderen tot 14 jaar	28%	26%
Dronken mensen op straat	27%	26%
Mensen die op straat worden lastig gevallen	20%	23%
Vrouwen en meisjes die op straat worden nagefloten/ nageroepen, of op andere manieren ongewenst aandacht krijgen	19%	17%
Bedreiging	19%	15%
Parkeeroverlast	17%	14%
Overlast van zwervers, daklozen	12%	14%
Het pesten van specifieke groepen inwoners	6%	5%

Veiligheidsbeleving

Van de bewoners voelt een kwart (De Hoeken) tot een derde (Wiekslag/de Hoven) zich wel eens onveilig in de buurt.

Figuur 10 Onveiligheidsbeleving eigen buurt

De bewoners is gevraagd om hun beleving van veiligheid in de buurt uit te drukken in een cijfer. Uit de resultaten komt naar voren dat de veiligheid in zowel De Hoeken als in De Hoven/Wiekslag een zes en een half krijgt (tabel 5).

Tabel 5 Kunt u een rapportcijfer geven voor de veiligheid in uw buurt?

	De Hoeken	De Hoven/Wiekslag
8, 9, 10	16%	17%
6, 7	65%	62%
4, 5	17%	19%
1, 2, 3	2%	2%
Gemiddeld cijfer	6,5	6,4

Botsende opvattingen over hoe te gedragen in de buurt

De beleving door bewoners in de buurt van botsende opvattingen over hoe te gedragen in de buurt is grafisch weergegeven in figuren 7 en 8. Hieronder vatten we de indicatoren voor botsende leefstijlen en gedrag in de buurt samen in tabelvorm (tabel 6). Uit de tabel is af te leiden dat het te vroeg buiten zetten van vuilnis door bewoners of het achterlaten van rommel op straat relatief vaak voorkomt in zowel De Hoeken als in De Hoven/Wiekslag. Ongeveer de helft van de bewoners in De Hoeken en De Hoven/Wiekslag signaleert wel eens meningsverschillen tussen bewoners over het gezamenlijk onderhouden en schoonhouden van portieken en trapruimten, het tijdstip waarop kinderen mogen buitenspelen en normen en waarden over wat wel en niet kan in de buurt.

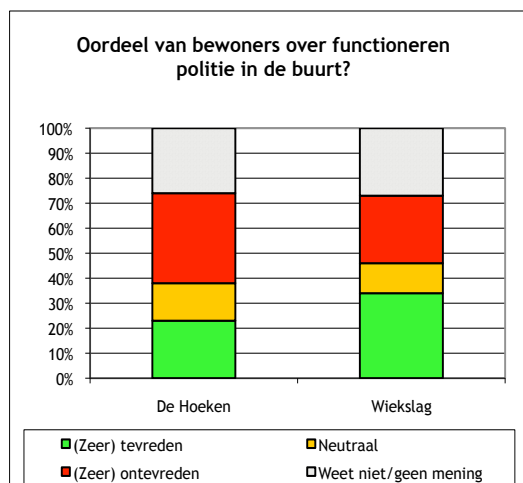
Tabel 6 Botsende leefstijlen en meningsverschillen over hoe te gedragen in de buurt

% vaak/soms	De Hoeken	De Hoven/Wiekslag
Bewoners zetten vuilniszakken te vroeg buiten of laten rommel achter op straat	76%	74%
Bewoners hebben meningsverschillen over het gezamenlijk onderhouden en schoonhouden van portieken en trapruimten	47%	54%
Bewoners laten hun kinderen tot een laat tijdstip buitenspelen	47%	49%
Bewoners verschillen in de normen en waarden over wat wel en niet kan in de buurt	44%	52%
Bewoners corrigeren hun kinderen te weinig als die overlast veroorzaken	39%	30%
Bewoners denken verschillend over hoe burens met elkaar omgaan	36%	42%
Bewoners hebben meningsverschillen over het gezamenlijk gebruik van pleinen, veldjes en speelvoorzieningen in de buurt	20%	8%

Oordeel over functioneren van de politie in de buurt

Aan de bewoners is gevraagd om een oordeel te geven over het functioneren van de politie in hun buurt. De beoordeling van de politie per buurt wordt weergegeven in figuur 11. Uit de figuur blijkt dat bewoners van De Hoven/Wiekslag gemiddeld gematigd positief zijn over het optreden van de politie in hun buurt: 34% van de bewoners beoordeelt de politie positief, tegenover 27% die niet positief oordeelt. De Hoeken scoort relatief minder goed als het gaat om de beoordeling van het politieoptreden; 23% van de bewoners heeft hierover weliswaar een positief oordeel, maar hier staat tegenover dat 36% het politieoptreden niet positief beoordeelt.

Figuur 11 Oordeel bewoners functioneren politie in de buurt⁷

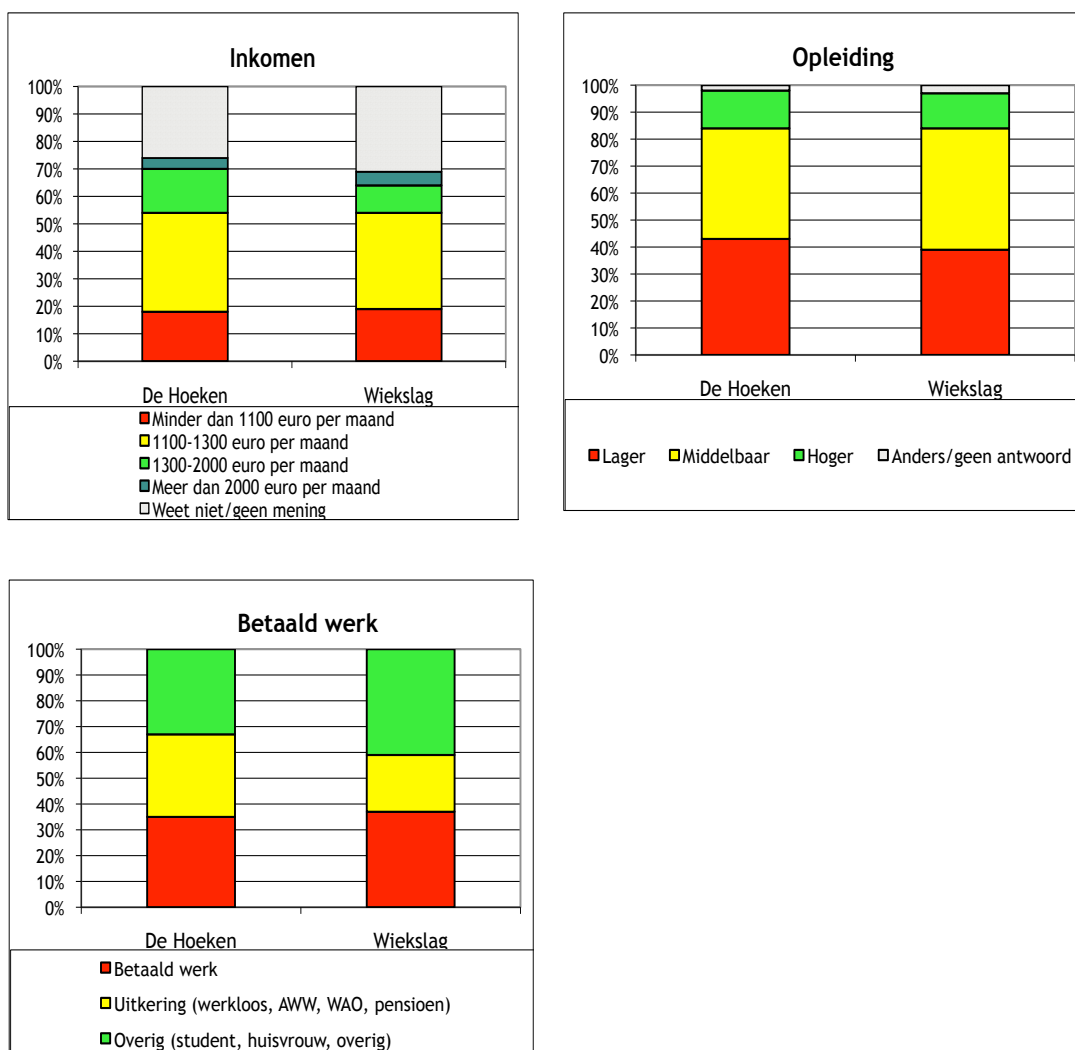

7 Toelichting op figuur 11: er zijn zes vragen gesteld over het functioneren van de politie in de buurt. De antwoorden op deze zes vragen zijn gesommeerd en vervolgens gemiddeld.

Sociaaleconomische status

De sociaaleconomische status van bewoners wordt bepaald door indicatoren zoals het hebben van betaald werk, inkomenspositie en opleiding. Naar deze indicatoren is gevraagd in de bewoners enquête. Zie voor de resultaten figuren 12a t/m 12c. Uit de figuren blijkt dat de sociaaleconomische status van de geïnterviewde bewoners in de beide buurten goed vergelijkbaar is. In zowel De Hoven/ Wiekslag als in de Hoeken is de sociaaleconomische status van bewoners gemiddeld vrij laag: de meeste inkomens < 1300 euro per maand; een op de drie bewoners heeft betaald werk; relatief veel bewoners met een lage opleiding.

Figuur 12a t/m 12c Sociaaleconomische status (inkomen, betaald werk, opleiding)

Hiernaast is in de enquête aan bewoners gevraagd of men bang is om werkloos te worden (tabel 7).

Tabel 7 Angst voor werkloosheid

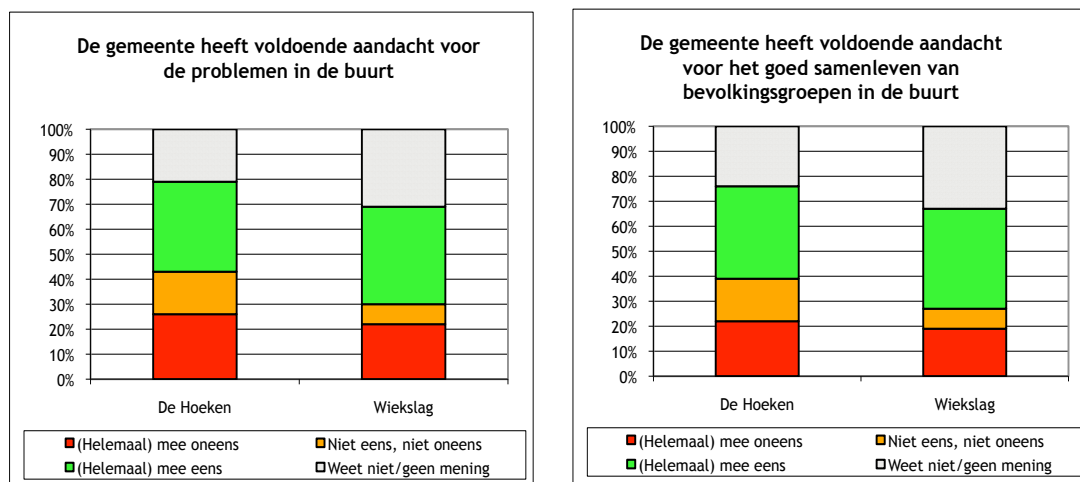
% (helemaal) mee eens	De Hoeken	De Hoven/Wiekslag
Ik ben bang voor werkloosheid;	13%	12%

Oordeel over beleid in de buurt

De bewoners is naar hun mening gevraagd over het beleid van de gemeente in hun buurt. Hiertoe hebben we de bewoners de onderstaande stellingen voorgelegd. Bewoners konden aangeven of men het eens of oneens is met de stellingen (zie figuren 13a t/m 13d). Uit de figuren kunnen we de volgende conclusies afleiden:

- In zowel De Hoeken als De Hoven/Wiekslag hebben meer bewoners een positief dan een negatief oordeel over de vraag of de gemeente voldoende aandacht heeft voor de problemen in de buurt.
- Op de volgende vraag ('Heeft de gemeente voldoende aandacht voor het goed samenleven van verschillende bevolkingsgroepen in de buurt') beantwoorden eveneens meer bewoners in beide buurten deze vraag positief dan negatief.

Figuren 13a en 13b Oordeel beleid gemeente: vergelijking tussen de buurten

Ervaren discriminatie of achterstelling

De bewoners is een aantal stellingen voorgelegd waarin wordt gevraagd naar gepercipieerde achterstelling en discriminatie. Uit de cijfers in tabel 8 kunnen we concluderen dat de risicofactor

ervaren discriminatie of achterstelling aanwezig is bij een kleine minderheid van de bewoners van beide buurten.

Tabel 8 *Ervaren discriminatie of achterstelling*

% (helemaal) mee eens	De Hoeken	De Hoven/Wiekslag
Ik krijg minder kansen dan anderen om iets te bereiken in het leven	10%	11%
Ik voel mij wel eens gediscrimineerd	16%	13%
Ik voel mij door mijn afkomst wel eens achtergesteld bij andere bevolkingsgroepen	13%	16%

Samenvatting aanwezigheid van risico- en beschermingsfactoren in de onderzoeksbuurten

In de onderstaande tabel 9 vatten we de aanwezigheid van risico- en beschermingsfactoren samen per onderzoekswijk.

Tabel 9 *Prevalentie risico- en beschermingsfactoren in de onderzoeksbuurten*

	De Hoeken	De Hoven/Wiekslag
Risicofactor		
1. Etnische diversiteit	++	++
2. Beleving van fysieke en sociale overlast en jeugdcriminaliteit ²	+	+
3. Botsende leefstijlen en verschillende opvattingen over gedrag in de buurt	++	++
4. Sociaaleconomische status	+	+
5. Ervaren discriminatie of achterstelling	- / +	- / +
Beschermingsfactor		
6. Oordeel over functioneren van de politie in de buurt	- / +	+
7. Oordeel over beleid	+	+

Bij factoren 1, 2, 3 en 4: ++ Risicofactor nadrukkelijk aanwezig; + Risicofactor aanwezig; +/- Risicofactor enigszins aanwezig; - Risicofactor nauwelijks aanwezig.

Bij factoren 5 en 6: ++ Beschermingsfactor nadrukkelijk aanwezig; + Beschermingsfactor aanwezig; +/- Beschermingsfactor enigszins aanwezig; - Beschermingsfactor nauwelijks aanwezig.

3.3 Toetsing risico- en beschermingsfactoren

Door verdiepende analyses hebben we getoetst hoe de aanwezige risico- en beschermingsfactoren in de onderzoeksbuurten samenhangen met de aan- of afwezigheid van sociaal vertrouwen en ongemakkelijk samenleven tussen bevolkingsgroepen. Ook hebben we gekeken of er individuele achtergrondkenmerken kunnen worden geïdentificeerd die oververtegenwoordigd zijn bij personen die hoog of laag scoren op sociaal vertrouwen en ongemakkelijk samenleven. Om deze toetsing goed te kunnen uitvoeren zijn de betreffende items voor sociaal vertrouwen en voor ongemakkelijk samenleven samengenomen in schalen.⁸ De uitkomsten van de toetsingen staan in tabellen 10 tot en met 12. De tabellen dienen als volgt te worden gelezen. De factoren in de tabellen zijn gerangschikt naar samenhang met de schaalscores op sociaal vertrouwen en ongemakkelijk samenleven. Uit tabel 10 is bijvoorbeeld af te leiden dat *overall* (als de twee buurten worden samengenomen) het sterkst samenhangen met sociaal vertrouwen:

- subjectieve onveiligheid;
- jeugdcriminaliteit;
- oordeel van bewoners over functioneren politie in de buurt;
- mensen die op straat worden lastig gevallen;
- schelden en brutaal gedrag;
- verschillende opvattingen over hoe burens met elkaar omgaan;
- overlast van groepen jongeren;
- oordeel van bewoners over het gemeentelijk beleid in de buurt.

De sterkte van het verband tussen deze factoren met sociaal vertrouwen verschilt echter per buurt. Zo blijkt bijvoorbeeld dat in De Hoven/Wiekslag dat de factor ‘Bewoners denken verschillend over hoe burens met elkaar omgaan’ sterker samenhangt met sociaal vertrouwen dan De Hoeken.

Tabel 10 Risico- en beschermingsfactoren voor sociaal vertrouwen

Verband tussen sociaal vertrouwen en risico- en beschermingsfactoren (Pearson Correlation)	Totaal N = 306	De Hoeken N = 155	De Hoven/Wiekslag N = 151
Subjectieve onveiligheid	-,519***	-,466***	-,577***
Jeugdcriminaliteit	-,422***	-,381***	-,483***
Oordeel over functioneren politie	,418***	,418***	,484***
Mensen die op straat worden lastig gevallen	-,410***	-,399***	-,422***
Bewoners denken verschillend over hoe burens met elkaar omgaan	-,407***	-,377***	-,462***
Overlast door omwonenden	-,400***	-,394***	-,393***

8 Zowel de schaal voor sociaal vertrouwen als de schaal voor ongemakkelijk samenleven hebben een betrouwbaarheid van .70 respectievelijk .77 Cronbach's Alpha. Zie het overzicht van de items voor sociaal vertrouwen in paragraaf 2.1. De schaal voor ongemakkelijk samenleven bestaat uit de volgende drie items: 'In deze buurt wonen bevolkingsgroepen waar ik niet zo positief over denk'; 'Ik voel wel eens spanningen met buurtgenoten die uit een andere cultuur dan ikzelf afkomstig zijn'; 'Spanningen tussen bevolkingsgroepen in deze buurt zorgen ervoor dat ik contact met mensen uit andere bevolkingsgroepen vermijdt.'

Verband tussen sociaal vertrouwen en risico- en beschermingsfactoren (Pearson Correlation)	Totaal	De Hoeken	De Hoven/Wiekslag
	N = 306	N = 155	N = 151
Oordeel over beleid gemeente	-,397***	-,324***	-,400***
Overlast van groepen jongeren	-,386***	-,418***	-,359***
Geluidsoverlast op straat	-,358***	-,382***	-,321***
Meningsverschillen over gezamenlijk onderhouden en schoonhouden portieken en trapruimten	-,356***	-,339***	-,380***
Drugsoverlast	-,355***	-,313***	-,412***
Geweld	-,337***	-,239**	-,465***
Verschillende normen en waarden over wat wel en niet kan in de buurt	-,323***	-,238**	-,452***
Agressief verkeersgedrag	-,309***	-,262**	-,387***
Overlast van kinderen tot 14 jaar	-,295***	-,303***	-,333***
Vrouwen en meisjes die op straat worden nageroepen, of op andere manieren ongewenste aandacht krijgen	-,291***	-,405***	-,292***
Overlast van zwervers, daklozen	-,277**	-,234**	-,346***
Parkeeroverlast	-,272**	-,298***	-,260**
Meningsverschillen over gezamenlijk gebruik van pleinen, veldjes en speelvoorzieningen	-,241**	-,301***	-,168
Kinderen spelen tot laat buiten	-,237**	-,196*	-,312***
Dronken mensen op straat	-,232**	-,189*	-,284**
Schelden, brutaal gedrag	-,227**	-,208*	-,288**
Bewoners corrigeren kinderen te weinig als die overlast geven	-,225**	-,241*	-,245**
De bevolkingssamenstelling van mijn buurt is in de afgelopen jaren sterk veranderd	-,212**	-,278**	-,182*
Bedreiging	-,199**	-,097	-,322***
Pesten van specifieke groepen inwoners	-,195**	-,144	-,302***
Vuilniszakken te vroeg buiten, rommel op straat	-,157**	-,025	-,378***
Ik voel mij wel eens gediscrimineerd	-,141*	-,181*	-,093
Bekladding van muren en / of gebouwen	-,123*	-,040	-,334***
Ik voel mij door mijn afkomst wel eens achtergesteld bij andere bevolkingsgroepen	-,118*	-,152	-,074
Ik ben bang voor werkloosheid	-,040	-,070	-,017
Heeft u thuiswonende kinderen jonger dan 14 jaar, of in de leeftijd van 14-19 jaar?	-,052	-,030	-,032
Ik krijg minder kansen dan anderen om iets te bereiken	-,090	-,103	-,062

** = significant .000; * = significant .01; * = significant .05

Tabel 11 *Risico- en beschermingsfactoren voor ongemakkelijk samenleven*

Verband tussen ongemakkelijk samenleven en risico- en beschermingsfactoren (Pearson Correlation)	Totaal N = 306	De Hoeken N = 155	De Hoven/Wiekslag N = 151
Jeugdcriminaliteit	,483***	,511***	,448***
Agressief verkeersgedrag	,475***	,475***	,478***
Kinderen spelen tot laat buiten	,467***	,446***	,493***
Bewoners denken verschillend over hoe buren met elkaar omgaan	,466***	,430***	,521***
Mensen die op straat worden lastig gevallen	,459***	,427***	,510***
Bewoners corrigeren kinderen te weinig als die overlast geven	,458***	,463***	,439***
Oordeel over functioneren politie	-,452***	-,448***	-,462***
Overlast van groepen jongeren	,443***	,517***	,349***
De bevolkingssamenstelling van mijn buurt is in de afgelopen jaren sterk veranderd	,436***	,459***	,404***
Verschillende normen en waarden over wat wel en niet kan in de buurt	,430***	,378***	,507***
Geweld	,429***	,383***	,474***
Parkeeroverlast	,424***	,412***	,450***
Schelden, brutaal gedrag	,413***	,413***	,404***
Overlast van kinderen tot 14 jaar	,407***	,463***	,327***
Bedreiging	,398***	,373***	,425***
Overlast door omwonenden	,381***	,357***	,439***
Geluidsoverlast op straat	,381***	,416***	,344***
Subjectieve onveiligheid	,378***	,403***	,364***
Drugsoverlast	,368***	,412***	,319***
Vrouwen en meisjes die op straat worden nageroepen, of op andere manieren ongewenste aandacht krijgen	,360***	,429***	,295**
Meningsverschillen over gezamenlijk onderhouden en schoonhouden portieken en trapruimten	,359***	,323***	,403**
Oordeel over beleid gemeente	,344***	,312***	-,478**
Ik voel mij wel eens gediscrimineerd	,332***	,385***	,261**
Meningsverschillen over gezamenlijk gebruik van pleinen, veldjes en speelvoorzieningen	,325***	,441***	,144
Ik voel mij door mijn afkomst wel eens achtergesteld bij andere bevolkingsgroepen	,285**	,309***	,255**
Pesten van specifieke groepen inwoners	,273**	,262**	,280**

Verband tussen ongemakkelijk samenleven en risico- en beschermingsfactoren (Pearson Correlation)	Totaal N = 306	De Hoeken N = 155	De Hoven/Wiekslag N = 151
Ik ben bang voor werkloosheid	,270**	,205*	,319***
Overlast van zwervers, daklozen	,260**	,260**	,257***
Vuilniszakken te vroeg buiten, rommel op straat	,256**	,165*	,368***
Ik krijg minder kansen dan anderen om iets te bereiken	,253**	,217**	,299**
Bekladding van muren en / of gebouwen	,222**	,197*	,254**
Dronken mensen op straat	,139*	,184*	,091
Heeft u thuiswonende kinderen jonger dan 14 jaar, of in de leeftijd van 14-19 jaar?	,006	-,058	,106

Groen gearceerd correlatie > .40; Licht groen gearceerd correlatie > .25

*** = significant .000; ** = significant .01; * = significant .05

Individuele achtergrondkenmerken

We hebben getoetst voor sekse, leeftijd, herkomst en SES (opleiding, inkomenspositie en het hebben van betaald werk) van bewoners of deze kenmerken een relatie hebben met de scores op vertrouwen en ongemakkelijk samenleven. Uit de analyses blijkt dat voor opleiding, inkomen, sekse en het wel of niet hebben van betaald werk geen significante relaties bestaan. Voor leeftijd en land van herkomst zien we zwakke relaties tussen land van herkomst, leeftijd en ongemakkelijk samenleven. Voor sociaal vertrouwen geldt er alleen een zwak verband met het herkomstland.

Tabel 12 Risico- en beschermingsfactoren voor sociaal vertrouwen

Verband tussen ongemakkelijk samenleven en risico- en beschermingsfactoren (Pearson Correlation)	Totaal N = 306
Opleidingsniveau	.03
Inkomenspositie	.09
Leeftijd	.01
Land van herkomst	.12*
Hebben van betaald werk	.07
Sekse	.04

*** = significant .000; ** = significant .01; * = significant .05

Tabel 13 Risico- en beschermingsfactoren voor ongemakkelijk samenleven

Verband tussen ongemakkelijk samenleven en risico- en beschermingsfactoren (Pearson Correlation)	Totaal N = 306
Opleidingsniveau	.01
Inkomenspositie	.03
Land van herkomst	.20**
Leeftijd	.17**
Hebben van betaald werk	.01
Sekse	.03

*** = significant .000; ** = significant .01; * = significant .05

Herkomstgroep en ongemakkelijk samenleven

De herkomst van bewoners heeft alleen in de Hoven en de Wiekslag een significante relatie met de scores op ongemakkelijk samenleven en sociaal vertrouwen. Buurtbewoners van niet-westerse herkomst (in het bijzonder Surinamers en Antillianen) hebben meer vertrouwen in hun buurtgenoten dan buurtbewoners van Nederlandse of overig westerse afkomst. Hiernaast denken autochtonen vaker dan niet-westerse allochtonen niet zo positief over andere bevolkingsgroepen in hun buurt; en ervaren gemiddeld vaker spanningen met buurtgenoten die afkomstig zijn uit een andere cultuur.⁹ Antillianen en Surinamers ervaren het minst vaak spanningen met andere bevolkingsgroepen in hun buurt.

---

9 Significantie P=.05.

4 *Beleid en informatie in de buurt*

4.1 *Gebruik van en tevredenheid over voorzieningen en activiteiten*

We hebben de bewoners gevraagd naar het gebruik van en de tevredenheid over voorzieningen en activiteiten in De Hoeken en De Hoven/Wiekslag. Dit is als volgt bevestigd:

- *Hebt u, of andere leden van uw huishouden, wel eens gebruik gemaakt van een of meer van de volgende voorzieningen of activiteiten?*

Aan bewoners die *wel* gebruik hebben gemaakt van een activiteit of voorziening, is vervolgens gevraagd:

- *In welke mate bent u tevreden met deze voorziening/activiteit?*

Aan bewoners die *geen* gebruik hebben gemaakt van een activiteit of voorziening, is gevraagd wat hiervoor de reden is.

Gebruik van voorzieningen/activiteiten

De resultaten voor het gebruik van voorzieningen/activiteiten worden weergegeven in de onderstaande tabellen 17a tot en met 17e. Uit tabel 17a is bijvoorbeeld af te leiden dat 31% van de bewoners van De Hoeken aangeeft dat hij/zij, of een gezinslid, gebruik heeft gemaakt van de wijkwinkel. Vijfentwintig procent heeft hiervan soms gebruik gemaakt, vijf procent regelmatig en een procent vaak.

Tabel 17a *Gebruik voorzieningen/activiteiten bewoners De Hoeken*

De Hoeken (N = 155)	Nooit	Soms	Regelmatig	Vaak
Wijkwinkel	69%	25%	5%	1%
Ontmoetingsruimte De Serre	74%	18%	5%	3%
Buurthuis De Trefhoek	76%	18%	5%	1%
Buurtmoeders	82%	11%	6%	1%
Speeluitleen De Driehoek	84%	11%	2%	3%
Buurthuis De Fluiter	85%	13%	1%	1%
Maatschappelijk werk Kwadraad	85%	14%	1%	-

De Hoeken (N = 155)	Nooit	Soms	Regelmatig	Vaak
Ouderkamer de Pieterbas	92%	5%	1%	1%
Formulierenbrigade	94%	5%	1%	-
Opbouwwerk Dock	94%	4%	2%	-
Ouderkamer De Octopus	95%	4%	1%	-
Inkomensbrigade	95%	4%	1%	-
Jongerencentrum	96%	3%	1%	-
Speeluitleen in Sperwerhof	96%	4%	-	-

Tabel 17b Gebruik voorzieningen/activiteiten bewoners De Hoven/Wiekslag

De Hoven/Wiekslag (N = 151)	Nooit	Soms	Regelmatig	Vaak
Buurthuis De Fluiter	73%	24%	1%	1%
Jongerencentrum	84%	16%	-	-
Maatschappelijk werk Kwadraad	84%	12%	3%	1%
Wijkwinkel	85%	15%	-	-
Opbouwwerk Dock	88%	12%	-	-
Buurthuis De Trefhoek	88%	12%	1%	-
Buurtmoeders	90%	8%	1%	1%
Speeluitleen in Sperwerhof	91%	7%	2%	-
Formulierenbrigade	94%	4%	2%	-
Inkomensbrigade	96%	3%	1%	-
Speeluitleen De Driehoek	97%	2%	1%	-
Ouderkamer De Octopus	97%	3%	-	-
Ouderkamer de Pieterbas	97%	2%	1%	-
Ontmoetingsruimte De Serre	98%	2%	-	-

Gebruik van voorzieningen uitgesplitst naar verschillende groepen

We zijn voor de verschillende voorzieningen/activiteiten nagegaan welke groepen hiervan gebruik maken. We maken hierbij onderscheid naar leeftijd van de respondent (jongvolwassen (18-35 jaar), middelbaar (36-55 jaar) en ouderen (55 jaar en ouder)) en herkomst (autochtoon, westers allochtoon, niet-westers allochtoon). Zie tabellen 17c en 17d.

Tabel 17c Gebruik voorzieningen/activiteiten naar leeftijdscategorie

Leeftijdscategorie (N = 306) (weergegeven is het opgetelde percentage soms / regelmatig / vaak)	18-35 jaar	36-55 jaar	55 jaar en ouder
Buurthuis De Fluiter	21%	20%	19%
Buurthuis De Trefhoek	13%	15%	25%
Maatschappelijk werk Kwadraad	11%	18%	15%
Wijkwinkel	18%	25%	24%
Opbouwwerk Dock	6%	14%	6%
Buurtmoeders	10%	21%	10%
Speeluitleen in Sperwerhof	5%	12%	2%
Speeluitleen De Driehoek	8%	11%	12%
Formulierenbrigade	2%	7%	7%
Inkomensbrigade	1%	6%	6%
Ouderkamer De Octopus	5%	5%	3%
Ouderkamer de Pieterbas	4%	9%	4%
Ontmoetingsruimte De Serre	5%	6%	29%

Bij de interpretatie van de resultaten voor leeftijdsgroepen moeten we enige voorzichtigheid betrachten, omdat de respondenten is gevraagd of zij, of een gezinslid, gebruik hebben gemaakt van de activiteiten. De volgende zaken vallen op:

- Buurthuis de Fluiter wordt in ongeveer gelijke mate bezocht door alle leeftijdsgroepen. Buurthuis De Trefhoek wordt eveneens bezocht door alle leeftijdsgroepen, maar ouderen zijn hierbij oververtegenwoordigd.
- Ontmoetingsruimte De Serre wordt vooral bezocht door ouderen (uit De Hoeken).
- Van de inkomensbrigade en formulierenbrigade wordt gebruik gemaakt door vooral buurtbewoners in de leeftijd van 35-55 jaar en 55 jaar en ouder.
- Bij buurtbewoners die gebruik maken van de buurtmoeders en het opbouwwerk zijn buurtbewoners in de leeftijd 35-55 jaar oververtegenwoordigd.
- Van speeluitleen De Driehoek wordt opvallend vaak gebruik gemaakt door ouderen 55+.

Tabel 17d Gebruik voorzieningen/activiteiten naar herkomst

Herkomst (N = 306) (weergegeven is het opgetelde percentage soms / regelmatig / vaak)	Autochtoon	Westers allochtoon	Niet westers allochtoon
Wijkwinkel	25%	14%	22%
Buurthuis De Fluitier	19%	5%	25%
Ontmoetingsruimte De Serre	18%	18%	9%
Buurthuis De Trefhoek	17%	5%	22%
Maatschappelijk werk Kwadraad	15%	9%	16%
Opbouwwerk Dock	9%	1%	10%
Buurtmoeders	9%	9%	21%
Speeluitleen De Driehoek	9%	5%	13%
Jongeren centrum	8%	1%	14%
Speeluitleen in Sperwerhof	5%	1%	9%
Formulierenbrigade	2%	1%	10%
Inkomensbrigade	4%	4%	5%
Ouderkamer De Octopus	4%	1%	8%
Ouderkamer de Pieterbas	4%	1%	8%

Als we het gebruik van voorzieningen/activiteiten uitsplitsen naar herkomst dan blijkt het volgende:

- Autochtonen en niet-westerse allochtonen maken in ongeveer gelijke mate gebruik van voorzieningen en activiteiten, westerse allochtonen maken hiervan relatief minder gebruik.
- In het gebruik van ontmoetingscentrum De Serre zijn autochtonen en westerse allochtonen oververtegenwoordigd ten opzichte van niet-westerse allochtonen. Niet-westerse allochtonen maken daarentegen relatief vaker gebruik van de diensten van de buurtmoeders, de formulierenbrigade en het jongeren centrum.
- We hebben ingezoomd op de specifieke herkomst (nationaliteit) van de gebruikers van de voorzieningen en activiteiten. Bij de niet-westerse allochtonen valt op dat Surinamers, Antillianen en Somaliërs gemiddeld iets vaker aangeven gebruik te maken van voorzieningen en activiteiten dan buurtbewoners van Turkse, Marokkaanse of Afghaanse herkomst. Buurtbewoners van 'overige niet-westerse herkomst'¹⁰ maken het minst vaak gebruik van voorzieningen en activiteiten.

10 Dit betreft buurtbewoners afkomstig uit Zuid- en Midden Amerika, Azië (zonder Afghanistan) en Afrika (zonder Somalië).

Tevredenheid over voorzieningen/activiteiten

Aan bewoners die *wel* gebruik hebben gemaakt van een activiteit of voorziening, is gevraagd aan te geven in welke mate zij tevreden zijn met deze voorziening/activiteit. De resultaten staan in tabel 18. Uit deze tabel is op te maken dat de overgrote meerderheid van de buurtbewoners die gebruik gemaakt van de activiteiten/voorzieningen, hierover tevreden is.

Tabel 18 Tevredenheid over voorzieningen/activiteiten

	Tevreden	Neutraal	Ontevreden
Wijkwinkel	55	12	1
Buurthuis De Fluit	44	9	8
Buurthuis De Trefhoek	41	8	3
Maatschappelijk werk Kwadraad	34	6	5
Buurtmoeders	32	5	5
Ontmoetingsruimte De Serre	29	4	9
Jongeren centrum	25	3	0
Opbouwwerk Dock	21	5	0
Speeluitleen De Driehoek	21	5	5
Speeluitleen in Sperwerhof	16	2	0
Ouderkamer de Pieterbas	12	4	0
Formulierenbrigade	12	3	2
Inkomensbrigade	10	2	2
Ouderkamer De Octopus	11	1	0

Vanwege de kleinere aantallen respondenten op deze vraag zijn in tabel 18 de absolute aantallen en niet de percentages weergegeven

Redenen voor geen gebruik van voorzieningen/activiteiten

Aan bewoners die *geen* gebruik hebben gemaakt van een activiteit of voorziening, is gevraagd wat hiervoor de reden is. De resultaten zijn weergegeven in tabellen 19a tot en met 19c. Uit de resultaten blijkt dat de overgrote meerderheid (tweederde tot driekwart) van de buurtbewoners die geen gebruik maken van een voorziening/activiteit hiervoor als reden opgeeft hieraan geen behoefte te hebben. Bijna een kwart van de buurtbewoners in De Hoeken geeft aan onbekend te zijn met het aanbod. In de Hoven/Hoekslag ligt dit iets hoger, daar geeft bijna een derde van de bewoners aan niet bekend te zijn met het aanbod. Een klein aantal buurtbewoners, ongeveer een op de twintig in beide buurten, vindt dat de voorziening/activiteit niet aansluit op de eigen wensen.

Tabel 19a Redenen voor geen gebruik van voorzieningen/activiteiten De Hoeken

De Hoeken (N = 155)	Geen behoefte	Onbekend met aanbod	Activiteit/voorziening sluit niet aan bij wensen	Anders*
Wijkwinkel	77%	17%	2%	4%
Buurthuis De Fluiters	75%	20%	4%	1%
Buurthuis De Trefhoek	79%	15%	4%	2%
Maatschappelijk werk Kwadraad	71%	25%	2%	2%
Buurtmoeders	70%	23%	5%	1%
Ontmoetingsruimte De Serre	83%	10%	4%	4%
Jongerencentrum	72%	23%	4%	1%
Opbouwwerk Dock	68%	29%	3%	1%
Speeluitleen De Driehoek	83%	12%	4%	1%
Speeluitleen in Sperwerhof	75%	21%	4%	1%
Ouderkamer de Pieterbas	74%	23%	2%	1%
Formulierenbrigade	71%	26%	2%	1%
Inkomensbrigade	72%	23%	4%	1%
Ouderkamer De Octopus	74%	24%	2%	12%

* Zie tabel B1 in bijlage 2 voor een overzicht van de gegeven antwoorden.

Tabel 19b Redenen voor geen gebruik van voorzieningen/activiteiten De Hoven/Wiekslag

De Hoven/Wiekslag (N = 151)	Geen behoefte	Onbekend met aanbod	Activiteit/voorziening sluit niet aan bij wensen	Anders
Wijkwinkel	64%	34%	1%	1%
Buurthuis De Fluiters	74%	23%	1%	3%
Buurthuis De Trefhoek	64%	34%	1%	2%
Maatschappelijk werk Kwadraad	71%	27%	1%	1%
Buurtmoeders	64%	35%	1%	1%
Ontmoetingsruimte De Serre	70%	28%	1%	2%
Jongerencentrum	66%	32%	1%	1%
Opbouwwerk Dock	63%	35%	1%	1%
Speeluitleen De Driehoek	69%	28%	1%	2%
Speeluitleen in Sperwerhof	69%	29%	1%	2%
Ouderkamer de Pieterbas	66%	31%	1%	2%
Formulierenbrigade	66%	32%	1%	1%
Inkomensbrigade	69%	30%	1%	1%
Ouderkamer De Octopus	67%	30%	1%	2%

Uitgesplitst naar herkomst valt op dat niet-westerse allochtonen structureel vaker dan autochtonen aangeven dat ze geen behoefte hebben aan het aanbod, terwijl autochtonen (opvallend genoeg) vaker dan allochtonen aangeven dat ze van het aanbod niet op de hoogte zijn.¹¹

Tabel 19c Redenen voor geen gebruik van voorzieningen/activiteiten autochtonen

N = 282	Herkomst groep	Geen behoefte	Onbekend met aanbod	Sluit niet aan bij wensen
Wijkwinkel	Autochtoon	65%	30%	1%
	N.W. Allochtoon	75%	23%	1%
Buurthuis De Fluiter	Autochtoon	70%	23%	4%
	N.W. Allochtoon	77%	21%	1%
Buurthuis De Trefhoek	Autochtoon	68%	25%	4%
	N.W. Allochtoon	73%	25%	1%
Maatschappelijk werk Kwadraad	Autochtoon	67%	30%	1%
	N.W. Allochtoon	76%	22%	1%
Buurtmoeder	Autochtoon	61%	34%	3%
	N.W. Allochtoon	73%	24%	2%
Ontmoetingsruimte De Serre	Autochtoon	73%	21%	3%
	N.W. Allochtoon	79%	18%	1%
Jongeren centrum	Autochtoon	62%	34%	2%
	N.W. Allochtoon	77%	20%	2%
Opbouwwerk Dock	Autochtoon	60%	37%	2%
	N.W. Allochtoon	71%	26%	2%
Speeluitleen De Driehoek	Autochtoon	70%	24%	4%
	N.W. Allochtoon	81%	17%	1%
Speeluitleen in Sperwerhof	Autochtoon	64%	32%	3%
	N.W. Allochtoon	79%	18%	2%
Ouderkamer de Pieterbas	Autochtoon	63%	33%	2%
	N.W. Allochtoon	79%	19%	1%
Formulierenbrigade	Autochtoon	64%	33%	2%
	N.W. Allochtoon	71%	27%	1%

11 Het beeld van de redenen die westerse allochtonen geven voor het niet gebruiken van voorzieningen komt sterk overeen met dat van de niet-westerse allochtonen. Door het betrekkelijk geringe aantal westerse allochtonen in de steekproef is hiervoor geen aparte tabel opgenomen.

N = 282	Herkomst groep	Geen behoefte	Onbekend met aanbod	Sluit niet aan bij wensen
Inkomensbrigade	Autochtoon	65%	31%	3%
	N.W. Allochtoon	76%	22%	1%
Ouderkamer De Octopus	Autochtoon	63%	34%	2%
	N.W. Allochtoon	79%	19%	1%

4.2 Informatie over activiteiten

We hebben de buurtbewoners gevraagd hoe zij op de hoogte blijven van activiteiten die in de buurt plaatsvinden. De resultaten voor deze vraag staan in de onderstaande tabellen 20a en 20b. Uit tabel 20a blijkt dat de meeste bewoners van De Hoeken en De Hoven/Wiekslag informatie over activiteiten in de buurt lezen via posters of flyers. Een kwart tot de helft van de bewoners leest dit in de Hoekenkrant of Hoven/Wiekslagkrant, in de nieuwsbrief of hoort dit van burens, gezinsleden of vrienden. Daarnaast leest een enkeling over activiteiten in de buurt via internet.

Tabel 20a Hoe weten bewoners van De Hoeken en de Hoven/Wiekslag dat er activiteiten in de buurt plaatsvinden?

N = 306	De Hoeken (% Ja)	De Hoven/ Wiekslag (% Ja)
Ik lees dit op posters of flyers	77%	81%
Ik lees dit in de Hoekenkrant of in de Hoven/Wiekslagkrant	47%	20%
Ik lees dit in de nieuwsbrief	33%	22%
Ik hoor dit van burens, gezinsleden of vrienden	26%	31%
Ik lees dit op internet	4%	1%
Anders*	8%	7%

* Bij anders zijn genoemd: huis-aan-huis-bladen (meerdere malen genoemd), buurtmoeder, agenda van de buurtvereniging, Serrekrant.

Uitgesplitst naar herkomst constateren we op basis van de resultaten in tabel 20b:

- Voor we alle bevolkingsgroepen geldt dat posters of flyers de belangrijkste informatiebron is voor activiteiten in de buurt.
- De Hoekenkrant of Hoven/Wiekslagkrant en de nieuwsbrief is voor autochtonen een belangrijker informatiemedium voor buurtactiviteiten dan voor allochtonen.
- Niet-westerse allochtonen horen relatief vaak over buurtactiviteiten via burens, gezinsleden of vrienden.

Tabel 20b Hoe weten bewoners van De Hoeken en de Hoven/Wiekslag of er activiteiten in de buurt plaatsvinden?
Uitgesplitst naar herkomst

N = 306	Autochtoon	Westers allochtoon	Niet westers allochtoon
Ik lees dit op posters of flyers	84%	79%	73%
Ik lees dit in de Hoekenkrant of in de Hoven/Wiekslagkrant	42%	29%	27%
Ik lees dit in de nieuwsbrief	36%	25%	18%
Ik hoor dit van burens, gezinsleden of vrienden	21%	17%	32%
Ik lees dit op internet	4%	1%	1%
Anders*	10%	4%	4%

* Bij anders zijn genoemd: huis-aan-huis-bladen (meerdere malen genoemd), buurtmoeder, agenda van de buurtvereniging, Serrekrant.

Ook is de buurtbewoners van De Hoeken en De Hoven/Wiekslag gevraagd of zij de informatie over de activiteiten voldoende duidelijk vinden. De resultaten in tabellen 21a en 21b bevestigen dat de overgrote meerderheid van zowel autochtone als allochtone bewoners de informatie over de activiteiten voldoende duidelijk vindt. Toch vindt 21% van de niet-westerse allochtone buurtbewoners de informatie over de activiteiten in de buurt *onvoldoende* duidelijk (tegenover 8% van de autochtonen).

Tabel 21a Vindt u de informatie over activiteiten voldoende duidelijk?

N = 306	De Hoeken (% Ja)	De Hoven/Wiekslag (% Ja)
Voldoende	86%	80%
Onvoldoende	10%	17%
Weet niet / geen antwoord	4%	3%

Tabel 21b Vindt u de informatie over activiteiten voldoende duidelijk? Uitgesplitst naar herkomst

N = 306	Autochtoon	Westers allochtoon	Niet westers allochtoon
Voldoende	88%	92%	76%
Onvoldoende	8%	4%	21%
Weet niet / geen antwoord	4%	4%	3%

Personen die van mening zijn dat de informatie over activiteiten *onvoldoende* duidelijk is, geven hiervoor meestal als reden dat ze de taal onvoldoende spreken. Enkele bewoners geven aan dat ze de informatie te beknopt vinden.

Tot slot is aan de buurtbewoners de vraag voorgelegd of zij op andere manieren geïnformeerd zou willen worden over activiteiten in de buurt. Dit wordt bevestigd door 22% van de bewoners in de Hoeken en door 38% van de bewoners in De Hoven/Wiekslag. Uitgesplitst naar herkomstgroep blijkt dat 44% van de niet-westerse allochtonen op andere manieren geïnformeerd zou willen worden over activiteiten in de buurt, tegenover 25% van de westerse allochtonen en 14% van de autochtonen.

Op welke andere manieren bewoners geïnformeerd willen worden over activiteiten in de buurt is samengevat in tabellen 22a en 22b. Uit de tabellen is af te leiden dat:

- Een kwart van de niet-westers allochtone buurtbewoners wil geïnformeerd worden over activiteiten in andere talen dan het Nederlands. In de meeste gevallen is in dit verband genoemd Arabisch. Hiernaast is meerdere malen Engels en Somalisch genoemd.
- Informatie via internet of elektronische berichten is genoemd door ongeveer een op de zes respondenten, zowel door autochtone buurtbewoners als door allochtone buurtbewoners.

Tabel 22a Op welke andere manieren willen bewoners geïnformeerd worden over activiteiten?

N = 306	De Hoeken	De Hoven/Wiekslag
	(% Ja)	(% Ja)
Informatie in andere talen dan alleen Nederlands	10%	18%
De informatie zou visueel moeten zijn dan alleen tekst (plaatjes)	4%	9%
Posters/flyers in verschillende talen met alleen de belangrijkste woorden	5%	9%
Via internet	10%	19%
Via elektronische berichten	8%	16%
Anders*	1%	1%
Andere manier van communiceren niet nodig	78%	64%

De tabel telt op tot meer dan 100% omdat bewoners meerdere antwoorden konden geven.

* Genoemd is: bij mensen aan de deur promoten, mensen persoonlijk aanspreken.

Tabel 22b Op welke andere manieren willen bewoners geïnformeerd worden over activiteiten? Uitgesplitst naar herkomst

N = 306	Autochtoon	Westers allochtoon	Niet westers allochtoon
	Informatie in andere talen dan alleen Nederlands	3%	10%
De informatie zou visueel moeten zijn dan alleen tekst (plaatjes)	2%	5%	13%
Posters/flyers in verschillende talen met alleen de belangrijkste woorden	-	15%	13%
Via internet	12%	15%	16%

N = 306	Autochtoon	Westers allochtoon	Niet westers allochtoon
Via elektronische berichten	11%	10%	12%
Anders ⁷	2%	-	-
Andere manier van communiceren niet nodig	84%	75%	56%

De tabel telt op tot meer dan 100% omdat bewoners meerdere antwoorden konden geven

In tabellen 23a en 23b wordt weergegeven welke lokale kranten door de bewoners van De Hoeken en De Hoven/Wiekslag regelmatig worden gelezen. Uit de resultaten wordt duidelijk dat lokale kranten veel vaker worden gelezen door autochtonen dan door allochtonen.

Tabel 23a Welke lokale kranten leest u regelmatig?

N = 306	De Hoeken (% Ja)	De Hoven/ Wiekslag (% Ja)
Weekkrant IJssel en Lekstreek	55%	41%
Weekblad Postiljon	49%	33%
AD Regio Rotterdam	40%	28%
Weekblad Maasstadpers	38%	28%
Anders	2%	4%
Leest geen lokale kranten	20%	39%

De tabel telt op tot meer dan 100% omdat bewoners meerdere antwoorden konden geven.

* Bij anders zijn genoemd: huis aan huis bladen (meerdere malen genoemd), buurtmoeder, agenda van de buurtvereniging, Serrekrant.

Tabel 23b Welke lokale kranten leest u regelmatig? Uitgesplitst naar herkomst

N = 306	Autochtoon	Westers allochtoon	Niet westers allochtoon
Weekkrant IJssel en Lekstreek	62%	32%	34%
Weekblad Postiljon	54%	36%	26%
AD Regio Rotterdam	43%	27%	22%
Weekblad Maasstadpers	45%	23%	21%
Anders*	4%	2%	1%
Leest geen lokale kranten	16%	44%	45%

* Bij 'anders' zijn genoemd: Het Kanaal, Ouderenkrant Rotterdam, Rotterdammertje, Metro editie Rotterdam

4.3 *Suggesties bewoners om samenleven in de buurt te verbeteren*

We hebben de bewoners met een open vraag gevraagd wat er in de buurt moet gebeuren om het samenleven in de buurt (verder) te verbeteren. Verschillende bewoners van vooral De Wiekslag/De Hoven geven in dit verband meermalen als suggestie dat er (meer) activiteiten zouden moeten worden georganiseerd voor kinderen. Ook buurtfeesten of barbecues worden meermalen genoemd, om meer contacten of bekendheid tussen bewoners te creëren. Bewoners van beide buurten noemen hiernaast een groot aantal andere suggesties, een overzicht hiervan is opgenomen in tabel B3 in bijlage 2.

4.4 *Wat willen bewoners zelf doen?*

We hebben de bewoners gevraagd wat hun eigen inzet is, en zou kunnen zijn, om het samenleven in de buurt te verbeteren. Aan de bewoners zijn de volgende vragen voorgelegd:

- *Heeft u in het afgelopen jaar met andere buurtbewoners samengewerkt om iets speciaals te doen voor de buurt?*
- *Zou u actief willen meewerken aan straat- en buurtactiviteiten om het samenleven in uw buurt te verbeteren?*

Van de bewoners in De Hoeken geeft 11% aan in het afgelopen jaar met andere buurtbewoners te hebben samengewerkt om iets speciaals te doen voor de buurt? In De Hoven/Wiekslag is dat 10% van de bewoners.

Van de bewoners in De Hoeken zegt 10% bereid te zijn om actief mee te werken aan straat- en buurtactiviteiten om het samenleven in de buurt te verbeteren. In De Hoven/Wiekslag is dat 11% van de bewoners. Uitgesplitst naar herkomst geeft 10% van de autochtonen aan zich actief voor de buurt te willen inzetten, tegenover 9% van de westerse allochtonen en 13% van de niet-westerse allochtonen. Vervolgens is gevraagd voor wat voort soort activiteiten men zich *actief* zou willen inzetten.

Het meest genoemd zijn:

- Activiteiten voor kinderen of jongeren
- Organisatie van een straatfeest of buurtbarbecue

In mindere mate zijn genoemd:

- Activiteiten voor ouderen
- Sport- en speldag
- Afspraken maken over samenleven
- Onderhoud groenvoorziening
- Schoonmaakactiviteiten

Bijlagen Deel 1

1 Topiclijst sleutelfiguren

Introductie

De gemeente Capelle aan den IJssel wil graag meer inzicht in hoe bewoners van De Hoeken en De Hoven / Wiekslag het vinden om in hun buurt te wonen. De gemeente heeft daarom aan het Verwey-Jonker Instituut gevraagd om een onderzoek onder buurtbewoners te houden in deze buurten.

Via huis-aan-huis enquêtes gaan onderzoekers van het Verwey-Jonker Instituut in de periode november tot december 2011 zoveel mogelijk bewoners spreken over hun buurt. De enquêtes gaan over de tevredenheid met de buurt, met de woning, omgang met de buurtbewoners, eventueel ervaren overlast en het onderling samenleven met buurtbewoners.

De gemeente heeft daarnaast aan het Verwey-Jonker Instituut gevraagd om specifiek ook te spreken met de Afghaanse en Somalische bewoners van Capelle. Deze groepen nemen toe in omvang en er zijn signalen dat zij te maken kunnen krijgen met een cumulatie van achterstanden. Bij de gemeente is nog onvoldoende bekend over deze groepen. De gemeente zou daarom graag meer inzicht willen krijgen in wat deze bewoners vinden van hun buurt en welke wensen en behoeften zij hierin hebben. Daarom houden we ook enkele interviews met Somalische en Afghaanse bewoners en met professionals die (onder andere) met deze groepen te maken.

In het interview gaan we in op aspecten van het wonen en het onderling samenleven met buurtbewoners in De Hoeken & De Hoven/Wiekslag. De resultaten van de interviews worden op hoofdlijnen besproken in een eindrapport, samen met de uitkomsten van de bewonersenquête.

Vragenlijst

Introductie

- Naam:
- Organisatie:
- Omschrijving functie:
- Op welke wijze komt u in aanraking met Somalische en/of Afghaanse bewoners?

Buurt

- Kunt u de buurt kort omschrijven? (samenstelling naar bewoners, woningvoorraad, ligging, vergelijking rest Capelle)
- Is er sprake van onveiligheid / overlast in de buurt? Zo ja wanneer en door wie/wat?

Leefsituatie Somaliërs / Afghanen

- Wat kenmerkt deze groepen?
- Van welk aanbod maken ze (geen) gebruik? Denk aan voorzieningen/hulp (afhankelijk van werkveld professional)
- Indien school: Ervaringen met communicatie ouders, betrokkenheid, leerproblemen, integratie, toekomstwensen ouders.
- Zijn er specifieke knelpunten bij het gebruik van aanbod hulp en voorzieningen?
- Met welke problemen kunnen zij te maken krijgen?
- Zijn er verschillen tussen generaties? Mannen en vrouwen? Kort- en lang in Capelle wonenden?
- Welke aspecten zouden moeten verbeteren voor deze groep en hoe? Door wie?

Onderling contact / sociaal vertrouwen

- Hoe gaan bevolkingsgroepen met elkaar om in De Hoeken / De Hoven/Wiekslag?
- In welke mate is er sprake van onderling contact van Somalische/Afghaanse bewoners binnen de eigen gemeenschap? En met Nederlanders / andere bevolkingsgroepen?
- Is er veel onderling vertrouwen / sociale controle?
- Bestaan er spanningen tussen bevolkingsgroepen?
- Zijn er knelpunten in het onderling contact / de communicatie? (in relatie tot werkveld professional)
- Wat zou er kunnen verbeteren? Bij wie ligt deze verantwoordelijkheid?

Gemeente

- Kunt u aangeven op welke wijze de gemeente Capelle actief is in deze buurt (voor zover bekend)? Wat vindt u goed, wat vindt u minder goed?
- Wat is volgens u het belangrijkste dat de gemeente voor deze groepen zou kunnen doen?
- Wat vindt u ervan dat de gemeente meer inzicht wil krijgen in de mening van onder andere Somalische / Afghaanse bewoners van Capelle?

Slot

- Kent u andere mensen die zouden willen meewerken aan een interview? Of hebt u andere tips voor dit onderzoek?
- Wilt u een verslag ontvangen van het gesprek?
- Heeft u tot slot nog opmerkingen/vragen of overige tips/suggesties?

2 *Topiclijst bewoners*

Introductie

De gemeente Capelle aan den IJssel wil graag meer inzicht in hoe bewoners van De Hoeken en De Hoven / Wiekslag het vinden om in hun buurt te wonen. De gemeente heeft daarom aan het Verwey-Jonker Instituut gevraagd om een onderzoek onder buurtbewoners te houden in deze buurten. Via huis-aan-huis enquêtes gaan onderzoekers van het Verwey-Jonker Instituut in de periode november tot december 2011 zoveel mogelijk bewoners spreken over hun buurt. De enquêtes gaan over de tevredenheid met de buurt, met de woning, omgang met de buurtbewoners, eventueel ervaren overlast en het onderling samenleven met buurtbewoners.

De gemeente heeft daarnaast aan het Verwey-Jonker Instituut gevraagd om specifiek ook te spreken met de Afghaanse en Somalische bewoners van Capelle. Deze groepen groeien in Capelle, maar de gemeente weet nog niet veel van deze groepen. De gemeente zou daarom graag meer inzicht willen krijgen in wat Afghaanse en Somalische bewoners vinden van hun buurt en welke wensen en behoeften zij hierin hebben. Daarom houden we ook enkele interviews met Somalische en Afghaanse bewoners en zouden wij ook graag met u spreken.

In de interviews vragen we u over wat u vindt van uw buurt, naar uw contacten en het samenleven met andere buurtbewoners, naar leefbaarheid en veiligheid in de buurt, en of u suggesties heeft voor de gemeente. Alle interviews blijven anoniem en iedereen die meewerkt ontvangt een verslag van het gesprek. De resultaten van de interviews worden op hoofdlijnen besproken in een eindrapport, samen met de uitkomsten van de bewonersenquête.

Vragenlijst

Introductie

- Naam:
- Geslacht:
- Leeftijd:
- Burgerlijke staat/gezinssituatie:
- Verricht u betaalde en/of onbetaalde arbeid? Hoeveel uur?
- Heeft u een opleiding gevolgd? In herkomstland en in Nederland of elders?
- Hoe lang woont u in deze woning/ deze buurt?
- Hoe lang woont u in Capelle? In Nederland?:
- Woont u het hele jaar in Nederland, of pendelt u naar ander land(en) zoals Engeland?
- Wilt u in Nederland blijven wonen of wilt u naar een ander land migreren?

Buurt (kenmerken, voorzieningen, schoon & heel)

- Kunt u de buurt kort omschrijven? (samenstelling naar bewoners, woningvoorraad, ligging, vergelijking rest Capelle)
- Wordt de buurt goed schoongehouden? Waar bent u tevreden over, wat kan beter?
- Wat vindt u het leukste aan wonen in Capelle? Wat vindt u het minst leuk aan wonen in Capelle?

- Welke voorzieningen in de buurt kent u? Van welke voorzieningen maakt u gebruik? (incl. op het gebied van gezondheid, taallessen, buurtmoeders, zelforganisatie, sociale zaken, sportvereniging, ontmoetingsplaats, activiteiten helpen organiseren voor de buurt etc.)? [Eerst open, dan voorleggen]
- Vind u dat er genoeg activiteiten zijn voor uzelf, voor uw kinderen? Voor jongeren?
- Indien schoolgaande kinderen: Wat is uw mening over de (basis)school?
- Zou u (meer) betrokken willen zijn bij activiteiten? Denk aan activiteiten op school mee-organiseren, buurtbarbecue, samen buurt schoonhouden, ontmoetingen met buurtbewoners, ouders op school ontmoeten, etc.
- Onderling contact / sociaal vertrouwen
- Hoe gaan buurtbewoners in deze buurt met elkaar om?
- Hoe is uw contact met de overige buurtbewoners? Met de eigen burens, met leden van de eigen gemeenschap, oppervlakkig contact?
- Hebt u behoefte aan meer contact? / ontmoetingsplekken voor volwassenen?
- Gaat u op bezoek bij andere buurtbewoners? Waarom wel/niet?
- Hebt u familie en/of vrienden in de buurt wonen? Ziet u hen vaak?
- Letten buurtbewoners op elkaar in de buurt?
- Zou u burens op uw huis laten passen bij afwezigheid? Waarom wel/niet?
- Voelt u zichzelf wel eens ongemakkelijk?
- Zijn er wel eens spanningen tussen groepen bewoners?
- Ervaart u zelf wel eens spanningen?
- Wat zou er beter kunnen? Welke oplossingen ziet u? En wie moet dit doen?

Leefbaarheid en veiligheid

- Ervaart u wel eens overlast? Bijvoorbeeld geluidsoverlast van kinderen / jongeren / burengerucht?
- Zijn er wel eens problemen in uw eigen portiek / rondom uw woning?
- Zijn er wel eens problemen op straat / op een plein etc?
- Wordt u wel eens lastig gevallen?
- Voelt u zich weleens onveilig in Capelle? In uw eigen buurt? Rondom uw eigen woning?
- Zo ja, wanneer ('s nachts / overdag) en door wat/wie (jongeren, gebrekkige verlichting)
- Wat zou er beter kunnen? Welke oplossingen ziet u? En wie moet dit doen?

Gemeente

- Hoe tevreden bent u met wat de gemeente Capelle in uw buurt doet? Wat vindt u goed, wat vindt u minder goed?
- Wat is volgens u het belangrijkste dat de gemeente in uw buurt zou kunnen doen?
- Wat vindt u ervan dat de gemeente meer inzicht wil krijgen in de mening van onder andere Somalische / Afghaanse bewoners van Capelle?

Slot

- Kent u andere mensen die zouden willen meewerken aan een interview? Of hebt u andere tips voor dit onderzoek?

- Wilt u een verslag ontvangen van het gesprek?
- Heeft u tot slot nog opmerkingen/vragen of overige tips/suggesties?

3 *Respondentenoverzicht*

In totaal is met zestien personen gesproken. De namen van de buurtbewoners zijn op verzoek geanonimiseerd en derhalve genummerd.

Professionals algemeen

- Stedelijk contactfunctionaris dhr. Kassem Taha
- Coördinator Vluchtelingenwerk in Wijkwinkel De Hoeken mw. Nellie van de Sluis

Afghaanse bewoners en sleutelfiguren

- Afghaanse Buurtmoeder mw. Shokoufha Noor, tevens bewoner, 35 jaar, getrouwde moeder van drie kinderen, woonachtig in De Hoeken.
- Afghaanse bewoner 1, Alleenstaande moeder van 38 jaar met vijf dochters, woonachtig in De Hoeken.
- Afghaanse bewoner 2, Getrouwde vader van 43 jaar met twee kinderen, woonachtig in De Hoeken.
- Afghaanse bewoner 3, Getrouwde moeder van 31 jaar met drie kinderen, woonachtig in Wiekslag.
- Afghaanse bewoner 4, Alleenstaande moeder van 31 jaar met drie kinderen, woonachtig in De Hoven.

Somalische bewoners en sleutelfiguren

- Voorzitter Somalische zelforganisatie Stichting Kulmiye dhr. Omar Sahal, woonachtig in Wiekslag, getrouwd, kinderen
- Somalische Buurtmoeder mw. Zainab Hassan Abdallah, woonachtig in Wiekslag
- Somalische gastvrouw in Wijkwinkel De Hoeken mw. Hamdi Muhidin, woonachtig in De Hoeken
- Somalische bewoner 1, Alleenstaande moeder van vier kinderen, 34 jaar, woonachtig in Wiekslag
- Somalische bewoner 2, Alleenstaande moeder van drie kinderen, 38 jaar, woonachtig in De Hoven
- Somalische bewoner 3, Getrouwde moeder van twee kinderen, 28 jaar, woonachtig in De Hoven
- Somalische bewoner 4, Getrouwde vader van meerdere kinderen, waarvan twee boven de 12 jaar, leeftijd onbekend, woonachtig te Rotterdam
- Somalische bewoner 5, Alleenstaande moeder van vier kinderen, 31 jaar, woonachtig te Krimpen aan den IJssel
- Somalische bewoner 6, Oudere getrouwde man, aantal kinderen en leeftijd onbekend, woonachtig in Capelle (niet in De Hoeken/De Hoven/Wiekslag)

Bijlagen Deel 2

1 Responsverantwoording

Tabel B 1 Leeftijdsgroepen

	Totaal N=306
18-35 jaar	30%
36-50 jaar	34%
51 jaar of ouder	36%
Totaal	100%

Tabel B 2 Herkomst naar buurt

	De Hoeken N = 155	De Hoven/Wiekslag N = 151
Nederland	52%	34%
Suriname	7%	7%
Antillen/Aruba	7%	13%
Turkije	4%	3%
Marokko	5%	13%
Somalië	3%	5%
Afghanistan	4%	5%
Westers allochtoon	10%	11%
Overig niet-westers allochtoon	9%	11%
Totaal	100%	100%

Tabel B 3 Hoogst behaalde opleiding

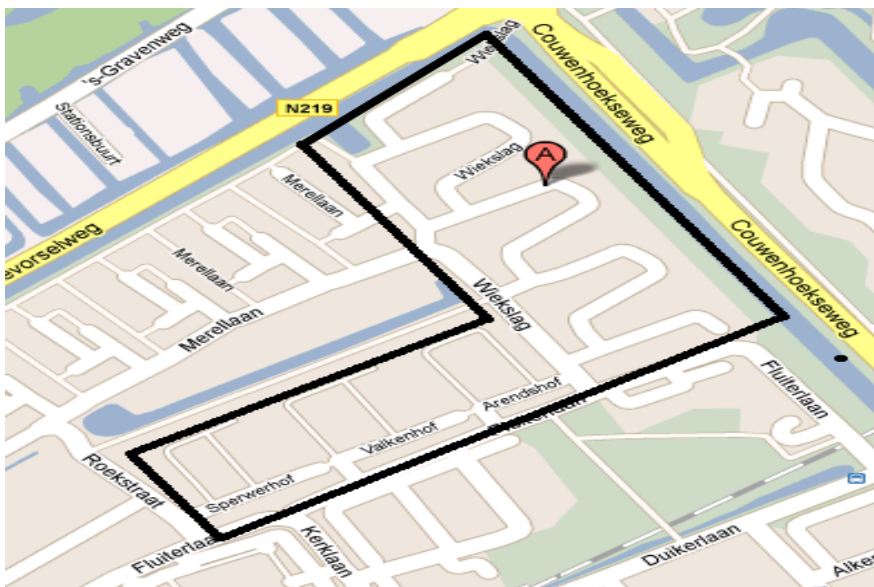
	De Hoeken N = 155	De Hoven/Wiekslag N = 151
Alleen lagere school	16%	15%
Middelbare school (lbo, mavo, vmbo)	28%	25%
Middelbare school (havo, vwo, gymnasium)	10%	4%
Mbo	31%	42%
Hbo of wo	13%	12%
Anders	2%	2%
Totaal	100%	100%

Tabel B 4 Hoofdbezigheid

	De Hoeken N = 155	De Hoven/ Wiekslag N = 151
Betaald werk	35%	42%
Werkloos, aww, wao	15%	29%
Huisvrouw, huisman	18%	19%
Pensioen	20%	5%
Vrijwilligerswerk	7%	2%
Student	5%	3%

2 Afbakening van de onderzoeksbuurten

De Hoeken	Beemsterhoek
	Purmerhoek
	Schermerhoek
De Hoven/Wiekslag)	Arendshof
	Sperwerhof
	Valkenhof
	Wiekslag

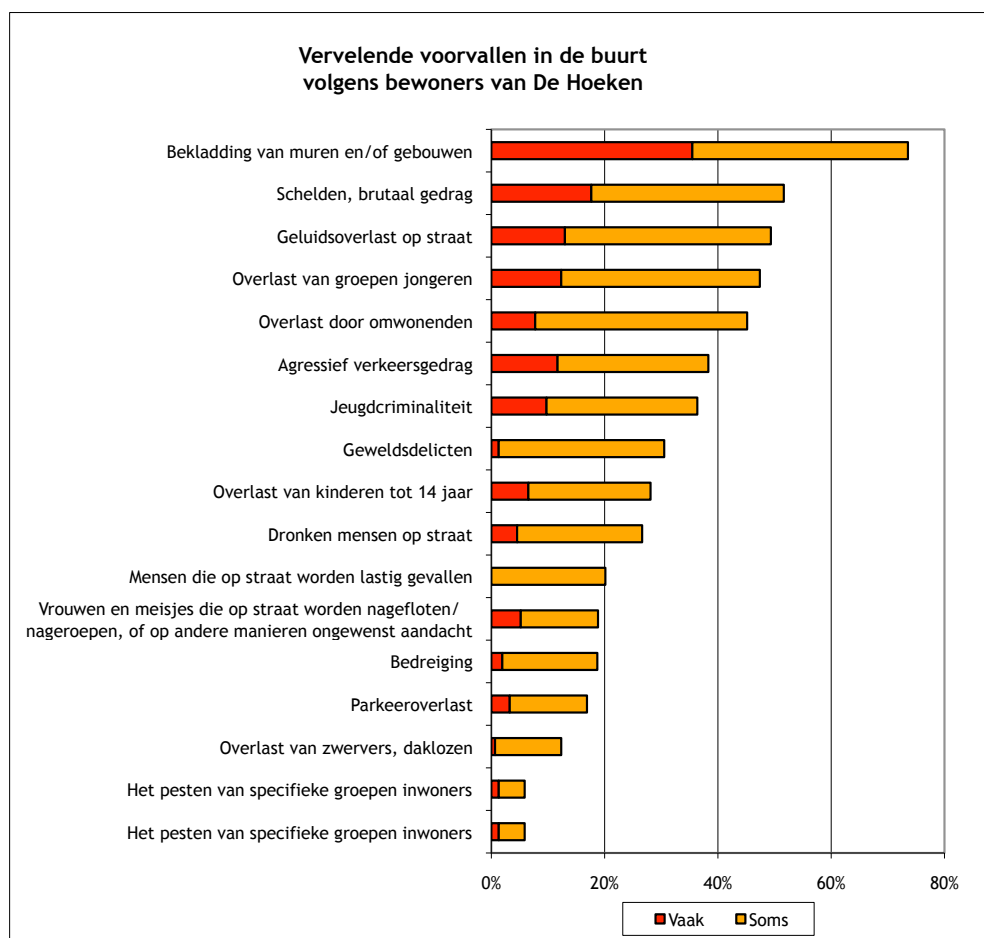

3 Veiligheid en leefbaarheid

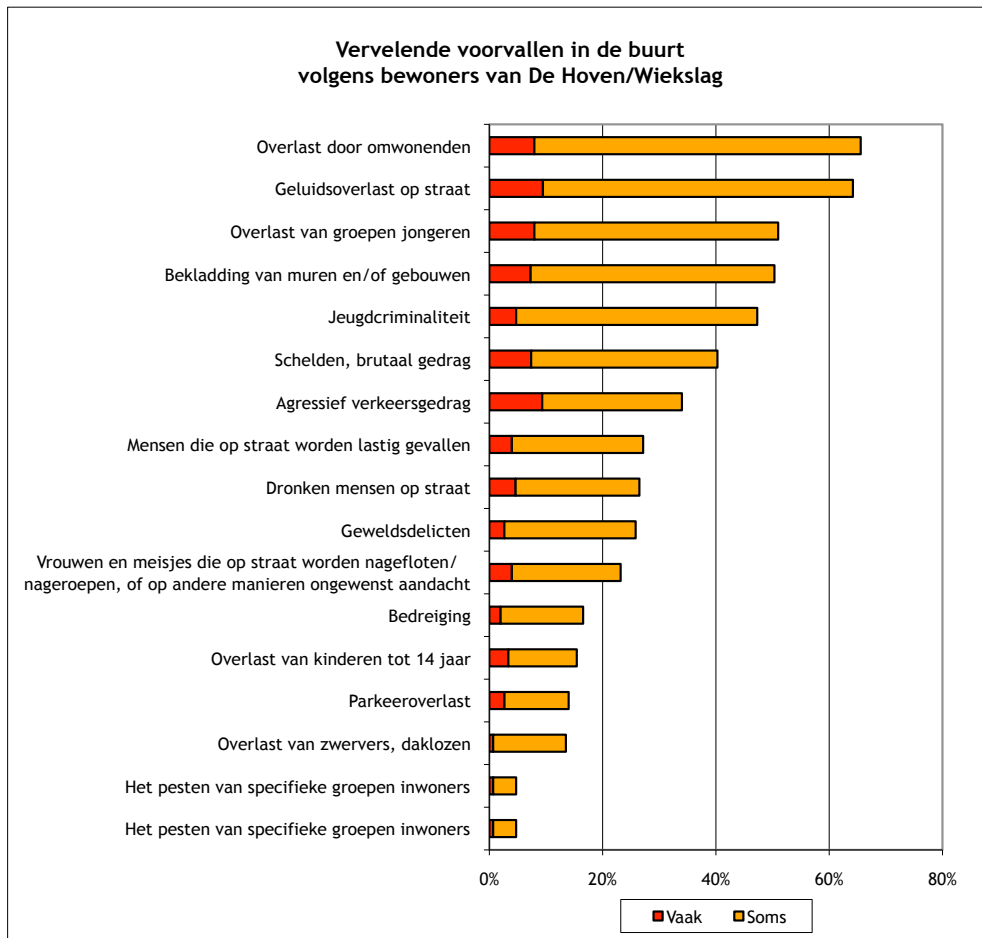
B3.1 Vervelende voorvallen

De bewoners is gevraagd om voor een aantal vervelende voorvallen aan te geven of volgens hun dit vaak, soms of (bijna) nooit voorkomt in hun buurt. Van deze voorvallen (fysieke en sociale overlast, jeugdcriminaliteit, botsende opvattingen over hoe te gedragen in de buurt) is in de wetenschappelijke literatuur bekend is dat ze een risicofactor kunnen zijn voor het ontstaan van spanningen in buurten.

Figuur B1 Vervelende voorvallen in de buurt De Hoeken

Figuur B2 Vervelende voorvallen in de buurt De Hoven/Wiekslag

B3.2 Buitenspeelklimaat

Aan ouders met kinderen tussen 6 en 14 jaar is gevraagd of ze vermoeden dat kinderen wel eens niet buiten durven te spelen wegens de aanwezigheid van andere kinderen (van dezelfde leeftijd) of van oudere kinderen waar ze bang voor zijn. Dit wordt door 20% van de bewoners bevestigd voor wat betreft angst voor kinderen van dezelfde leeftijd (tabel B1).

Tabel B1 Durven kinderen wel eens niet buiten te spelen?

N = 75	De Hoeken	De Hoven / Wiekslag
Kom soms / vaak voor doordat kinderen bang zijn voor kinderen van dezelfde leeftijd	19% / 1%	11%/4%
Kom soms / vaak voor doordat kinderen bang zijn voor kinderen van dezelfde leeftijd	10% / 0%	4% / 2%

4 *Aankondigingsbrief bewonersenquête*

Bewonersinterviews Leefbaarheid in De Hoeken en De Hoven

Onderzoek naar de effecten van het bouwen aan binding

Beste bewoner,

Een veilige en leefbare buurt, dat willen we toch allemaal? Een buurt waar:

- mensen zich thuis voelen;
- mensen uit verschillende culturen goed met elkaar omgaan;
- het ook in de avonduren veilig en plezierig is.

In **januari en februari** organiseert de gemeente Capelle aan den IJssel interviews onder inwoners van De Hoeken en De Hoven. In deze periode kan bij u worden aangebeld door een enquêteur die u een aantal vragen zal stellen over hoe u de leefbaarheid en het samenleven tussen bevolkingsgroepen in uw buurt beleeft. De interviews worden uitgevoerd door het Verwey-Jonker Instituut in opdracht van de gemeente. Een interview zal ongeveer 15 minuten van uw tijd kosten.

In de interviews willen we graag met u spreken over de volgende onderwerpen:

- Wat vindt u van de leefbaarheid en het samenleven tussen bevolkingsgroepen in *uw buurt*;
- Wat vindt u van de inspanningen van gemeente, politie en anderen om de leefbaarheid en het samenleven tussen bevolkingsgroepen in uw buurt (verder) te verbeteren?
- Wat kan de gemeente nog meer of anders doen?
- Wat kunt u als bewoner zelf doen om de leefbaarheid in de buurt te verbeteren?

Ik hoop dat u uw medewerking aan dit onderzoek wilt verlenen.

Met vriendelijke groeten,

< Ondertekening >

Gemeente Capelle aan den IJssel

Colofon

Opdrachtgever	Gemeente Capelle aan den IJssel
Auteurs	Drs. Ron van Wonderen, drs. Rianne Verwijs
Met medewerking van	Razia Samson, Freek Hermens
Omslag	Grafital, Eindhoven
Uitgave	Verwey-Jonker Instituut Kromme Nieuwegracht 6 3512 HG Utrecht T (030) 230 07 99 E secr@verwey-jonker.nl I www.verwey-jonker.nl

De publicatie kan gedownload en/of besteld worden via onze website.

ISBN 978-90-5830-484-1

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2011.

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut.

Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute.

Partial reproduction of the text is allowed, on condition that the source is mentioned.

Dit rapport beschrijft de resultaten van twee verkennende onderzoeken die zijn uitgevoerd in de gemeente Capelle aan den IJssel. Om specifiek beleid te kunnen ontwikkelen voor relatief ‘nieuwe’ bevolkingsgroepen, is behoefte aan meer inzicht in de leefsituatie en achtergronden van deze groepen. Hierom is een verkennende studie uitgevoerd naar de leefsituatie en maatschappelijke participatie van Afghaanse en Somalische bewoners, en mogelijke kwetsbaarheden hierin die het wonen en participeren kunnen bemoeilijken.

De tweede studie heeft betrekking op het samenleven van bevolkingsgroepen in wijken. Niet altijd is duidelijk welke oorzaken ten grondslag liggen aan spanningen in wijken. Hoe ervaren bewoners het samenleven tussen verschillende bevolkingsgroepen in hun wijk, wat gaat goed en wat gaat minder goed? Om deze vragen te kunnen beantwoorden heeft het Verwey-Jonker Instituut enquêtes afgenomen onder 306 bewoners in de buurten De Hoeken en De Hoven/Wiekslag.

